راتلونکی

اسلامي نظام به څنګه وي؟

مشر به څې څوك وي؟

څنګه به غوره کیږي؟

حکمتیار

راتلونکی

اسلامي نظام به څنګه وي؟

مشر به ئې څوک وي؟

څنګه به غوره کېږي؟

حکمتيار

بسم الله الرحمن الرحيم

سريزه

د اسلامي نظام په اړه څو ابتدايي پوښتني چې له هر مسلمان او غير مسلمان سره شته؛ دا دي:

مشر به ئې څوک وي؟ مواصفات به ئې څه وي؟ د چا له لوري او د څومره مودې لپاره به غوره کېږي؟ صلاحيتونه ئې کوم، مسئوليتونه ئې کوم او امتيازات ئې کوم دي؟

د عزل موجبات ئې کوم دي؟ د عزلولو صلاحيت ئې چا ته سپارل شوی؟ که خلک هغه د مشرۍ وړ ونه مومي او عزلول ئې وغواړي څنګه به ئې عزلوي، څوک به ئې د عزلولو پرېکړه کوي؟

آيا په دې نظام کي شوری شته که نه؟ شوری به څنګه جوړېږي؟ غړي به ئې د چا له لوري غوره کېږي؟ دا شوری د ولس استازيتوب کوي که غړي ئې د مشر مشاورين دي چې په خپله خوښه ئې غوره کوي؟ آيا د شوری پرېکړې ملزمي دي او مشر د هغوی په وړاندي مکلف دئ او مخالفت ئې نشي کولی؟ که ئې پرېکړې غيرملزمي دي او د مشر توافق او

خوښي ته پر ېښودل شوې؟

آیا په اسلامي نظام کې انتخابات شته؟ آیا انتخابات د بیعت بدیل ګڼلی شو؟ آیا مشر د عام بیعت له لارې ټاکل کېږي که هغه د خواصو له لوري او له نورو لارو غوره کېږي او عام ولس له هغه سره په بیعت کولو مکلف دئ؟

آیا د زور او ځواک په کارولو سره قدرت تر لاسه کول جائز دي؟ آیا په زور قدرت ته رسېدلی واکمن شرعي امیر ګڼلی شو؟ آیا د ده اطاعت واجب دئ او مخالفت ئې ناروا؟

دا پوښتني باید ځواب شي، ټول هغه خلک باید دې پوښتنو ته واحد ځواب ولري چې په افغانستان کې د یوه واقعي اسلامي نظام قائمول ئې د ژوند او جهاد ستره موخه او هدف دئ. دغو پوښتنو ته د ځواب په موخه د حزب اسلامي له لوري د اسلامي دولت اساسي قانون خپور شو او په هغه کې دغو پوښتنو ته په ایجاز او اختصار سره ځواب وویل شو، د اساسي قانون ترڅنګ د (کوم اساسي قانون د منلو وړ دئ؛ د طالبانو که د اوسني حکومت؟) په نامه یوه وړه رساله هم خپره شوه؛ د دې لپاره چې د دغو قوانینو هغو برخو ته د افغان خدای پال ولس توجه معطوف کړو چې هم له اسلام سره مغایرت لري او هم د روان بحران د ختمولو په ځای مزید ستونزې راولاړوي. انتظار دا وو چې طالبان او د کابل چارواکي به عکس العمل ښیي او د دې رسالې مضبوطو او پر قرآن او سنت ولاړو دلایلو ته به د ځواب موندلو هڅه کوي، د کابل چارواکو او د دوی بهرنیو حامیانو خو وویل چې له مخالفینو سره په دې شرط خبرې کېدی شي چې د دولت

اساسي قانون ومني، وسله تسليم کړي او له جګړې لاس واخلي او د طالبانو له لوري نړدې يو کال وروسته يوه رساله خپره شوه چې د ښاغلي ليکوال مستعار نوم ئې محمدايوب همدرد دئ، ويل کېږي چې د طالبانو د اساسي قانون مسوده هم د ده له لوري ليکل شوې، نو ځکه له هغه نه د دفاع لپاره ئې د دې رسالې د ليکلو زحمت هم قبول کړی. ما په شوق سره پرانيسته، په دې موخه چې وګورم طالبان د خپل اساسي قانون له هغو برخو څنګه دفاع کوي چې نيوکې پرې کېږي او د قرآن او سنت خلاف ګڼل کېږي. که څه هم ځينو خلکو ته په دې موضوع بحث له وخته مخکې برېښي او ځينې ئې د اختلاف باعث ګڼي خو حقيقت دا دئ چې دا بحث د اوس مهال تر ټولو ضروري او مهم بحث دئ، ترڅو چې د هېواد د راتلونکي اسلامي نظام د څرنګوالي په اړه د ټولو مؤثرو اړخونو او لږ تر لږه د مجاهدينو توافق نه وي راغلی نه يووالی او وحدت راتلی شي او نه د احتمالي نښتو او منازعاتو مخه نيول کېدی شي. په داسي حال کي چې د کابل د امريکايي حکومت چارواکي او د دوی بهرني حاميان وايي چې د دولت له مخالفينو سره په هغه صورت کي خبري کېدی شي چې اساسي قانون ومني او طالبان هم له خلکو غواړي چې د دوی اساسي قانون ومني او د دوی مشر د شرعي او دائم العمر امير په توګه قبول کړي؛ څنګه کولی شو پر دې موضوع بحث غيرضروري وګڼو او پر دغو اساسي مسائلو سترګې پټې کړو او ترې تېر شو؟!! دا ډېر مناسب او د وخت له غوښتنو سره مطابق کار وو چې د حزب اسلامي له لوري د اسلامي دولت اساسي قانون ولس ته وړاندي شو، افغان ولس ته په عامه توګه او مجاهدينو ته په خاصه توګه ضروري دي

چې په دې اړه واضح موقف غوره کړي، دا ځکه چې نه يوازې د روان جنګ پايلې په دې موضوع پورې تړلې دي بلکه د دوی او د هېواد راتلونکې او برخليک ورپورې تړلی دئ. د همدې لپاره د اسلامي دولت د اساسي قانون او د طالبانو او اوسني حکومت د قوانينو تر منځ د مقايسې په توګه هغه رساله خپره شوه، په کار وه چې موافق او مخالف لوري پر دې موضوع داسې ژورې څېړنې کړې وی چې په ترڅ کې ئې د يوه واقعي، جامع او پر قرآن او سنت مبتني اساسي قانون رامنځته کېدو او پر هغه د ټولو مخلصو اسلام غوښتونکو لوريو د توافق لپاره لار آواره شي.

که څه هم ښاغلي محمد ايوب همدرد په خپلې رسالې کې يوازې دا هڅه کړې چې د امارت اسلامي پر اساسي قانون هغو اعتراضونو ته ځواب ووايي چې د حزب اسلامي له لوري خپرې شوې رسالې کې ورته ګوته نيول شوې، خو موږ ئې د دې هڅې قدر کوو؛ له نورو درنو ليکوالانو، علماوو او د نظر له خاوندانو نه دا هيله کوو چې دې لوري ته پام واړوي او د غيرضروري بحثونو پر ځای دا موضوع وڅېړي؛ خو نه د اختلاف راولاړولو او تشديد لپاره، نه د ړوند تعصب په حکم او نه د کينې او رخې په وجه، بلکې د ډاډمن وحدت په طمعه، د ټولو هغو جګړو او نښتو د مخنيوي په هيله چې پر دغې اساسي مسئلې د اختلاف په سبب راولاړې شوې او راولاړېږي.

د همدرد صاحب په رسالې کې څو د پام او بحث وړ خبرې مومو چې ليکوال پرې ترکيز کړی:

- امير د اهل حل و عقد له لوري ټاکل کېږي نه د عام ولس په خوښه.

- د امارت لپاره موده ټاکل جائز نه دي!!
- امير د شورى په وړاندي دا مكلفيت نه لري چي د اكثريت رأيي ته به درناوى كوي او هغه به وروستى پرېكړه ګڼي بلكي د شورى د غړو آراء به اوري او پرېكړه به دى په خپله كوي!!
- د امير ترڅنګ صدراعظم درلودل نه يوازي جائز دي بلكي د خلافت عامه په دور كي دا كار شوى او ځينو خلفاوو دا كار كړى!!
- د قرآن الفاظ محدود دي او قضايا بې حده ډېر، نو ځكه مجبورېږو چي د نويو نويو قضاياوو په اړه نوې نوې پرېكړي وكړو!!
- د نظام د څرنګوالي په اړه پرېكړه او خاص نوم ورته غوره كول؛ مسلمانانو ته پرېښودل شوي چي د خپلو شرايطو مطابق به په دې اړه مناسب تصميم نيسي!!

ليكوال د خپلي رسالې په سريزه كي ليكلي چي له يوې مودې ئې غوښتل د اسلامي نظام د څرنګوالي او په دې پوري اړوند پورتنيو مسايلو څه وليكي، دا ځكه چي مخكنيو علماوو او محققينو په دې اړه تفصيلي بحث نه دئ كړى، خو ناڅاپي د حكمتيار صاحب هغه وړه رساله په لاس راغله چي عنوان ئې دا دئ: كوم اساسي قانون د منلو وړ دئ؛ د طالبانو كه د كابل د اوسني حكومت؟، د دې رسالې په لوستلو سره ئې پرېكړه كړې چي همدا اوس په دې اړه خپل مخكنى تصميم عملي كړي او څه وليكي. له دې نه معلومېږي چي دا ليكنه ئې د اسلامي امارت په امر او دستور نه ده ليكلې، حال دا چي د رسالې له عنوانه هر لوستونكى دا انتباه اخلي چي دا كار ئې د اسلامي امارت په امر كړى. دا ځكه چي محترم ليكوال د خپلي رسالې لپاره

دا نوم غوره کړی:

د افغانستان اسلامي امارت په دستور:

د حکمتیار د نیوکو

علمي څېړنه

د دې عنوان په لیدو سره هر لوستونکی دا گمان کوي چې ښايي لیکوال به دا رساله د افغانستان د اسلامي امارت په دستور (امر) لیکلې وي؟! خو کله چې رساله ولولي نو پوهېږي چې خبره داسي نه ده بلکې هغه د افغانستان اسلامي امارت پر دستور (قانون) د حکمتیار نیوکي څېړلې دي؟! (په دستور) یوه معنی لري او (پر دستور) بله معنی لري، لیکوال غوښتي چې د خپلي رسالې لپاره داسي نوم غوره کړي چې وښيي د اسلامي امارت پر اساسي قانون ئې د حکمتیار نیوکي په علمي توگه څېړلې دي خو اشتباهاً ئې داسي الفاظ غوره کړي چې دا معنی نه افاده کوي. همداراز هغه په عنوان کي له دستور نه وروسته دا (:) علامه راوړې؟ دا علامه په هغه ځای کي کارول کېږي چې د مخکني مطلب شرحه ورپسې وي! نه پوهېږو چې دلته ئې له راوړو نه د لیکوال مقصد څه دئ!!

که څه هم داسي ټکیو ته گوته نیول ضروري نه وو خو د دې لپاره مو اشاره ورته وکړه چې لوستونکي متوجه کړو چې که د یوې رسالې په عنوان کي دومره ستونزي وي نو په متن کي به ئې څومره وي؟!!

حقیقت دا دئ چې ځیني خلک هم د خپل مطلب په افادې او بیانولو کي ستونزي لري او هم د بل د وینا په مطلب پوهېدو کي، نه د خپل زړه خبره په داسي الفاظو کولی شي چې بل پرې سم او ژر پوه کړي او نه د بل

خبره سم تعبیرولی شي، څوک چي د خپل زړه ترجماني په دقیقه توګه نشي کولی نو د بل خبره مخصوصاً د الله تعالی او د هغه د پیغمبر وینا به څنګه په دقیقه توګه تعبیر او تفسیر کړی شي؟!!

د دې لپاره چي زموږ په ټولني کي ځیني خلک د دغو قضایاوو په اړه د همدرد صاحب په څېر انګېرني لري، ځینو ته خو خپل تصورات داسي بریښي چي ښایي سل په سلو کي به د اسلامي شریعت مطابق وي او ځیني خو لا داسي دي چي د خپلو دغو تصوراتو خلاف د هیڅ خبري اورېدو ته هم چمتو نه دي، هغه څوک ورته په څلورو کتابونو له اسلامه وتلی بریښي چي په دې اړه د دوی په څېر فکر نه کوي، وجه ئې له علمي پلوه کمزوري او له قرآن او سنت نه د دوی بې خبري ده، دغو ترخو حقایقو ته په پام سره پر دغو مهمو قضایاوو بحث ضروري دئ، د علم او قلم خاوندان باید راوړاندي شي او دا تشه ډکه کړي، په ځانګړې توګه په دې حساس پړاو کي چي موږ د حاکم امریکایي نظام د نړولو او پر ځای ئې د یوه واقعي اسلامي نظام د قائمولو لپاره ملا تړلې او هغه ورځي رانږدې شوې چي إن شاء الله بهرني ځواکونه به وځي او مجاهدین به د اسلامي نظام د جوړولو موقع ترلاسه کوي.

زه د نوموړې رسالې عنوانو او موضوعاتو ته په پام سره د دوی او د ټولو هغو افغانانو پوښتنو او تشویشونو ته د ځواب موندلو هڅه کوم چي د اسلامي نظام په اړه ئې انګېرني دغه محترم لیکوال ته ورته دي، هدف او هیله مي دا ده چي ټول مجاهدین د اسلامي نظام د څرنګوالي په اړه خپل اختلافات حل کړي، په یوه داسي واحد او متفق علیه نظر توافق وکړي چي

د قرآن او سنت له غوښتنو او لارښوونو سره په بشپړه توگه مطابقت ولري، نه له شخصي سليقو راولاړ شوی وی او نه پر مذهبي، قومي او حزبي تعصباتو ولاړ وي. ليکوال او لوستونکو ته ډاډ ورکوم چې د مسلمانانو له يووالي او د حقيقي اسلامي نظام په څرنگوالي د مجاهدينو له فکري او عملي وحدت نه پرته بله موخه او غرض نه لرم. زه له هغو ورونو سره په بشپړه توگه متفق يم چې اوس بايد ټوله توجه اصلي دښمن ته واړوو، په فرعي قضاياوو کي خپل وخت او فرصتونه او امکانات ضايع نه کړو، له هغو بحثونو ډډه وکړو چې د مجاهدينو په ليکو کي اختلافات زيږوي، خو د ليکوال له دې خبري سره موافق نه يم چې ليکلي ئې دي: په دغو قضاياوو بحث داسي دئ لکه چې "د بخت نصر د حملې په مهال د يهودو دا بحث چې ويل ئې د حضرت عيسی (عليه السلام) .... پاک وو که ناپاک؟ او يا د تاتاريانو د يرغل په وخت کي د بغداد په لارو او کوڅو کي د مسلمانانو دا بحثونه چې حضرت علی غوره دی که حضرت معاويه؟"، دا مقايسه په هغه صورت کي صحيح گڼل کېدی شوی چې بحث د تېري زمانې په داسي فرعي قضاياوو باندي وی چې د يهودو او د عراق په کوڅو کي د عراقيانو بحثونو ته ورته وی، حال دا چې مورږ په داسي مهمي قضيې بحث کوو چې زمورږ يووالی او زمورږ د جهاد برخليک ورپوري تړلی دئ، ښايي لږ افغانان به داسي وي چې خبر نه دي د حزب اسلامي له لوري د يووالي او يوې داسي متحدي اسلامي جبهې د جوړولو لپاره چې ټول مجاهد، خدای پال او وطنپال افغانان په کي راغونډ شي، د دښمن په ضد او د راتلونکي افغانستان په اړه ئې دريځ يو وي، څومره هلي ځلي شوې، خو د دې لپاره ئې نتيجه نه

درلوده چي ځینو لوریو ته خپلي حزبي تګلاري، ګټي، پرېکړي، بیعت، امارت، دستور او ... ارزښت درلود، یوازي داسي یووالی مني چي نور د دوی په ډلي کي شامل شي، دې ته چمتو نه وو چي د راتلونکي اسلامي نظام د څرنګوالي او د هغه د اساسي قانون او سیاستونو په اړه دي یوه معتبره، متحده او لویه اسلامي شوری تصمیم ونیسي. تاسو ووایئ: په هغه صورت کي به یووالی او وحدت څنګه راځي چي یو لوری وایي: د خواصو له لوري د امیر ټاکنه صحیح نه ده او هیڅ شرعي مبناء نه لري، خو بل ورته د واجب په ستر ګه ګوري او ادعاء کوي چي د دوی امیر د اهل حل و عقد له لوري ټاکل شوی؛ پر ټولو واجبه ده چي له دې امیر سره به بیعت کوي!! یو وایي چي د امیر لپاره موده ټاکل ضروري او مفید ده او د هغو فتنو د تکرار مخه نیسي چي د عثمان او علي رضی الله عنهما په شهادت منتج شوې، خو بل وایي چي امیر باید دائم العمر امیر وي او موده ورته ټاکل حرام دي!! یو وایي د شوری رأیه ملزِمه ده او په دې عقیده دئ چي امیر د ولس له معتمدو استازو سره په شوری مکلف دئ او د اکثریت پرېکړي ته به هرومرو غاړه ږدي او خپله رأیه به پر نورو نه تحمیلوي، خو بل وایي چي امیر کولی شي ځان ته د خپلي خوښي شوری جوړه کړي، د هغوی رأیه ځان ته معلومه کړي خو پر دې مکلف نه دئ چي د اکثریت رأیه به مني؛ بلکي په خپله خوښه به وروستۍ پرېکړه کوي، که یو په دې عقیده وي چي امیر کولی شي خپل ځای ناستی وټاکی او بل په دې باور وي چي د وصیت په اړه د دې دوست انتباه غلطه ده، نه پیغمبر علیه السلام ځای ناستی ټاکلی او نه راشدینو خلفاوو، ابوبکر رضی الله عنه او عمر رضی الله عنه خپل ځای

ناستي نه دي ټاکلي بلکي د امارت لپاره ئې مناسب شخصيتونه نومولي، د دوی په اړه وروستۍ پرېکړه په جومات کي او د مسلمانانو په اتفاق شوې، له بيعت نه وروسته اميران شوي، نه فقط د دوی له لوري په نومولو سره، يو وايي چي بيعت د امارت لپاره شرط دئ، يوازي د بيعت په نتيجه کي څوک امير کېدی شي، نه دا چي يو څوک به له نورو لارو امير کېږي او بيا به خلک د بيعت مراسم ترسره کوي!! خو بل وايي چي لومړی امير ټاکل کېږي او بيا د بيعت مراسم ترسره کېږي، بيعت د امارت لپاره د شرط په توګه نه بلکي د خلکو د واجب په توګه ئې وړاندي کوي .... آيا له داسي ژور اختلاف سره سره به د يووالي هيله څنګه ترسره کېږي؟! آيا له دې پرته بله چاره لرو چي لومړی دا اختلاف پای ته ورسوو، يو بل ته د وروری لاس ورکړو او بيا په ګډه مخکي ولاړ شو؟!!

زه د ليکوال د رسالې د عنوانونو ترتيب ته له پامه پرته؛ هر عنوان په بېله توګه څېړم، هغه تر نورو رامخکي کوم چي ليکوال ته تر ټولو علمي بحث برېښېدلی او له کوم آيت او حديث نه ئې هم د هغه په ګټه د خپلي خوښي تعبير او تفسير وړاندي کړی.

حکمتيار

اسلامي خلیفه به څنګه؟ او د چا له لوري غوره کېږي؟

لیکوال تر پورتني عنوان لاندي له یوې خوا داسي لیکي: په دې باب د اسلامي امت د وړاندینو اسلافو او مجتهدینو کړې هڅي بس دي، هغوی په لوړ علمي دیانت او ایمانداری سره اسلامي شریعت د تعبیر او تشریح ډګر بشپړ کړی. کومي نوې تشریح ته او تعبیر ته اړتیا نشته!! او له بلي خوا بیا د شاه ولي الله رحمه الله په رأيي استناد کوي او لیکي چي هغه د اسلامي خلیفه د ټاکلو څلور طریقې په ګوته کړې دي!! مخکي له دې چي دا طرحي وڅېړو جناب ته څو عرایض لرو:

- تا خو د خپلي رسالې په مقدمه کي لیکلي دي چي د مخکنیو علماوو هڅي کافي نه دي، تشریح ته ضرورت لري نو ځکه تا د دغي رسالې د لیکلو زحمت ایستلی!! اوس څنګه لیکې چي د دوی هڅي بس دي او تشریح او تعبیر ته ضرورت نشته؟! مخکنی خبره دي هېره کړې او که دا چي غواړې ووایي: تا او ستا په څېر کسانو ته دا کار جائز دي او نورو ته نه؟

- ستا استادانو خو د اجتهاد لړۍ د شاه ولي الله رحمه الله تر دورانه ډېر د مخه ختمه ګڼلې، ته څنګه شاه ولي الله د داسي مجتهدينو په لړ کي نيسې چي رأيه ئې بشپړه ده، شريعت ئې بشپړ کړی او تر ده وروسته هيچا ته د دې حق نشته چي د ده د آراوو په اړه څه ووايي؟!
- راشه چي ستا هغه څلور (بنسټونه) واقعاً په علمي توګه وڅېړو چي د اسلامي خليفه انتخاب دي په هغوی کي منحصر کړی!

لومړی بنسټ:

د اهل الحل و العقد له لوري د خليفه ټاکنه:

دا خبره کاملاً بې بنسټه او بې دليله ادعاء ده چي ابوبکر رضی الله عنه د اهل حل و عقد لخوا غوره شوی، دا ادعاء يوازي په هغه صورت کي د منلو وړ وه چي د صحابه څو محدود مشران، په داسي خاص ځای کي راغونډ شوي وی چي عامو خلکو ته د ورتلو او څه ويلو اجازه نه وه او د دوی له لوري ابوبکر رضی الله عنه انتخاب شوی وی!! حال دا چي خبره کاملاً د دې عکس ده، د سقيفه بني ساعده په داسي عامي غونډي کي د خليفه د انتخاب په اړه بحث شوی چي هر چا په کي برخه اخيستی شوه، ابوبکر او عمر رضی الله عنهما هم ډېر وروسته ورغلي، علي رضی الله عنه د رسول الله صلی الله عليه و سلم د غسل او تکفين په چارو مصروف وو، د غونډي اکثريت برخه وال انصار او په ځانګړې توګه خزرجيان ول، لږو مهاجرينو په کي برخه اخيستې وه، په هغي غونډي کي د خليفه د تعيين په اړه بېل بېل نظريات وړاندي شوي، په پای کي د غونډي برخه والو د ابوبکر رضی الله عنه په خلافت توافق کړی، خو هغه د دې غونډې د

توافق له مخي د خليفه په توگه نه دئ ټاکل شوی، بلکي هغه مهال د خليفه په توگه غوره شو چي خلکو په جومات کي له ده سره بيعت وکړ، نه په سقيفه بني ساعده کي خاص مشران د اهل حل و عقد په نامه راغونډ شوي او نه په جومات کي، څوک چي د ابوبکر رضی الله عنه انتخاب د اهل حل و عقد له لوري گڼي بې بنسټه، غيرعلمي او د حقايقو خلاف ادعاء کوي، ډېره ډېره عجيبه ده چي څوک په جومات کي د يوه چا انتخاب ته د اهل حل و عقد له لوري د انتخاب نوم ورکوي!! موږ خو د ابوبکر رضی الله عنه د انتخاب څرنگوالي ته په پام سره وايو چي د امير انتخاب بايد په جومات کي وي نه د تړلو دروازو تر شا، بايد د ټولو هغو مسلمانانو په خوښه وي چي جومات ته تلی شي نه د څو کسانو له لوري، د معلن او غير مکره بيعت په نتيجه کي به امير کېږي نه له بيعت نه مخکي يا له بيعت نه پر ته.

دا جنابان دي هغه روايت هم په پام کي ولري چي وايي: ابوبکر رضی الله عنه تر هغه ځان خليفه ونه گڼلو چي د يمن خلکو هم خپل بيعت ورته راولېږو.

دوهم بنسټ:

دا چي موجود خليفه راتلونکی خليفه ونوموي:

په دې کي شک نشته چي ابوبکر رضی الله عنه له ډېرو جليل القدره صحابه وو سره له مشورو وروسته او د دوی د تشويشونو له رفعه کولو او قناعت ترلاسه کولو وروسته مسلمانانو ته وصيت او سپارښتنه وکړه چي عمر رضی الله عنه د خليفه په توگه غوره کړي، خو پوښتنه دا ده چي عمر رضی الله عنه له همدې سپارښتني نه وروسته د خليفه په توگه غوره شوی

که په جومات کي د ټولو حاضرو مسلمانانو له بيعت نه وروسته؟! حقيقت دا دئ چي د ابوبکر رضی الله عنه سپارښتنه او وصيت ملزمه او واجبي سپارښتنه نه وه، عمر رضی الله عنه د دې سپارښتني په اساس نه دئ خليفه شوی بلکي له هغه وروسته امير شو چي د خلکو بيعت ئې ترلاسه کړ، د ابوبکر رضي الله عنه لخوا څخه د ده انتخاب يوازي يو وړانديز وو، هغه ولس ته د عمر رضي الله عنه د غوره کولو وړانديز وکړ، خلکو دا وړانديز قبول کړ، عمر رضی الله عنه ئې د خلافت لپاره تر ټولو غوره وګڼلو او په خپله خوښه ئې له هغه سره بيعت وکړ او له همدې بيعت نه وروسته هغه د مسلمانانو خليفه شو. ځوک چي له دې نه پرته بل تعبير وړاندي کوي ځو پوښتني ترې لرو: که بالفرض محال ابوبکر رضی الله عنه خپل زوی ځای ناستی ټاکلی وی او مسلمانانو له هغه سره بيعت نه وی کړی او تر هغه ئې عمر رضی الله عنه غوره ګڼلی وی او له ده سره ئې بيعت کړی وی نو کوم يو به شرعي او قانوني خليفه وو؟ که احياناً عمر رضی الله عنه په جومات کي داسي څه ويلي وی چي مسلمانان ترې ناراضه شوي وی او له ده سره ئې بيعت نه وی کړی موږ ته وواېئ چي له دې سره سره به عمر رضی الله عنه قانوني او شرعي خليفه وو؟ که ستاسو دا ادعاء ومنو نو بيا خو به يزيد ته هم د قانوني او شرعي خليفه په سترګه ګورو ځکه چي د موجود امير لخوا انتصاب شوی وو!! بيا به د هغو صحابه وو دا موقف څنګه توجيه کوو چي له يزيد سره ئې بيعت ونه کړ؟! آيا دوی د بيعت نه کولو حق درلود؟ که دا منې بيا خو بيعت کول د خلکو حق دئ، دوی حق لري چي د نومول شوي کس اهليت ته په پام سره پرېکړه وکړي، عمر رضی الله عنه ئې اهل

ګڼلی بیعت ئې ورسره وکړ او چا چې یزید نااهله ګڼلی له بیعت نه ئې ډډه کړې، په دې کار سره ئې ګناه نه بلکې د ثواب کار کړی!! که داسې نه وي نو بیا به د حسین رضی الله عنه په اړه څه وایو چې له بیعت نه ئې ډډه وکړه، شهادت ئې قبول کړ خو د یزید په لاس بیعت ته تیار نشو؟!! د دې معنی خو دا ده چې یو کس هغه مهال د موجود امیر له لوري د سپارښتني په نتیجه کې شرعي امیر کېدی شي چې: ۱-د خلافت اهل وي او ۲- خلک ورسره بیعت وکړي.

دریم بنسټ:

موجود خلیفه یوه داسې ډله غوره کړي چې د دوی له منځه به یو کس د امیر په توګه غوره کېږي.

په دې اړه لاندې وضاحت ضروري ګڼو:

د عمر رضي الله عنه له ټپي کېدو وروسته او له شهادت نه مخکې ځینو صحابه وو ترې وغوښتل چې د مسلمانانو لپاره خلیفه وټاکي، هغه په ځواب کې ورته وویل: که زه څوک ونه ټاکم او لاړ شم نو د هغه چا په سنت به مې عمل کړی وي چې تر ما غوره وو (یعني رسول الله صلی الله علیه و سلم) او که ئې وټاکم د هغه چا په سنت به مې عمل کړی وي چې هغه هم تر ما غوره وو (یعني ابوبکر رضی الله عنه)، إراده ئې دا وه چې څوک ونه نوموي، خو د نورو د اصرار په وجه ئې هغه شپږ کسان ونومول چې د خلافت لپاره تر نورو غوره او هر یوه ډېر پلویان درلودل، خپل زوی ته ئې هم وویل چې په دې ډلې کې برخه واخلي خو د امیر کېدو حق به نه لري، دوی ته ئې وویل چې له خپل منځ نه په یوه کس توافق وکړي

او بيا دغه کس د بيعت لپاره ولس ته معرفي کړي. له دغو شپږو کسانو نه درې د دريو نورو په ګټه تېر شول، په پاته دريو کې عبدالرحمن بن عوف رضی الله عنه په دې شرط تنازل وکړ چې د پاته دوو په اړه به ده ته د پرېکړې صلاحيت ورکول کېږي، ده د عثمان رضي الله عنه او علي رضي الله عنه په هکله د مدينې له خلکو نه؛ د ښځو په شمول؛ تر درېو ورځو مسلسل پوښتنې وکړې، د دوی رأيه ئې ځان ته معلومه کړه، په جومات کې ئې دا خبره اعلان کړه چې د مدينې ډېری خلک د عثمان رضي الله عنه په امارت راضي دي، زه له دوی دواړو نه تاسو ته عثمان رضي الله عنه غوره کوم، خلکو توافق وکړ، بيعت ترسره شو او له دې وروسته عثمان رضي الله عنه خليفه شو.

له دې بهير نه چې کومې نتيجې ترلاسه کېدی شي نو هغه دا دي:

- که د امارت لپاره تر يوه نه زيات مستحق کسان موجود ول او هر يوه ئې يو شمېر پلويان درلودل او هغه ئې د امارت لپاره تر نورو غوره ګڼلو، د دوی له منځ نه د يوه انتخاب به داسې ترسره کېږي لکه د عثمان رضی الله عنه انتخاب، يا به د کانديدانو تر منځ د توافق او په يوه کس د اتفاق کولو له لارې ستونزه حل کوو او يا به له خلکو پوښتنه کوو او هغه څوک به راوړاندې کوو چې د مسلمانانو ډېری ئې تر نورو غوره ګڼي.
- خو نه د کانديدانو خپلمنځي توافق کافي دئ او نه د هيئت له لورې د اکثريت رأيه معلومول او د يوه کس نومول، بلکې وروستۍ پرېکړه به په جومات کې او د عامو مسلمانانو په خوښه او توافق کېږي.
- له دې نه معلومېږي چې د (نومولو) او (ټاکلو) تر منځ فرق دئ،

نومول شوي کېدی شي تر يوه زيات وي خو د دوی له منځه د يوه ټاکل به د مسلمانانو په خوښه، په معلني غونډي کي او له بيعت نه وروسته ترسره کېږي.

د عثمان رضی الله عنه له شهادت نه وروسته ځيني خلک علي رضی الله عنه ته ورغلل چي بيعت ورسره وکړي؛ هغه په ځواب کي ورته وويل: دا د ټولو مسلمانانو په توافق او خوښي پوري مربوط دئ او پرېکړه ئې بايد په جومات کي وشي. همداسي وشول، علي رضي الله عنه په جومات کي او له بيعت نه وروسته خليفه شو.

دا بهير مونږ ته ښيي چي بيعت د امارت لپاره شرط دئ، يوازي له بيعت نه وروسته څوک امير کېدی شي نه له بيعت نه مخکي. له دې بهير نه دا هم معلومېږي چي بيعت ځرگند کار دئ نه پټ، د عامو خلکو کار دئ نه د خاصو، په جومات کي تر سره شوی نه په کوم قصر کي، ټول هغه خلک په کي برخه اخيستی شي چي جومات ته ئې په راتلو بنديز نشته.

څلورم بنسټ: استيلاء:

ليکوال تر دې عنوان لاندي ليکي: يو داسي تن چي هغه د خلافت د شرايطو درلودونکی (جامع) وي هغه پر خلکو غلبه ومومي او پر واک قبضه ټينگه کړي، نو په دې توگه هم خلافت جوړېږي، د راشدينو خلفاوو څخه وروسته د ټولو خلفاوو خلافتونه په دې توگه منعقد شوي!!

د محترم ليکوال په ځواب کي بايد ووايو:

- دا ډېره د حيرانتيا خبره ده چي تاسو هغه چا ته د (خليفه) نوم ورکوئ چي پيغمبر عليه السلام د (ملک) نوم ورکړی، هغه چي په زور

مسلط شوي، امارت ئې په میراث ترلاسه کړی، په جومات کې نه بلکي په قصرونو کي امیران شوي.

- له کومو لارو چي دا امراء واک ته رسېدلي یوه ئې هم شرعي لار نه وه.
- د امیرالمؤمنین علي رضی الله عنه په ضد قیام او د هغه شهادت ته جائز او شرعي بڼه ورکول لوی جسارت دئ.
- که استیلاء جائز وګڼو بیا خو به د داسي فتنو لپاره لار پرانېزو چي د عثمان رضی الله عنه او علي رضی الله عنه په شهادت منتج شوې.
- د نېک او صالح انسان هغه کار د تقلید او تأیید وړ دئ چي د شریعت مطابق وي، د صحابه وو رضی الله عنهم په خپلمنځیو جګړو او د یزید په څېر امراوو ټاکني باندي استناد کول او دې ته ورته کارونه جائز ګڼل ستره اشتباه ده، هیڅ عالم او فقیه داسي غلطه خبره نه کوي.

عجیبه دا ده چي لیکوال تر همدې عنوان لاندي او څو سطره وروسته د مولانا محمد تقي عثماني دا اقوال رانقلوي: ... خلافت میراث نه دئ لکه څنګه چي په امپراطوریو کي دود دئ، او نه خلافت د عسکري ځواک په مټ ولاړو دیکتاتوریو په څېر بڼه لري... نه پوهېږو چي دا خبري او مخکنۍ څنګه سره تلفیقوي؟!! تقي عثماني صاحب خو نه میراثي خلافت مني او دې ته د خلافت په ځای د امپراطوري نوم ورکوي او نه په عسکري ځواک ترلاسه شوی خلافت مني!! خو لیکوال څو سطره مخکي دا دواړه امارتونه جائز او شرعي ګڼلي او د خلافت نوم ئې ورکړی!! نه پوهېږو چي آیا دې ته نه دئ متوجه شوی چي د (استیلاء) معنی همغه ده چي تقي

عثماني ئي (د عسکري ځواک په مټ ولاړه واکمني) بولي او که کومه بله وجه لري؟!!

اهل الحل و العقد

ليکوال د اهل الحل و العقد تر عنوان لاندي ليکي:

"د خليفه او امير د ټاکلو لپاره په شريعت کي څلور لاري شتون لري: لومړی لاره دا ده چي خليفه د اهل الحل و العقد د څښتنانو، يعني د علماوو، قبايلي مشرانو، د نظامي او پوځي چارواکو له لوري په بيعت کولو سره تعين او غوره کېږي، څنګه چي حضرت ابوبکر صديق رضی الله عنه خليفه شو"

د دې ادعاء په ځواب کي وايو:

- په اسلام کي خو د امير د ټاکلو يوازي يوه لار ده، او هغه څرګند او له اکراه او جبر نه پرته د مسلمانانو بيعت دئ، نه بل څه.
- دا يوه مغالطه او د حقيقت خلاف ادعاء ده چي ابوبکر رضی الله عنه د علماوو، قبايلي مشرانو او فوځي چارواکو له لوري غوره شوی!! حقيقت دا دئ چي ابوبکر رضی الله عنه د سقيفه بني ساعده په يوې عامي او آزادي غونډي کي د امارت لپاره نومول شوی او په جومات کي د امير په توګه ټاکل شوی. له ده وروسته خلفاء هم په جومات کي او د بيعت له لاري غوره شوي، د دوی د انتخاب ترمنځ يوازي د نومولو په طريقه کي څه توپير وو؛ نه د ټاکلو په څرنګوالي کي، د ټاکلو لار يوه ده او هغه د مسلمانانو عام او بلااکراه بيعت دئ نه بل څه.

- که تاسو په قرآن، حدیث او د صحابه وو د دور په روایاتو او لیکنو کي چیري هم د اهل الحل و العقد اصطلاح او د محدودو مشخصو اشخاصو له لوري په کوم خاص ځای او د تړلو دروازو تر شا د کوم امیر د انتخاب بېلګه وښوده؛ نو ادعاء مو د منلو وړ ده، او که دا اصطلاح د امویانو او عباسیانو د دور زېږنده وي، هغه مهال رامنځته شوې وي چي امارت موروثي شو، اموي او عباسي شو، که داسي وي چي د محدودو اشخاصو له لوري د امیر انتخاب د دې دور بدعت وي، دا اصطلاح سرکاري مفتیانو د موروثي قیادت د توجیه لپاره کارولې وي، بیا خو حقیقتاً چي ټګمارانو یوې عربي اصطلاح ته داسي رنګ ورکړی چي ګواکي دا د کوم آیت یا حدیث برخه ده.
- پوښتنه دا ده چي د اسلامي شریعت له مخي ولس د امیر په ټاکلو کي څه حق او څه وجیبه لري؟ د امارت دنده د چا له لوري چا ته سپارل کېږي؟ د امارت د اهل تشخیص د چا کار دئ؟ آیا د ولس له بیعت او رضایت نه پرته د چا امارت شرعي مجوز لري؟ آیا د زور او جبر امارت جائز دئ؟ امیر په جومات کي او د عوامو په خوښه ټاکل کېږي که په قصرونو کي او د تړلو دروازو تر شا د خواصو لخوا؟ ابوبکر، عمر، عثمان او علي رضي الله عنهم په جومات کي د ټولو لمونځ کوونکو له بیعت نه وروسته د امیرالمؤمنین په توګه غوره شول که د خاصو اشخاصو له لوري؟
- آیا د عمر رضي الله عنه هغه وینا مو اورېدلې چي د سقیفه بنی ساعده په غونډې کي ئې وکړه: "فمن بایع أمیرا عن غیر مشورة المسلمین فلا بیعة له ولا بیعة للذي بایعه تغرة أن یقتلا: که څوک د مسلمانانو له

مشورې پرته له کوم امير سره بيعت وکړي نه د ده بيعت ارزښت لري او نه د هغه چا چي بيعت ئې ورسره کړی، د دې وېره شته چي دواړه ووژل شي" !! د عمر رضي الله عنه دا وينا ډېر پرېکنده او قاطع حجت دئ د هغه چا په ضد چي د ټولو مسلمانانو له موافقې او مشورې پرته د څو کسانو بيعت د امارت لپاره کافي گڼي، دا يوازي د درباري مفتيانو رأيه کېدی شي نه په دين د يوه پوه انسان رأيه. دا رأيه د سلاطينو په خدمت کي بوختو مفتيانو هغه مهال ورکړه چي د امير انتخاب له جومات نه قصرونو ته او له عوامو نه درباري خواصو ته انتقال شو او په نتيجه کي ئې امارت موروثي او خانداني شو او يزيد اميرالمؤمنين!! شو.

په دې اړه روايت داسي دئ:

عن ابن عباس قال : انقلب عبدالرحمن بن عوف إلى منزله بمنى في آخر حجة حجها عمر بن الخطاب فقال : إن فلانا يقول : لو قد مات عمر بايعت فلانا .... قال عمر : إني قائم العشية في الناس وأحذرهم هؤلاء الذين يريدون أن يغصبوهم أمرهم قال عبدالرحمن : فقلت : لا تفعل يا أمير المؤمنين فإن الموسم يجمع رعاع الناس وغوغاءهم وإن أولئک الذين يغلبون على مجلسک إذا أقمت في الناس فيطيروا بمقالتک ولا يضعوها مواضعها أمهل حتى تقدم المدينة فإنها دار الهجرة فتخلص بعلماء الناس وأشرافهم وتقول ما قلت متمكنا ويعون مقالتک ويضعونها مواضعها

فقال عمر : لئن قدمت المدينة سالما إن شاء الله لأتكلمن في أول مقام أقومه ....

له ابن عباس رضی الله عنه نه روايت دئ چي عبدالرحمن بن عوف د

عمر رضی الله عنه په وروستي حج کي؛ په منی کي خپل ځای ته راګرځېدو وروسته عمر رضی الله عنه ته وویل: فلانی وایي چي که عمر مړ شو نو له فلاني سره به بیعت کوو، ... عمر رضی الله عنه وویل: زه ماخستن خلکو ته وینا کوم او خبرداری ورکوم چي ځیني خلک غواړي په دوی پوري اړوند کار (د دوی حق) ترې غصب کړي، عبدالرحمن وایي ما ورته وویل: اې امیر المؤمنینه! دا کار دلته مه کوه، دلته عام خلک راغونډ شوي، ستا د خبري په مطلب به سم پوه نشي، په ناسمه توګه به ئې تعبیر او نورو ته انتقال کړي، صبر وکړه او په مدینه کي دا کار وکړه هلته علماوو او مخورو ته خپله خبره وکړه، ستا د خبري په مطلب به پوه شي او .... عمر رضی الله عنه وویل: که مدینې ته روغ ستون شوم نو په لومړۍ وینا کي به دا خبره کوم... همداسي وشول، هغه په مدینه منوره کي د لومړۍ جمعې په خطبه کي د نورو خبرو په ضمن کي وویل:

إنه بلغني أن فلانا منكم يقول : والله لو قد مات عمر لقد بايعت فلانا فلا يغرن امرءا أن يقول : إن بيعة أبي بكر كانت فلتة فتمت فإنها قد كانت كذلک إلا أن الله وقى شرها وليس فيكم من تقطع إليه الأعناق مثل أبي بكر وإنه كان من خيرنا حين توفي رسول الله صلى الله عليه و سلم ....

ما ته دا خبره رسېدلې چي فلانی وایي: قسم په خدای که عمر مړ شو نو له فلاني سره به بیعت کوو، هیڅوک دي په دې نه غولېږي چي ووایي: د ابوبکر بیعت همداسي ناڅاپي او غیرمترقبه وو، هو همداسي وو، خو الله ئې له شره وژغورلو، خو اوس د ابوبکر په څیر داسي څوک نشته چي ټول پرې قانع وي، ...

گورئ چي دلته عمر رضی الله عنه د ځينو کسانو دا وينا غندي چي غواړي د سقيفۀ بني ساعده په څېر ځوک راوړاندي کړي او بيعت ورسره وکړي، دا خطرناکه لوبه ګڼي، غواړي خلکو ته ووايي چي مه پرېږدئ ستاسو حق د ځينو کسانو له لوري غصب شي، د سقيفۀ بني ساعده غونډه هم يوه ناڅاپي، غير مترقبه او عجولانه غونډه بولي، وايي چي الله تعالی په خپل فضل سره د هغې له شره وژغورلو، دا خبره هم کوي چي د ابوبکر په څېر داسي شخصيت نه مومو چي ټول خلک پرې قانع او راضي وي، او په پای کي وايي: که څوک د مسلمانانو له مشورې پرته له کوم امير سره بيعت وکړي نه د ده بيعت ارزښت لري او نه د هغه چا چي بيعت ئې ورسره کړی، د دې وېره شته چي دواړه ووژل شي" !!

- ځيني خلک وايي: عوام د امير په ټاکلو کي د څه ويلو حق نه لري، په دوی کي ځيني دومره غلو کوي چي عوامو ته د جاهلانو او احمقانو خطاب کوي او وايي چي د امير د انتخاب حق جاهلانو او احمقانو ته نه دئ سپارل شوی!! ځيني خو دا خبره په ښه نيت کوي خو په دې نه پوهېږي چي د ښه نيت خبره بايد په ښو الفاظو وکړي او داسي څه ونه وايي چي الله او د هغه پيغمبر ته وي ويلي او له اسلام نه د عوامو زړه تور کړي!! دې دوستانو ته وايو:

- موږ خو ټول قرآن په ډېر دقت سره لوستلی، ستا دا وينا مو نه صراحتاً او نه اشارتاً په کي موندلې، صحاح سته مو لوستلي؛ داسي حديث مو نه دئ ليدلی چي ستا دغه وينا تأييد کړي، قرآن خو وايي چي الله تعالی د يوه (امي) قوم له منځه يو (امي) پيغمبر غوره کړ، د دې لپاره چي د ټولي

نړۍ غوره امت ترې جوړ شي، او همداسې وشول، همدا امې او په لیک لوست نه پوهېدونکی قوم د ټول عالم لارښود شو، قرآن خو د اهل کتابو هغه علماء او مشایخ په سختو الفاظو رټي، چې ځان ئې تر نورو غوره ګڼلو او ویل به ئې: زموږ سیني له علومو ډکي دي، حتی له هغو خرو سره ئې تشبیه کوي چې کتابونه پرې بار وي!! قرآن خو ایمان او عمل د فضیلت لامل ګڼي نه بل څه، څلور راشد خلفاء خو په جومات کي د هغو خلکو لخوا غوره شوي چې د اهل کتابو احبارو به عوام کالانعام ورته ویل، همغه اصطلاح چې نن ئې د دوی ملګري کاروي!!

- دا دوستان دې ته متوجه نه دي چې احتیاط باید په دې کي وشي چې نومول شوي اشخاص اهل او د امارت وړ وي، نه دا چې څوک رأیه ورکوي. که له دوو داسي اهل شخصیتونو څخه چې د امارت لپاره وړ او مناسب وي، ټول ضروري مواصفات ولري، د علم، تقوی، امانت او اهلیت په ګاڼې سمبال وي، یو ئې د عوامو په خوښه او د اکثریت په رأیه غوره شي، څه تاوان مو کړی؟ اشکال خو هغه مهال راولاړیږي چې اهلیت په پام کي ونه نیول شي او یوازي د رأیو اکثریت ته اعتبار ورکړی شي.

آیا د مشر لپاره موده ټاکل جائز دي؟

د لیکوال د دې ادعاء په اړه چې د امارت لپاره موده ټاکل جائز نه دي!! باید ووایو:

- لومړی باید په دې پوه شو چې د شریعت له مخې حرام او ناجائز څه ته وایي؟ ټول فقهاء او علماء په دې متفق دي چې یوازي هغه څه ته حرام او ناجائز ویلی شو چې الله تعالی او د هغه پیغمبر علیه السلام حرام کړي وي او د هغه پر حرام والي صریح او واضح نص دلالت کوي.
- څوک چې د امارت لپاره توقیت ناجائز ګڼي باید د تحریم نص ئې وړاندي کړي، په داسي حال کي چې په ټول قرآن او د پیغمبر علیه السلام په احادیثو کي هیڅ ځای نه صراحتاً او نه اشارتاً داسي نص موندلی شو چې توقیت حرام وګڼي، نو دا ښاغلي ولي له خپله ځانه هغه څه حرام بولي چې نه الله تعالی ورته حرام ویلي او نه د هغه پیغمبر علیه السلام؟! آیا دې ته متوجه نه دي چې جائز ته ناجائز ویل همدومره لویه ګناه ده لکه حرام ته حلال ویل.

- ځوک چي وايي په دې دليل دا کار ناجائز دئ چي صحابه وو نه دئ کړی!! دوی ته بايد ووايو چي هيڅ په دين پوه عالم او فقيه دا خبره نه کوي چي کوم څه صحابه وو نه وي کړي هغه حرام دي!! ټول پر دې متفق دي چي پرته له هغه څه چي الله تعالی او د هغه پيغمبر حرام کړي هر څه حلال دي، په حل او حرمت کي اصل دا دئ چي يوازي هغه څه حرام دي چي الله تعالی او د هغه پيغمبر حرام کړي. اصل دا نه دئ چي څه صحابه وو نه وي کړي هغه حرام دي، په سلګونو داسي کارونه شته چي صحابه وو نه دي کړي؛ لکه دا چي: دوی د پيغمبر عليه السلام احاديث د کتابونو په بڼې کي نه وو راغونډ کړي، دوی د فقهي کتابونه نه وو ليکلي، دوی په لوډسپيکر کي آذان نه دئ کړی، په موټر، الوتکو او بېړيو کي حج ته نه دي تللي، زموږ په څېر جامې، کميس او پرتوګ ئې نه دي اغوستي، ټوپک، بمونه، باروت ئې نه دي کارولي، داسي شهادت طلبانه عمليات ئې نه دي کړي چي له باروتو ډک واسکټ واغوندي او د دښمن خوا ته چاودنه وکړي، که محترم ليکوال په ټولو فقهاوو کي داسي ځوک په ګوته کړ چي ويلي ئې وي: څه چي صحابه وو نه دي کړي حرام دي؛ نو بيا دی ملامت نه دئ، خو که دا خبره ئې له ځانه کړې وه نو بايد تجديد نظر وکړي. که دی په دغه عقيده وي نو بيا خو ترې پوښتنه کوو چي تا د خپلي رسالې په ۲۹صفحه کي ليکلي: "د شرعي سياست هغه احکام چي په قرآن او سنت کي راغلي هغه دا دي: چي اسلام د حکومت کوم ځانګړی شکل نه دئ مخصوص کړی او نه ئې کوم خاص منهج د ټولو تفصيلاتو او جزياتو سره تعيين کړی. بلکي اسلام د حکومت کولو لپاره مبادي، اصول، او عامه

احکام په ګوته کړي، چي خامخا د هغو رعایتول په هر ښار او هره زمانه کي لازم دي، او د حکومت د نظام جوړولو جزیات او تفصیلات تعینول د امت خوښې ته پرېښودل شوي، خو په دې شرط چي په دې ټولو کي به د هغو اصولو، مبادیو، او احکامو تابعداري کولای شي کوم چي د قرآن او سنت په نصوصو او د راشدینو خلفاوو په سنتو کي مشروع ګرځول شوي نو د حکومت نظام په اسلام کي د اسلامي مبادیو او احکامو تابع دی، نه د کوم ځانګړي شکل، او معین منهج، چي لنډییز یې په دې ډول دی: ..."

لیکوال د پورتني استدلال له مخي ځان ته او د خپل مسلک لیکوالانو ته دا حق ورکوي چي د اسلامي نظام په اړه داسي څه ولیکي چي د پیغمبر علیه السلام او صحابه وو رضی الله عنهم په دوران کي ئې مثال او بېلګه نه مومو، استدلال ئې دا دئ چي "د حکومت د نظام جوړولو جزیات او تفصیلات تعینول د امت خوښې ته پرېښودل شوي،.."

عجیبه دا ده چي د همدې خبري ترڅنګ وایي چي د امارت لپاره موده ټاکل په دې دلیل جائز نه دي چي صحابه وو دا کار نه دئ کړی!! د دې معنی خو دا شوه چي تا ته داسي خبره کول جائز دي چي صحابه وو او مخکنیو نه ده کړې خو بل ته ناجائز!! ته د اسلامي نظام په اړه داسي څه ویلی شې چي تر تا مخکي هیچا نه دي ویلي او دلیل دي هم دا دئ چي " د حکومت د نظام جوړولو جزیات او تفصیلات تعینول د امت خوښې ته پرېښودل شوي"

خو که بل څوک دا خبره کوي چي دا مسلمانانو ته پرېښودل شوې چي څوک د امارت لپاره غوره کوي، کوم واکونه او صلاحیتونه ورکوي،

ځومره حقوق او امتيازات ورته ټاکي، د ځومره مودې لپاره ئې د امير په توګه مني، څه شرايط ورته وضعه کوي، او وايي چې امارت د خلکو امانت دئ، دا د خلکو حق دئ چې چا ته ئې سپاري، تر کله ئې سپاري او کله ئې بېرته ترې اخلي... نو دا خبره په څلورو کتابونو ورته ناروا او ناجائز برېښي!!

ځوک چې د اسلام په حقيقت پوه وي هغه په دې عقيده دي چې د مسلمانانو مشر د دوی له لوري غوره کېږي، ده ته چې کوم صلاحيتونه او امکانات سپارل کېږي، که زکات او عشر دئ، که غنيمت يا فی دئ، که له کورنيو او بهرنيو لوريو سره کومه معامله وي، د جنګ يا د سولې، دا د ټول ولس (امانتونه) دئ، په دې امانتونو کي هر راز تصرف به د ولس په مشوره کوي، هر هغه تصرف چې د ولس د مشورې خلاف ئې کوي خيانت دئ، دا د ولس حق دئ چې ده ته ځومره واک ورکوي او تر کله ئې ورکوي او کله ئې بېرته ترې اخلي. دي د ولس خادم، وکيل او کفيل دئ نه آقا او بادار.

که موږ د راشدو خلفاوو ابوبکر صديق، عمر، عثمان او علي رضی الله عنهم په څېر امين او متقي شخصيتونه پيدا کړل نو موږ به ئې هم د صحابه وو په څېر دائم العمر خلفاء ټاکو، او چې دا ممکنه نه ده، نو بيا خو د احتياط تقاضاء دا ده چې د امير لپاره موده وټاکو، که په خپل کار کي موفق وو بيا ئې غوره کړو او که نه د ده په ځای بل ځوک راوړاندي کړو او په دې توګه دې ته مجال پرې نږدو چې که ځيني خلک د موجود امير عزلول ضروري ګڼي، په هغه کي د امارت د دوام کفايت او صلاحيت نه مومي او تر ده بل کس ورته اهل برېښي نو د مسلحانه پاڅون لار غوره نه کړي او

هغسي پېښې رامنځته نشي چي د عثمان رضی الله عنه او علي رضی الله عنه په شهادت منتج شوې.

د مشر لپاره القاب

لیکوال له مقدماتي خبرو وروسته بحث له دې پیل کړی چي د مسلمانانو د مشر لپاره اسلامي القاب او اوصاف کوم دي؟ درې نومونه ئې اسلامي القاب ګڼلي: خلیفه، امیرالمؤمنین او امام، په قرآن کي د خلیفه او امام ذکر راغلی، ابراهیم علیه السلام ته د امام او داؤد علیه السلام ته د خلیفه نومونه راغلي، د امیرالمؤمنین ذکر نه په قرآن کي شته او نه د پیغمبر علیه السلام په احادیثو کي، البته صحابه وو دا نوم د عمر رضی الله عنه لپاره غوره کړ، په قرآن کي د مسلمانانو مشران د اولي الامر (چارواکو) په نامه یاد شوي. د صحابه وو له لوري د یوه نوم غوره کول ښیي چي مسلمانان کولی شي خپل مشران په بل هر نېک نوم یاد کړي، په دې کي هیڅ مانع او حرج نشته. د قرآن او حدیث له مخي معلومېږي چي د (ملک: پاچا)، (ملک الملوک: شاهنشاه)، او داسي نومونه چي یوازي له الله تعالی سره ښایي او د مشر د واک او ستاینې په اړه غلو په کي شوې وي؛ ناجائز دي. لکه اعلیحضرت، والاحضرت، خو نور نومونه لکه مشر، ولس مشر، قائد، رئیس، سالار او دې ته ورته نومونه غوره کول هیڅ مانع نه لري. دې ته باید متوجه وو چي د صحابه وو په دور کي د نومونو او القابو په اړه ډېره سادګي لیدل کېده، تاسو که روایات وګورئ نو د هیچا لپاره به له غلو او ستاینې ډک القاب ونه مومئ، هر څوک ئې په خپل ساده نوم او کله

هم په خپلي کنيه ياد کړی، دا هم د وروستيو زمانو بدعت وو چي اوږده اوږده القاب رايج شول، لکه علامة الدهر، قطب الاقطاب، شيخ القرآن والحديث، شمس المفسرين، آيت الله العظمی، حجة الاسلام والمسلمين، ... د کتاب په جلدونو باندي به وګورې چي د ليکونکي لپاره ئې څو سطره القاب کارول شوي.

د مشر مواصفات

ورپسې د خليفه او امير د صفاتو په لړ کي د شاه ولي الله رحمه الله د حجة الله البالغه په استناد ليکي چي د امير صفات دا دي: ۱- هغه به عاقل او بالغ وي، ۲- هغه به آزاد وي غلام به نه وي، ۳- خليفه به نارينه وي او ښځينه به نه وي، ۴- خليفه به زړه ور وي بزدل به نه وي، ۵- خليفه به ليدل، کتل، اورېدل کولی شي، ۶- خليفه بايد له هغو خلکو څخه غوره شي چي د هغوی شرافت او برتري په خلکو کي منلې وي د هغه د فرمانونو په منلو کي عار او نفرت محسوس نه کړي. ۷- په خليفه به خلک دا باور لري، چي هغه د حکومت په چارو کي د حق پلوي او پيروي کوي، ۸- خليفه به مسلمان، د علم څښتن او متقي وي، او په پای کي ليکي چي ۹- د پيغمبر عليه السلام هغه وينا (حديث) ته په پام چي "أئمه به د قريشو څخه وي" ضروري ده چي راشد خليفه قريشي وي.

دلته څو خبري ضروري ګڼو:

- څوک چي نن د شاه ولي الله رحمه الله په نظرياتو استناد کوي د دوی استادانو پرون هغه په دې دليل تکفير کړی وو چي ولي ئې پر مخکنی

فقهي اکتفاء ونه کړه، ولې ئې نوي نظریات وړاندي کړل، ولې ئې د قرآن د ترجمې او تفسیر جسارت وکړ؟

- مورږ په داسي حال کي چي د شاه ولي الله درونډ او علمي شخصیت ته درناوی لرو، هغه ته د استاد په سترګه ګورو ځکه چي د قرآن له هغي فارسي ترجمې مو ډېره استفاده کړې چي ده لیکلې، له الله تعالی نه د هغو زحماتو اجر ورته غواړو چي اسلام ته د دعوت په لار کي ئې ایستلي او د هغو اذیتونو هم چي د جاهلانو له لوري ورسره مخامخ شوی. دلته باید ووایو چي په څلورو لومړنیو مواصفاتو کي ورسره موافق یو، د پنځم په اړه دومره وایو چي که څه هم د امارت لپاره (صحت او قوت) ضروري شرطونه دئ، قرآن فرمایي: "إن خیر من استأجرت القوي الامین: تر ټولو غوره کس چي استخداموې ئې هغه دئ چي قوي او امین وي"، خو دا چي ځیني تر هغه چا چي په یوه لاس، پښه، غوږ او سترګي معیوب وي؛ روغ او سالم کس او یا د جذابي څېرې خاوند تر بل غوره ګڼي، مورږ ئې د لازمي شرط په توګه وړاندي کول بې ځایه تکلف او له ځانه جوړ شوي شرایط ګڼو. د شپږم او اوم په اړه وایو چي له دې معلومېږي چي شاه ولي الله رحمه الله د امیر په اړه د خلکو باور او اعتماد او دا چي هغه به په خلکو کي منلی او مخور وي ضروري ګڼي، له دې نه دا پوښتنه راولاړېږي چي که د خلکو باور او اعتماد شرط وي او له دې پرته څوک د امارت وړ نه دئ نو څنګه به پوهېږو چي خلک د فلان کس په اړه دا باور لري چي منلی او مخور دئ او د حق پلوي او متابعت کوي؟ آیا له خلکو نه له پوښتني پرته دا حقیقت معلومېدی شي؟

او د نهم شرط په اړه څو خبري کول ضروري ګڼو:

د دې روایت په اړه ټول محققین موافق نه دي، ځیني ئې نه متن صحیح بولي او نه اسناد، او ځیني ئې د هغه مهال له شرایطو څخه ګڼي؛ نه په هره زمانه او هر ځای کي او د هر ملک په کچه ضروري شرط، له دې کبله چي د مدینې د انصارو اوس او خزرج تر منځ اوږدې جګړې تېري شوې وې؛ ګرانه وه چي د سعد بن معاذ رضی الله عنه له وفاته وروسته له دوی نه داسي امیر غوره شوی وی چي ټولو له زړه نه منلی وی، د حل یوازنۍ لار دا وه چي امیر له مهاجرینو څخه وی، دا محققین وایي که پیغمبر علیه السلام قریشیت د امارت لپاره ضروري شرط ګڼلی نو ولي ئې د انصارو د درونද او نومیالي مشر سعد بن معاذ رضی الله عنه په اړه فرمایلي چي که هغه ژوندی وی نو د مسلمانانو د مشر په توګه به مي ټاکلی وو.

څوک چي وایي امیر باید قریشي وي او قریشیت د امارت لپاره شرط ګڼي هغه ته وایو:

- دا رأیه د قرآن له صریح نص سره تصادم کوي، قرآن ټول خلک د یوه نسب خاوندان ګڼي، مکرر وایي چي ټول انسانان له یوه مور او پلار نه پیدا شوي، له یوه نسل څخه دي، بېل بېل قبایل او عشایر ئې د تعارف لپاره دي نه د تفاخر او تفاضل لپاره، هیڅ قبیله پر بلې هیڅ فضیلت نه لري مګر په تقوی سره، په اسلام کي نَسَبي فضیلت او یو تر بل په نَسَبي بنسټ ځان غوره ګڼل مردود دي.
- که دا رأیه ومنو بیا خو باید یهودانو ته هم دا حق ورکړو چي ځان تر

ټولو قومونو په دې دليل غوره وګڼي چي د ابراهيم عليه السلام اولاد دي او ډېر پيغمبران په دوی کي مبعوث شوي!! خو قرآن هغه مهال دوی تر ټولو قومونو غوره ګڼي چي ايمان ئې راوړی او د الله تعالی په لار کي ئې هجرت او جهاد کړی او هغه مهال ئې د نړۍ تر ټولو ذليل قوم ګڼلی چي بغاوت ئې کړی او د شرک او نفاق لار ئې غوره کړې، له دې نه خو په ښرګنده توګه معلومېږي چي د فضيلت لاملونه نسبي نه بلکي فکري او اعتقادي دي، يوازي په نېک عمل سره يو کس يا قوم پر بل فضيلت ترلاسه کولی شي.

- که داسي وی نو پيغمبر عليه السلام به ښنګه فرمايل چي که سعد بن معاذ (د انصارو درونډ مشر) ژوندی وی نو هغه به مي د مسلمانانو د خليفه په توګه ټاکلی وو. ښوک چي سعد رضی الله عنه پېژني او له هغو بې نظيره خدمتونو خبر وي چي ده او د ده ترمشرۍ لاندي د اوس قبيلې د اسلام او مسلمانانو لپاره کړي، پيغمبر عليه السلام او مهاجرينو ته ئې پناه ورکړه، دی او قوم ئې د الله تعالی په لار کي قربانۍ ته چمتو شول، نو يقيناً چي تر سعد بن معاذ نه به هيښوک د خلافت لپاره زيات مستحق ونه ګڼي او که هغه ژوندی وی نو له شکه پرته به ټولو مسلمانانو د ابوبکر او عمر رضی الله عنهما په شمول هغه ته د بيعت لاس اوږدولو، خزرجيانو به هم د پيغمبر عليه السلام له پرېکړي سره توافق کاوو. د نړۍ ټول مؤمنان تر قيامته پوري د سعد رضی الله عنه او د ده د توريالي او مؤمن قوم د ستر احسان، همت، مېړاني او قربانيو پوروړي دي.

د سعد رضی الله عنه عظمت او مقام له لاندي رواياتو درک کولی شو:

عن جابر بن عبدالله قال رسول الله صلى الله عليه وسلم اهتز عرش الرحمن لموت سعد بن معاذ

له جابر بن عبدالله نه روايت دئ چي رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل: د رحمن خداى عرش د سعد بن معاذ په مړيني ولړزېدو.

کله چي هغه ټپي شو نو پيغمبر عليه السلام په جومات کي د هغه لپاره ځاى جوړ کړ چي ورته نږدې وي او په خپله ئې پالنه او عيادت وکړي.

عن عائشة قالت لما أصيب سعد بن معاذ يوم الخندق رماه رجل في الأكحل (عرق وسط الذراع) فضرب عليه رسول الله صلى الله عليه وسلم خيمة في المسجد ليعوده من قريب .

عن البراء بن عازب قال: أهدي لرسول الله صلى الله عليه وسلم سرقة من حرير فجعل القوم يتداولونها بينهم . فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم (أتعجبون من هذا ؟) فقالوا نعم . يا رسول الله، فقال (والذي نفسي بيده لمناديل سعد بن معاذ في الجنة خير من هذا) رواه البخارى

له براء بن عازب نه روايت دئ چي رسول الله صلى الله عليه وسلم ته له وربښمو اوبدلې يوه ټوټه هديه ورکړى شوه، خلکو په خپل منځ کي لاس په لاس کوله، رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل: آيا دې ته حيران يئ؟ وئې ويل: هو! يا رسول الله! نو هغه وفرمايل: په هغه ذات چي زما سا ئې په واک کي ده په جنت کي د سعد بن معاذ د لاس پاکولو توليا وي تر دې ډېري غوره دي.

دا همغه سعد دئ چي ابوجهل ته ئې په مکه کي داسي غاښ ماتوونکى ځواب ورکړى وو چي چا ئې تصور هم نشو کولى، مکې ته د عمرې لپاره

تللی وو، د أميه بن خلف په کور کي ئې واړول، هغه ورته وويل: صبر وکړه، کله چي غرمه شي او خلک غافل شي ولاړ به شې او طواف به وکړې، کله چي سعد طواف کولو ناڅاپه ابوجهل راڅرګند شو او وئې ويل: دا څوک دئ چي د کعبې طواف کوي؟ سعد وويل: زه سعد يم، نو ابوجهل ورته وويل: داسي په ډاډ او امان سره د کعبې طواف کوې په داسي حال کي چي محمد او د ده ملګرو ته مو پناه ورکړې؟! خبره ئې سره کښته پورته کړه، اميه سعد ته وويل: غږ دي تر ابوالحکم مه لوړه وه، هغه د دې وادي مشر دئ، بيا سعد وويل: په الله قسم چي که مي د کعبې له طوافه منعه کړې د شام د تجارت لار به دي قطعه کړم.

انطلق سعد بن معاذ معتمرا قال فنزل على أمية بن خلف أبي صفوان وكان أمية إذا انطلق إلى الشأم فمر بالمدينة نزل على سعد فقال أمية لسعد انتظر حتى إذا انتصف النهار وغفل الناس انطلقت فطفت فبينا سعد يطوف إذا أبو جهل فقال من هذا الذي يطوف بالكعبة ؟ فقال سعد أنا سعد فقال أبو جهل تطوف بالكعبة آمنا وقد آويتم محمد وأصحابه ؟ فقال نعم فتلاحيا بينهما فقال أمية لسعد لا ترفع صوتک على أبي الحكم فإنه سيد أهل الوادي ثم قال سعد والله لئن منعني أن أطوف بالبيت لأقطعن متجرک بالشام .

دا همغه سعد دئ چي له بني قريظه سره معامله د ده پرېکړي ته پرېشودی شوه، کله چي هغه پر خپلي سپرلۍ راورسېد پيغمبر عليه السلام صحابه وو ته مخ کړ او وئې فرمايل: د خپل سالار په وړاندي ودرېږئ، هغه ته ئې وفرمايل: دې خلکو تا ته د پرېکړي واک درکړی، هغه

وویل: جنګیالي دې ووژل شي او ماشومان دې د مسلمانانو تر منځ وویشل شي. پیغمبر علیه السلام وفرمایل: د الله تعالی د حکم مطابق پرېکړه دې وکړه.

أن أناسا نزلوا على حكم سعد بن معاذ فأرسل إليه فجاء على حمار فلما بلغ قريبا من المسجد قال النبي صلى الله عليه وسلم (قوموا إلى خيركم أو سيدكم) . فقال (يا سعد إن هؤلاء نزلوا على حكمک) . قال فإني أحكم فيهم أن تقاتل مقاتلتهم وتسبى ذراريهم قال (حكمت بحكم الله أو بحكم الملک)

اسلامي شوری

لیکوال تر دې عنوان لاندې لیکي چې: "په ریښتیا هم په اسلامي نظام کې د دولت د تقنیني چارو د تنظیم او ښه سمون لپاره اړتیا ده چې اسلامي شوری د یوې ځانګړې قوې په توګه شتون ولري، له دې پرته هیڅ نظام او قانون مشروعیت نشي درلودلای... " بیا ئې د اسلامي امارت د دستور دا مادې رانقل کړې دي:

"۴۶ماده:- اسلامي شوری هغه مقننه قوه ده چې غړي ئې حد اکثر د لومړۍ درجې ولایتونو څخه درې، د دوه یمې درجې ولایتونو څخه دوه، او د دریمې درجې ولایتونو څخه یو تن تشکیلوي، چې د امیر المؤمنین له خوا انتصابیږي.

۴۷ماده:- د اسلامي شوری غړي به د اهل الحل و العقد صفتونه لري.

که چیري امیرالمؤمنین د استعفاء اراده وکړي، د خپلي استعفاء په باب به د قاضي القضات، د وزیرانو د شوری د رئیس، او د اسلامي شوری د رئیس په ګډون مجلس ته خبر ورکوي، وروسته به له ځنډه پرته د قاضي القضات، وزیرانو د شوری رئیس او اسلامي شوری د رئیس په ګډون

غونډه کوي او تصمیم نیسي (۸-۹ مخ)"

د دې په ځواب کې باید ووایو: اعتراض دا نه دئ چې د امارت په اساسي قانون کې د شورى یادونه شوې که نه، اعتراض دا دئ چې د شورى غړي د چا له لوري غوره کېږي؟ د ولس استازي دي که د امیرالمؤمنین د خوښې استازي؟ د نړۍ تر بدو نه په بد استبدادي نظامونو کې هم شورى شته، خو د مطلق العنانو واکمنانو د خوښې داسې انتصابی شورى ګانی چې د واکمنانو په خدمت کې وي او د هغوی اوامرو ته قانونی بڼه ورکوي، نه داسې شورى چې د ولس له باصلاحیته استازو څخه جوړه شوې وي. اعتراض دا دئ چې نه پیغمبر علیه السلام د خپلې خوښې انتصابي شورى درلوده او نه راشدینو خلفاوو، د انتصابي شورى ګانو لړۍ هغه مهال پیل شوې چې خلافت په سلطنت بدل شو، پرېکړې له جوماتونه قصر ته انتقاتل شوې او د شورى غړي د سلاطینو له خوا انتصاب شوي.

د پیغمبر علیه السلام او د راشدینو خلفاوو د شورى ځای خو مسجد وو، کله چې د مسلمانانو شمېر زیات شو؛ نو پیغمبر علیه السلام له دوی نه د عرفاء او نقباء په نامه د دوی داسې استازي وغوښتل چې د خپل خپل قوم له لوري به معرفي کېدل، ټول هغه کسان د شورى غړي وو چې د بدر په جګړې کې ئې برخه اخیستې وه، څوک چې له دې حقیقت سره توافق نه لري نو مهرباني دي وکړئ او موږ ته دې د دې دور یوه داسې انتصابي شورى راوښیئ چې غړي ئې د پیغمبر علیه السلام او یا راشدینو خلفاوو په خپله خوښه ټاکل شوي وي! دا د اسلام په اړه ډېر کرکجن تور دئ چې وایي: اسلام یوه شخص ته دا حق ورکوي چې د مطلق العنان واکمن په

توگه د خپلي خوښي داسي انتصابي شورى جوړه کړي چي پرېکړو ته به ئې هم التزام نه لري او يوازي هغه پرېکړي به ئې مني چي د ده خوښي وي!!

اسلام خو دا د مسلمانانو يو اجتماعي صفت گڼي چي کارونه ئې په مشوره ترسره کېږي: (و امرهم شورى بينهم)، کوم عاقل يا کم عقله انسان به په دې نه پوهېږي چي هغه شورى هيڅ ارزښت نه لري چي غړي ئې د ولس معتمد استازي نه وي، ولس پرې اعتماد ونه لري او ولس د هغوی پرېکړي معتبره ونه گڼي، فقط د يوه شخص له لوري غوره شوي وي؟!

که څوک په قرآن ايمان لري نو د شورى په اړه دغه يو آيت هم ورته کفايت کوي، دا آيت شورى او مشوره د ټولو مؤمنانو او د دوی د ټولني يوه ځانگړتيا گڼي، د دې آيت له مخي هيڅوک دا حق نه لري چي کوم مسلمان په داسي چارو کي له مشورې محروم کړي چي په ټولو مسلمانانو پوري مربوط وي، يا به په خپله مخامخ پوښتل کېږي او يا د خپل معتمد استازي له لاري، پيغمبر عليه السلام د بدر د جگړي پرېکړه هغه مهال وکړه چي ټولو بلااستثناء پرې توافق وکړ، د احد په جگړي کي له خپلي رأيي تېر شو او د هغو ځوانانو رأيه ئې قبوله کړه چي غوښتل ئې له دښمن سره له مدينې نه بهر مخامخ شي، که څوک د پيغمبر عليه السلام امتي وي او د هغه مبارک په سنت عمل کول غواړي نو بايد مشورې ته همدومره اهميت ورکړي، که هغه پيغمبر عليه السلام چي الله تعالى د ټولو انسانانو د معلم او لارښود په توگه غوره کړی او په هر گام کي ئې ورته وحي کوله شورى ته دومره اهميت ورکوي چي له خپلي رأيي د څو ځوانانو د غوښتني په وړاندي تېرېږي نو د بل چا به څه حيثيت وي چي هغه

ځان عقل کل وګڼي او د شورى پرېکړو ته تابع نه وي؟!! په دې کي هيڅ شک نشته چي يوه کس ته مطلق العنان واک سپارل په اسلامي شريعت کي هيڅ مجال نلري، دا د سرکاري او درباري مفتيانو فتوى کېدی شي نه له قرآن او سنت نه راولاړه شوې فتوى. دې ته مو بايد پام وي چي کله د مسلمانانو شمېر زيات شو نو پيغمبر عليه السلام لدوى نه وغوښتل چي خپل استازي ورمعرفي کړي، دا استازي د نقباء په نامه يادېدل او دا پيغمبر عليه السلام په خپله نه غوره کول؛ بلکي ولس ته ئې ويل چي تاسو ئې رامعرفي کړئ، دا په حقيقت کي د ولس منتخب استازي ول.

بخاري ليکي: (النقباء) جمع نقيب وهو عريف القوم وناظرهم والمراد الذين اختارهم الأوس والخزرج نقباء عليهم بطلب من النبي صلى الله عليه وسلم

نقباء د نقيب جمع دئ چي د قوم پېژندوی او ناظر ته وايي او دلته مراد ترې هغه خلک دي چي د اوس او خزرج له لوري د رسول الله صلى الله عليه وسلم په غوښتنه غوره شول.

آيا امير يا خليفه د شورى د پرېکړو په مراعات مکلف دئ؟

دا د همدرد صاحب د رسالې بل عنوان دئ چي موږ کټ مټ رانقل کړی.

تر دې عنوان لاندي هغه ادعاء کوي چي "جمهور متقدمين علماء وايي: ځان ته د شورى د غړو د رأيو په معلومولو وروسته به امير پر هغه څه باندي عمل کوي کومي ته چي د هغه پوهه او بصيرت رسي، اګر که

هغه د شورى د غړو د رايي سره توپير او اختلاف ولري د هغوى په اند : د مشاورت كولو معنى دا نده چي امير دي د شورى د غړو تابع وي!! هغوى د الله جل شأنه په دې قول استناد كوي (و شاورهم فى الامر فاذا عزمت فتوكل على الله) هغوى وايي: دا آيت په دې دلالت كوي چي له مشاورت وروسته د عزم څخه مراد د امير عزم دئ او كه په امام باندي د شورى د غړو اتباع كول واجب واى، نو بيا به د (عزمت) په ځاى عزمتم ويل پكار و، نو هر كله چي د عزم اختيار امام ته وركړل شو، جوته شوه چي د مشاورت كولو څخه وروسته د روستۍ پرېكړي حق هم يوازي امام لري.

كه څه هم ليكوال د هغو كسانو رأيه هم رانقل كړې چي پر امام باندي د شورى د پرېكړو اتباع واجبه ګڼي او له علي رضى الله عنه نه روايت شوي هغه حديث باندي استناد كوي چي فرمايي:

له پيغمبر عليه السلام نه د دغه آيت د (عزمت) د لفظ په اړه پوښتنه وشوه چي د عزم معنى څه ده؟ او هغه وفرمايل: د رأى له خاوندانو سره مشوره او بيا د دوى د رأيي متابعت، يعني له مشورې نه چي كومه پرېكړه راوځي هغه منل او په هغې پسي تلل.

د حديث الفاظ دا دي:

روى ابن مردويه عن علي بن أبي طالب قال : [سئل رسول الله صلى الله عليه وسلم عن العزم ؟ فقال مشاورة أهل الرأي ثم اتباعهم]

د ليكوال په ځواب كي څو خبري ضروري ګڼو:

- عجيبه ده چي څوک د پيغمبر عليه السلام حديث نه مني او هغه چا ته د عالم او علامه لقب وركوي او رأيه ئې مني او عمل پرې كوي چي رأيه

ئې هم سل په سلو کي د حديث خلاف ده او هم د قرآن خلاف!!! که ته په دې حديث باور لرې نو بيا خو بله هره رأيه بايد لري وغورځوې او مدعي ته ئې نه د عالم په سترګه وګورې او نه د علامه لقب ورکړې!!

- ډېر خلک داسي دي چي د دليل په ځای د اکثريت په زور خپله خبره په نورو منل يا تپل غواړي، کله چي د کومي رأيي په اړه نه دليل ولري او نه د کوم منلي شخصيت نوم واخيستی شي نو وايي: دا د جمهور علماوو رأيه ده!! خو که ترې پوښتنه وشي چي له دغو علماوو نه د څو کسانو نومونه واخله نو د ګوتو په شمېر نومونه هم نشي اخيستلی. د يوې رأيي د سموالي لپاره خو دليل دا نه دئ چي څومره کسان ئې مني، د مسلمان لپاره خو دليل دا دئ چي له قرآن او سنت سره مطابقت ولري، که احياناً د نړۍ ټول خلک پر يوې غلطي خبري ټينګار وکړي او هغه سمه وګڼي دا د هغې د سموالي دليل نه شي کېدی.

راشئ وګورو چي د دغه آيت په اړه دا تعبير څومره وزن لري چي ليکوال جمهور متقدمينو ته منسوب کړئ. د آيت الفاظ دا دي:

(qÒÿRw É ù)$á ‹Î $âù MYäöqr Ng9 MZÏ « $`Β 7Jôm‘ $Jùu

#Œfù ÍÞR{ $’Î Nèdör$©r Nç; öýÏóG™$ Nåkã ß#ôã$

7Ïqm ôΒ

ÇÊÎÒÈ û,#Ïj qGßJø9$ =Ïtä ©!$ b¨Î « $’?ã ö@©qGù MΒ•ã آل عمران: ۱۵۹

نو د خپل رب د رحمت په وجه ورته نرم شوې او که ته بدخولی او سخت زړی وی، نو ستا له شا و خوا به خواره شوي وو، نو دوی ته عفو

وکړه، بخښنه ورته وغواړه او په کارونو کي مشوره ورسره کوه، نو چي عزم دې وکړ بیا خو په الله توکل وکړه، یقیناً چي الله توکل کوونکي خوښوي.

د دې مبارک آیت لارښووني دا دي:

د قائد لپاره په خپلو ملګرو نرمي کول د الله تعالی یوه پېرزوینه ده، ته د دغې الهي پېرزوینې په سبب په خپل امت زړه سوانده او مهربان یې، د بدخولو او سخت زړو مشرانو په څېر نه یې، د داسي مشرانو په څنګ کي یوازي ذلیل انسانان راغونډېږي، که په تا کي دا نیمګړتیاوي وی نو دا ستا په شا او خوا کي راغونډ شوي مسلمانان به ټول درنه خواره شوي وو، د دوی اشتباهات نباید د دې باعث شي چي د نرمي په ځای سختي وکړې، د خوړو خبرو په ځای ئې په ترخو او توندو خبرو استقبال کړې او د لطف او مهربانۍ په ځای ئې په خپلو غلطیو سخت ونیسې، د دوی پر غلطیو سترګي پټي کړه، له الله نه ورته مغفرت وغواړه. داسي نه چي د دوی اشتباهاتو ته په پام سره دا فیصله وکړې چي له دې نه وروسته به له دوی سره مشوره نه کوم، نه؛ په کارونو کي مشوره ستا واجب او د دوی حق دئ، ته مکلف یې چي له دوی سره به مشوره کوې، حتی له هغو سره هم چي مشورې ئې کمزوري دي او د مخکنیو کمزورو مشورو په سبب ئې څه ستونزي هم راولاړي کړې دي. د مشورې په نتیجه کي چي کومه پرېکړه په لاس درغله، د پلي کولو لپاره ئې ملا وتړه او پر الله توکل وکړه، داسي متوکلین د الله خوښ وي.

که په دې آیت کي لږ غور وکړئ نو د اسلام له نظره به د شوری په

ځرنګوالي او اهمیت ښه پوه شئ، په دې مبارک آیت کې څو اساسي ټکي زمونږ مخې ته راځي:

پیغمبر علیه السلام ته امر شوی چې مشوره به کوې، که الله تعالی خپل پیغمبر په مشوره مکلف کوي او دا د ده واجب ګڼي، نو د عادي مشر په اړه به د دې حکم تقاضاء څه وي، هغه چا ته چې الله ورته وحي کوي او د ټولې نړۍ لپاره ئې لارښود لیږلی، امت ورباندې ایمان لري او د ده په اطاعت مکلف شوی، که ده ته د مشورې کولو امر کوي؛ نو بل څوک به څه حیثیت لري چې له مشورې ځان مستثنی کړي.

دا د مشورې حکم د هغو کسانو په اړه راغلی چې ځینې اشتباهات ترې شوي، د دوی له اشتباهاتو سره سره الله تعالی پیغمبر ته امر کوي چې له همدغو سره به هم مشوره کوې.

پیغمبر علیه السلام ته ویل شوي چې تصمیم به له مشورې وروسته نیسې، داسې نه چې مخکې له مشورې کومه فیصله له ځان سره وکړې او بیا نور هسې د خوشحالولو لپاره راوغواړې او د خپلې رأیې په ګټه تأیید ترې ترلاسه کړې.

له مشورې نه چې کومه فیصله راوځي، که څه هم ستا د رأیې خلاف وي او ته په هغې کې مصلحت نه ګورې، له څه تزلزل او وېرې پرته ئې د عملي کولو لپاره ملا وتړه او پرالله توکل وکړه.

د الله محبوب متوکل هغه دئ چې مشوره کوي، له مشورې نه د راوتلې فیصلې د عملي کولو لپاره ملا تړي او پر خپل رب توکل کوي.

متأسفانه ځینې کسان د مشورې داسې تفسیر او تعبیر وړاندې کوي

چي د ديکتاتورانو او مستبدو واکمنانو ډېر خوښېږي، هغوی وايي چي د عزم په صيغه کي خطاب مفرد ته متوجه دئ او له دې نه معلومېږي چي د پرېکړي واک زعيم ته ورکړی شوی!! حال دا چي دا ډېر غلط او کمزوری تعبير دی، په څو دلايلو:

دې ته ئې پام نه دئ کړی چي (عزم) له (شوری) نه وروسته ذکر شوی او د دې خبري معنی دا ده چي عزم او پرېکړه به د مشورې نتيجه وي، شوری به د فيصلو مرجع وي او د مشر تصميم به هم د شوری له منځ نه راوتلی وي.

دا ډېر ډېر کمزوری او بې بنسټه دليل دئ چي وايي دلته د (عزمت) صيغه د مفرد صيغه ده، نه د جمعي صيغه نو ځکه تصميم د مشر کار دئ نه د شوری د ټولو غړو!! دا جنابان متوجه نه دي چي د مفرد صيغه د دې لپاره راغلې چي د آيت په لومړي سر کي خطاب يوازي پيغمبر عليه السلام ته متوجه دئ، په دې خطاب کي ټولي صيغې مفردي دي: لکه: (لنت)، (کنت)، (حولک)، (فاعف)، (استغفر)، (شاورهم)، طبيعي ده چي وروستۍ صيغه به هم (عزمت) راتله نه عزمتم.

دې ته ئې پام نه دئ کړی چي (فإذا عزمت) ويل شوي، په عربي پوه انسان پوهېږي چي د (فا) توری ښيي چي (عزم) به د (مشاورې) نتيجه وي، يعني د مشورې په نتيجه کي چي کوم تصميم نيسې نو پر الله توکل وکړه.

د (توکل) يادونه هم تلويحاً دا مطلب په ګوته کوي چي که احياناً پرېکړه ستا د رأيي خلاف راووته، پر الله توکل وکړه او له تشويش او تزلزل نه پرته د پرېکړي عملي کولو ته ملا وتړه.

دې ته ئې هم پام نه دئ کړی چې په دې آيت کې د مشورې امر په حقيقت کې د هغو خلکو په اړه شوی چې د احد په جګړې کې څه اشتباهات ترې شوي، د دې احتمال وو چې پيغمبر عليه السلام د دغو اشتباهاتو په سبب له هغوی سره تند چلند وکړي او له دې وروسته له هغوی سره له مشورې ډډه وکړي، الله تعالی ورته لارښوونه وکړه چې نرمي ورسره کوه، عفوه ورته وکړه، بخښنه ورته وغواړه او په کارونو کې مشوره ورسره کوه.

څوک چې ادعاء کوي چې په دې آيت سره د پرېکړې اختيار پيغمبر عليه السلام ته ورکړی شوی؛ هغه دې د پيغمبر عليه السلام له قول او عمل نه داسې کوم دليل راوړاندې کړي چې وښيي پيغمبر عليه السلام له دې آيت نه همدا مطلب اخيستی، مشوره ئې کړې خو پرېکړه ئې د خپلې خوښې کړې!! د پيغمبر عليه السلام په ټول مبارک ژوند کې هيڅوک داسې مورد نشي په ګوته کولی، داسې حديث نشي موندلی چې دا رأيه تأييد کړي، متأسفانه نه د آيت الفاظو او صراحتونو ته توجه کوي، نه له دې آيت نه د پيغمبر عليه السلام تعبير ته، له پيغمبر عليه السلام نه د دغه آيت د (عزمت) د لفظ په اړه پوښتنه وشوه چې د عزم معنی څه ده؟ او هغه وفرمايل: د رأی له خاوندانو سره مشوره او بيا د دوی د رأيي متابعت، يعني له مشورې نه چې کومه پرېکړه راوځي هغه منل او په هغې پسې تلل.

آيا د دغه صريح حديث په شته والي کې د بل چا داسې قول ته اعتناء کول چې هم د صريح آيت له الفاظو سره ټکر کوي او هم له څرګند او واضح حديث سره، لويه بې باکي او بې ځايه جسارت نه دئ؟!

د دې آيت شرحه او تفصيل بايد لومړی په خپله په قرآن کي ولټوو او وګورو چي آيا د شورى تر څنګ دا هم ويل شوي چي پرېکړه به يو کس کوي او که په مشورې کي د شاملو خواوو په رضايت او توافق سره؟ که مو په قرآن کي په دې اړه واضح لارښوونه وموندل نو پر قرآن د ايمان تقاضاء دا ده چي بله هره رأيه به لري غورځوو، که څه هم چا جمهور علماوو ته منسوب کړې وي. قرآن په ډېر صراحت سره فرمايي چي پرېکړه به په مشورې کي د شاملو خواوو په رضايت کېږي، د البقري د سورې په ۲۳۳ آيت کي داسي راغلي:

$JÍÕã y$Ÿã_ Ÿx ù 9ã$±?r $Kå$B ‹Ú #•? `ã w$Áïi #Š#‘& bÎ*ù

او که دواړو (په خپله خوښه او رضايت) او په خپلو کي په (مشوره) له تي نه بېلول وغوښتل نو څه ګناه پرې نشته...

دا مبارک آيت له تي نه د ماشوم د بېلولو په اړه ښځي او مېړه ته وايي: په خپلو کي د (مشورې او رضايت) په نتيجه کي چي د خپل ماشوم د بېلولو په اړه کومه فيصله وکړئ نو څه الزام دربانديي نشته او له مشورې پرته يا د يوه طرف د عدم رضايت په صورت کي هره پرېکړه د ګناه پرېکړه ده . يعني که مور پلار وغواړي چي د کوم ضرورت يا مصلحت له مخي ماشوم ته د تي ورکولو موده رالنډه کړي نو په دوه شرطه دا کار کولی شي: دواړه به په دې کار راضي وي او په خپلو کي به ئې مشوره کړې وي. (مشوره) او د (دواړو رضايت) او موافقه ئې شرط کړي. له دې آيت نه د اسلام له نظره د مشورې حقيقت څرګندېږي، له مشورې نه به هغه

پرېکړه راوځي چي په مشورې کي برخه وال پرې راضي او متفق وي، په کومي مشورې کي چي د طرفينو رضايت شرط نه وي، يو طرف يوازي خپله رأيه څرګندوي او د وروستي تصميم په نيولو کي څه حق نه لري او بل طرف يوازي د بل رأيه اوري او فيصله په خپل سر کوي، د مشاور له رضايت نه پرته، دا د استبدادي نظامونو شورى ده نه اسلامي شورى، مشوره دا نه ده چي يو طرف به له بل نه فقط نظر او رأيه غواړي او ورستۍ پرېکړه به دى په خپله کوي، مشوره د بل د رأيي معلومولو لپاره نه وي، داسي مشوره هيڅ ارزښت نه لري چي يو کس دي د نورو رأيه واوري خو پرېکړه دي په خپله او د نورو د موافقې او رضايت نه پرته وکړي، مشوره دې ته ويل کېږي چي د تفاهم او بحث په نتيجه کي د طرفينو د خوښي هغه پرېکړه ترې راووځي چي دواړه ورباندي راضي او متفق وي. چي پلار خپل اولاد ته د تي ورکولو په اړه په دې مکلف وي چي له خپلي مېرمني سره به مشوره کوي، په خپل سر به فيصله نه کوي، هره پرېکړه به د دواړو په مشوره او رضايت وي، نو امير څنګه دا حق لري چي د عام ولس د شتمنيو او په دوى پورې اړوند قضاياوو کي په خپل سر او د نورو له مشورې او رضايت نه پرته فيصله وکړي، په ټولنې کي د ده حيثيت او مقام په هيڅ صورت کي هومره نه دى لکه د پلار او مېړه حيثيت او مقام په خپلې کورنۍ کې، اسلام خو پلار ته په کورنۍ کي د (قوام يا قيم) نوم ورکړى، خو د ټولني مشر يا امير ته ئې د (قيم) په ځاى د (خليفه او امين) نوم ورکړى، دى خو د عام ولس د امانتونو امين دى، په هيڅ امانت کي په خپله خوښه د تصرف کولو حق نه دى ورکړى شوى.

څوک چي وايي امير يوازي په مشورې مکلف دئ، پرېکړه به دی په خپله خوښه کوي!! دا جنابان دي له قرآن او سنت نه کوم دليل وړاندي کړي، قرآن خو وايي چي د شورى پرېکړه بايد داسي وي چي په شورى کي د برخه والو رضايت تأمين شي؛ ستا نظر خو د قرآن د دې حکم خلاف دئ!! د پيغمبرعليه السلام له فعل او قول نه کومه بېلګه وړاندي کړه چي ستا دا نظر تأييد کړي، پيغمبرعليه السلام خو هيڅکله د مشوره کوونکو د اکثريت له رأيي سره مخالفت نه دئ کړی او د خپلي خوښي فيصله ئې نه ده کړې. ابوبکر او عمر رضی الله عنهما ته وايي: تاسو دواړه چي په هرڅه توافق وکړئ زه ورسره مخالفت نه کوم:

عن عبد الرحمن بن غنم [أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال لأبي بكر وعمر لو اجتمعتما في مشورة ما خالفتكما]

د خندق په جنګ کي ئې غوښتل د مدينې يهودان په دې قانع کړي چي د قريشو له ملګرتيا لاس واخلي چي په بدل کي به ئې د مديني د کجورو د يوه کال حاصل دوی ته ورکړي، په ځينو رواياتو کي راځي چي په دې اړه ئې څه ليکلي هم وو، خو د اوس او خزرج له دوو مشرانو سره ئې پرې مشوره وکړه، هغوی ورته وويل: يا رسول الله! که دا پرېکړه د وحي له مخي کوې نو موږ پرې اعتراض نه لرو، خو که ستا خپله رأيه وي نو په خدای قسم چي موږ د شرک په زمانه کي دوی ته باج نه دئ ورکړی اوس چي په ايمان سره الله تعالى موږ ته عزت راکړ څنګه به دوی ته جزيه ورکوو، پيغمبر عليه السلام له خپلي رأيي تېر شو او هغه پاڼه ئې وشکوله.

هيڅوک داسي مثال نشي وړاندي کولی چي پيغمبر عليه السلام دي

له چا سره مشوره کړې وي خو پرېکړه دې د نورو له موافقې پرته په خپله خوښه کړې وي.

ځيني خلک د حديبيې په صلحي په غلطه توګه استناد کوي او وايي: پيغمبر عليه السلام دلته له مشورې پرته هغه معاهده امضاء کړه، نو دا ښيي چي امير په شورى او د شورى د پرېکړو په متابعت مکلف نه دئ!! دې جنابانو ته وايو:

- آيا دې ته متوجه يئ که نه چي دا معاهده چېري او په کومو شرايطو کي امضاء شوې؟ آيا پوهېږئ چي حديبيه د مکې جزء ده او قريشو پرې حکومت کولو؟ مسلمانان هلته د جګړې لپاره نه بلکي د عمرې لپاره تللي وو، د جګړې لپاره ئې تيارى نه درلود، دښمن هڅه کوله چي نښته رامنځته شي، ډېر شرارتونه ئې وکړل خو د پيغمبر عليه السلام د حکيمانه قيادت په وجه د دوى شرارتونه شنډ شول او د نښتي مخنيوى وشو.
- د جنګ په ميدان او حالت کي مشر ته فوق العاده صلاحيت ورکول دا طبيعي او ټولو خلکو ته د منلو وړ کار دئ، په ټولو هېوادو کي ګورئ چي د جنګ په حالت کي حتى منتخب پارلمانونه منحل شي او زعيم ته د قانون له مخي فوق العاده صلاحيتونه ورکړى شي، د استثنائي حالت په مقرراتو د عام او عادي حالت قوانين قياسول اشتباه ده.
- دا هم په پام کي ولرئ چي دا يوازنى مورد دئ، په دې کي هم ډېرى صحابه، حتى چي د عمر رضى الله عنه په څېر شخصيتونه هم له هغي معاهدې سره موافق نه ول، خو نه چا اعتراض کړى او نه مخالفت، که پيغمبر عليه السلام مشوره کړې وي او بيا ئې د اکثريت له رأيي سره

مخالفت کړی وی؛ یا صحابه وو خپل مخالفت څرګند کړی او پیغمبر علیه السلام د هغوی څرګند مخالفت ته هیڅ اعتناء نه وی کړې، نو ستاسو وینا او استدلا ل په ځای او وارد وو، خو داسي نه دي شوي او په دې پېښي باندي استناد سره هیڅوک د دې ادعاء حق نه لري چي امیر د شوری د غړو رأیي په متابعت مکلف نه دئ، دا ناسم تعبیر او غلط قیاس دئ.

- راتلونکو پېښو وښوده چي د پیغمبر علیه السلام پرېکړه ډېره حکیمانه او پر ځای وه، الله تعالی د همدې پرېکړي په تأیید کي د الفتح مکمله او جامع سوره نازله کړه او د غي معاهدې ته ئې د فتحي او بریا نوم ورکړ.

قرآن د غیر اسلامي نظامونو د معرفي په لړ کي د هغوی یوه ځانګړتیا همدا ښیي چي د پرېکړي وروستۍ مرجع واکمن وي، درباریان د مشورو په دوران کي هغوی ته همدا وایي چي موږ خپله عاجزانه رأیه ستا حضور کي وړاندي کوو خو پرېکړه ستا کار دئ، واکمن هم ځان ټولواک ګڼي او خپلو مشاورینو ته وایي: سمه خبره همغه ده چي زه ئې درته وایم! قرآن دا دواړه خبري د فرعون او د سبا د ملکې په اړه راوړې دي، د سبا د ملکې درباري مشاورینو او سرکاري مفتیانو ورته وویل: موږ جګړي ته چمتو یو خو پرېکړه ستا کار دئ، وګوره چي خوښه دي څه ده او څه مناسب ګڼې، د قرآن الفاظ دا دي:

4®n #¶ß& þèÛ$% ãMZà2 $B “ÌB& þî ’Îqçã (ã=J$$ $k‰Š»ƒ ÓM9$%

Å x øÎ] ãaR$ r %ƒÏ‰© <¨ Ù (q9rré ,ó$è (q9réßtt (q9$% ÇÌÈ Èr߉hê@

(ملکې) وویل: اې درباریانو! په دې کار کې مې مشوره راکړئ، زه خو تر هغه د کوم کار پرېکړه نه کوم چې تاسو حاضر وې!

هغوی وویل: موږ ځواکمن یو او کلک جنګیالي، او کار تا ته محول دئ، نو وګوره چې څه امر کوې!!

په دې مبارکو آیتونو کې په یوه غیر اسلامي نظام کې د شورى څرنګوالى په ډېره دقیقه توګه ښودل شوی، چې څو خبرې ئې ډېرې جالبې دي:

- ملکه وايي: زما د دې کار په اړه څه مشوره راکوئ؟ داسي نه وايي چې د دغه کار چې په ټول ولس او هېواد پوري تړلی دئ؛ څه رأیه لرئ؟ له دې الفاظو معلومېږي چې ملکې په ضمني توګه خپله پرېکړه دوی ته اعلان کړې.
- ورته وايي چې زه خو ستاسو په غیاب کې پرېکړه نه کوم، تل تاسو راغواړم او ستاسو په وړاندې فیصله کوم!!
- درباریان ورته وايي: موږ ځواکمن یو، توریالي یو او جګړې ته چمتو، خو پرېکړه ستا کار دئ، څه چې ستا خوښه وې هغه به کوو!!

دا قصه د دې لپاره راغلې چې مسلمانان د دغو غوړه مالو او ذلیلو درباریانو په څېر نشي او شورى ئې د پاچایانو شورى ته ورته نه وي.

فرعون ته هم یوه داسې درباري چې په پټه ئې ایمان راوړی وو، غوښتل ئې له موسى علیه السلام نه دفاع وکړي او فرعون د هغه له وژلو

منعه کړي، څو نېکي مشورې ورکړې، خو فرعون په ځواب کي ورته وويل: زه همغه څه تاسو ته وايم چي ښه پرې پوه شوی يم او زه چي تاسو ته کومه لارښوونه کوم هغه د ترقي او کمال په لوري لارښوونه ده!! د قرآن الفاظ دا دي:

Ä Ù .`Ë $RÇÇ Zƒ `Jù ÇÚ óR{$'Î `ƒÌ¯» ß Pö$$a7 ÙB$$Nã9 Éö)»ƒ

žwĵ ö8ƒŸ‰d& $Br 3' '& $B žwĵ Nãƒí é$B äöãd A$% $Rä! ` bĵ «! $

Ç©È Š$©9$Ÿ‹Î™

(هغه (مؤمن درباري) وويل: نن خو پاچايي ستاسو ده؛ په داسي حال کي چي په دې سيمي برلاسي او غالب يئ، خو که د الله عذاب راشي څوک به مو مرسته وکړی شي؟ فرعون وويل: زه همغه څه تاسو ته وايم چي پرې پوه شوی يم او يوازي د رشد او هدايت لار درښيم!!

آيا دغه آيتونه کفايت نه کوي چي ووايو: غيرملزمه شوری د غيراسلامي نظامونو ځانګړتيا ده، فرعونان داسي شوراګاني خوښوي؟!!

قرآن د فرعون او د سبا د ملکې دا قصې د دې لپاره رااخيستي چي موږ ته ووايي: په غيراسلامي نظامونو کي واکمن ټولواک وي، وروستۍ پرېکړه د ده له لوري کېږي، هغه ځان عقل کل ګڼي، خپله رأيه تر ټولو غوره او لوړه ګڼي، شوری ئې ملزمه نه وي، ټولواک د شوری پرېکړو ته په التزام مکلف نه وي. او د دې لپاره چي موږ ته ووايي: په کوم نظام کي چي دا خصوصيات وي، هغه اسلامي نظام نه بلکي فرعوني نظام وي، خلافت نه

بلکي ملوکيت وي.

آیا قرآن کافي او بشپړ نه دئ؟

د لیکوال د دې خبرې په ځواب کې چې وایي: د قرآن الفاظ محدود دي او قضایا بې حده ډېر، نو ځکه مجبورېږو چې د نویو نویو قضایاوو په اړه نوې نوې پرېکړې وکړو!! څو وضاحتونه ضروري ګڼو:

- موږ له هغو خلکو سره قطعاً موافق نه یو چې د داسې الفاظو په کارولو سره غواړي وښيي د قرآن لارښووني د ژوند د ټولو قضایاوو په اړه کافي او بشپړې نه دي، یوازې مبادي او کلیات ئې ذکر کړي، تفصیلات او جزئیات ئې خلکو ته پرېښې!! په داسې حال کې چې الله تعالی قرآن داسې معرفي کوي چې د هر څه لپاره تفصیل دئ:

$Z‹Ï‰n b‰. $B É»6ØŸ$ ’ír[×ŏã bÌÅ Á% ’Î šc %. ô)9

äó« èà2 Ÿ‹Åø?r Ï%©!$# “‰tƒ ûü/ “Ï%©!$, ƒ‰ó ? `Å6 »9r 2” ŽÌøã

ÇÊÊÈ bqãZÏB÷sãƒ 5Qöqs)Ïj9 ZpuHôqu‘r “ Y‰èdr

یقیناً چې د دوی په قصو کې د عقل خاوندانو ته ځانګړې پند او عبرت

(پروت)دئ، دا هسي له ځانه جوړه شوې وينا نه ده، بلکي تر ځان د مخکنيو تصديق او تأييد دئ او د هر څه تفصيل او د ايمان راوړونکو لپاره لارښود او رحمت.

او قرآن د تورات په اړه فرمايي:

è3ãj w‹Å ÿ?r ` ¡ ûn& ü” ï%$$’?ã BJ? = »GÅ$Ó › qã $Y<?#ä Oè

Ç ÎÈ bqãZÏB÷sãƒ öNÍkÍh5u‘ Ïä!$s)Î=Î/ Nßg¯=yè©9 ZpuH÷qu‘ur “ Y‰èdur äó« الانعام: ١٥۴

بيا مو موسی ته هغه کتاب ورکړ چي د غوره (ويناوو او احکامو) له پلوه بشپړ او د هر څه لپاره تفصيل وو، (د خلکو) لارښود او (د دوی لپاره د) رحمت (وسيله)، د دې لپاره چي له خپل رب سره په مخامخېدو ايمان راوړي.

او تاسو پوهېږئ چي قرآن پر تورات او انجيل او ټولو مخکنيو الهي کتابونه مهيمن دئ او د هغوی پر محتوياتو ئې احتواء کړې.

همداراز فرمايي:

$B Nä3ä9$VøBr& NBéΖ÷ρr& žωÎ) Ïµø‹ym$oΨpg¿2 çÏÜtƒ 9ÉÎÛ Ÿωur ÇÚö‘F{$# ’Îû 7π−/!#yŠ ` ÏΒ $Βr

ÇÌÑÈ šχρç|³øtä† öΝÍκÍh5u‘ 4’n<Î) §ΝèO 4 &óx« ` ÏΒ É=≈tGÅ6ø9$# ’Îû $uΖôÛ§ù الانعام: ٣٨

او نه په زمکي کي داسي هيڅ خوځېدونکی شته او نه (په هوا کي) په دواړو وزرونو الوتونکی مرغه، چي ستاسو په څېر دي ټولی نه وي، په دې کتاب کي مو هيڅ څه نه دي پرېښي، بيا به د خپل رب لوري ته ورټول کړی شي.

دا د هغو خلکو په ځواب کي ويل شوي چي داسي معجزه غواړي چي انکار تري ممکن نه وي او هر ليدونکی ايمان راوړو ته اړ کړي، په ځواب کي ورته ويل شوي:

- الله تعالیٰ د داسي معجز ې پېښودلو هم قادر دئ ، خو دا کار د ده د سنت مطابق نه دئ.
- الله تعالی هر مخلوق له ځانګړو خصوصياتو سره پيدا کړی، ژوي ئې د بېلو بېلو ځانګړتياوو سره ټولی ټولی پيدا کړي، لکه دا چي ځيني حيوانات پر زمکه خو ځېږي او لکه مرغان چي پر ځپلو وزرونو الو ځي، انسان ئې هم له خاصو ځانګړتياوو سره پيدا کړی، د ده ستره ځانګړتيا دا ده چي انتخاب کولی شي ، که دا د انتخاب ځانګړتيا ترې واخيستل شي او د کومي خبري په منلو مجبور کړی شي، بيا خو د ده امتياز له منځه ځي او د نورو مجبورو او بې اختيارو حيواناتو په څېر ګرځي، الله تعالی نه غواړي له انسان سره داسي معامله وکړي.
- په قرآن کي ټول هغه دلايل ويل شوي چي عقلمن او د هدايت په لټه کي انسان ته کفايت کوي.

د دغو دوستانو ادعاء د قرآن له دې صريح وينا سره ټکر کوي چي وايي: هر څه ئې په تفصيل سره بيان کړي، هيڅ څه ئې نه دي پرېښي.

دا صحيح ده چي د قرآن الفاظ محدود دي، خو دا د قرآن اعجاز دئ چي په محدودو الفاظو سره ئې هومره حقايق بيان کړي چي د انسان هري پوښتني ته ځواب وايي، د شرحي لپاره ئې ستر ستر کتابونه هم کفايت نه کوي، تر ننه په تېرو څوارلسو پېړيو کي په زرګونو تفسيرونه وليکل

شول، هيڅ مفسر ونه ويل چي ما د قرآن ټول اسرار بيان کړی شول، دا دئ ګورئ چي د تفسيرونو لړی لاروانه ده، معلومه نه ده څومره نور تفسيرونه به وليکل شي او د قرآن څومره نور اسرار به څرګند شي، ښايي بې مناسبته به نه وي چي ووايو: په ټول قرآن کي د اودس په هکله يوازي يو آيت نازل شوی، خو که تاسو د فقه کتابونو ته رجوع وکړئ وبه ګورئ چي په دې موضوع هومره مشرح او مفصل بحث شوی چي د هر فقهي کتاب يوه لويه برخه جوړوي، دا به هم بې مناسبته نه وي که ووايو: که تاسو دا مفصل او مشرح فقهي بحث، د شوری، امارت، جهاد او هجرت په څير له بحثونو سره مقايسه کړئ نو وبه ګورئ چي مقايسه ئې نشي کېدی، دا پداسي حال کي چي د دغو قضاياوو په هکله د قرآن آيتونه ډېر زيات او د اودس په پرتله څو برابره دي، زموږ درنو فقهاوو ولي دا کار کړی، د دوی د وخت شرائط همداسي وو او د دې تقاضاء ئې کوله او که کوم بل مصلحت ئې په پام کي نيولی؟ په دې هکله څه ويل نه مفيد دي او نه ضروري، مهمه خبره دا ده چي اوس بايد دا تشه ډکه شي، د قضاياوو په هکله زموږ اهتمام او شرح او توضيح ئې بايد په همغه تناسب وي چي د الله په کتاب کي ورته اهتمام شوی، د شوری په هکله بحث بايد د اودس په نسبت لږ تر لږه درې برابره وي، دا ځکه چي د اودس په هکله يو آيت راغلی او د شوری په هکله درې آيتونه.

- ليکوال د خپلي خبري د تأييد لپاره يو ځل بيا د قرآن او حديث په ځای د يوه ليکوال په رأيي استناد کوي او ليکي: وتلی محقق عالم او ليکوال علامه مناظر احسن ګيلاني رحمه الله ليکي: د الهي وحي او د نبوت

په مبارکه ژبه تر امت رسېدلي معلومات په محدودو الفاظو او کلماتو کي ځای کړل شوي او بل لور ته د بشري ژوندون حال دا دئ چي د هري ورځي لمر له راختو سره سم د ځينو داسي نويو او پېچلو حالاتو سره يوځای څرک وهي چي د هغو بېلګي وړاندي نه وې ليدل شوې همدغو راتلونکو نويو پېښو او حالاتو ته د فقهاوو په اصطلاح کي (الحوادث و النوازل) ويل کېږي، څرګنده ده چي يو لور ته د الهي وحي الفاظ محدوديت لري او بل لور ته حوادث او نوازل لامحدود يا پر بل سپيناوي لامتناهي دي!! د دې دواړو حالتونو تشه د اجتهاد او عقلي لاس وهني پر ته ډکول ناشوني دي...!! او په پای کي ليکي: دا هغه اړتيا ده چي د پوره کولو لپاره ئې موږ د دنيا په چارو کي نه يوازي په ديني معاملاتو کي هم اجتهاد، عقل او فقهي ته اړ يو." د دوی د دې وينا او استدلال په اړه څو عرايض لرو:

۱. دا استدلال ډېر کمزوری او ناوارد دئ. نه پوهېږو چي په دې استدلال سره دوی څنګه دا ثابتوي چي د امير انتخاب د اهل حل و عقد دنده ده؟!

۲. که د بحث موضوع هغه حوادث او نوازل وي چي د امت په تېر تاريخ کي ئې بېلګه نه موندل کېږي؛ نو بيا خو دې استدلال څه ناڅه وزن درلود، نه پوهېږو چي دوی څنګه د امير د انتخاب په څېر ستره موضوع په نوازلو کي شمېري؟!!

۳. دا وينا په ناسمه توګه کارول شوي چي "د الهي وحي او د نبوت په مبارکه ژبه تر امت رسېدلي معلومات په محدودو الفاظو او کلماتو کي ځای کړل شوي"، له دې وينا دا رااېستل چي د نويو پېښو او قضاياوو لپاره نوي احکام رااېستل جائز دي بې ځايه او ناسم استدلال دئ، موږ په دې عقيده

يو چي قرآن کامل دئ، بشپړ دئ، کافي دئ، هيڅ څه ئې نه دي پرېښي، په قرآن کي هره هغه لارښوونه راغلې چي د قيامت تروروځې انسانان ورته ضرورت لري، يا په مفصله توگه او يا په مجمله توگه، دا د قرآن اعجاز دئ چي په محدودو الفاظو کي ئې هومره لارښووني راغلې چي د انسان د ټول ژوند لپاره؛ له ټولو پېچلو او پراخو ابعادو سره ئې، د قيامت تر ورځې کفايت کوي، د پيغمبر عليه السلام په زرگونو احاديث د همدې محدود قرآن شرحه ده، د فقهي ضخيم ضخيم کتابونه له همدغو منابعو سرچينه اخلي، هغه رأيه د منلو وړ ده چي له قرآن او حديث سره سمون خوري، له دې نه آخوا چي څوک کومه رأيه ورکوي د هغه شخصي رأيه ده، هيڅوک ئې پر منلو او پلي کولو مکلف نه دي. يوازي د دليل له مخي به ئې مني، دا کافي نه ده چي څوک ووايي: فلان علامه دا خبره کړې، فلان عباسي امير دا کار کړی... نو ځکه دا د شريعت جزء ده او موږ ئې پر منلو او کولو مکلف يو!!

۴. يو مهال موږ د کمونيستانو له دې پوښتني سره مخامخ وو چي ويل به ئې: مسلمانان ادعاء کوي چي په قرآن کي هر څه بيان شوي که داسي وي نو موږ ته په قرآن کي ترافيکي قوانين راوښيئ! اوس له علامه وو او د دوی له پلويانو دې ته ورته خبري اورو چي د قرآن الفاظ محدود دي او د ژوند د لامحدودو پېښو او قضاياوو په اړه لارښووني په کي نه دي بيان شوې، د دغو پېښو په اړه اجتهاد ته اړ يو!! د دواړو د دې ورته وينا په اړه څو عرايض لرو:

- ټرافيکي قوانين؛ قوانين نه بلکي اجتماعي مقرارات او قراردادونه

دي، په داسي مواردو کي اسلام مور ته هغه بنسټيزي لارښوني کړې دي چي داسي مقرارات او قراردادونه ورته ضرورت لري، لکه دا چي: په ښي لاس درومه، د ژمنو مراعات کوه، بل ته ضرر او اذيت مه رسوه، په خپل حق او وار قناعت کوه، د عمد او خطاء قتل او جرح سزا به څه وي...

- يو وخت مي د يوه داسي خطيب وينا د تلويزيون له لاري اورېده چي هره خبره ئې په ډېر زور سره کوله، هغه هم په وړو وړو خبرو د ترکيز پر مهال، په دې ئې ټينگار کولو چي په قرآن کي ټول احکام نه دي راغلي، خو مقصد ئې دا وو چي ځيني احکام داسي دي چي يوازي ئې په احاديثو کي موندلی شو، د دې ادعاء د اثبات لپاره ئې وويل: په قرآن کي يوازي هغه غوښه حلاله گڼل شوې چي د ذبحي پر مهال ئې د الله تعالی نوم ياد شي، خو کب (ماهي) بې له ذبحي حلال دئ، د دې استثناء بنسټ د قرآن کوم آيت نه بلکي د پيغمبر عليه السلام حديث دئ، ځو ځلي ئې دا خبره تکرار کړه چي راوښيئ د قرآن کوم آيت دا استثناء جائز گڼي؟!! ما ويل په قرآن کي دا استثناء شته خو څه وکړو چي ته نه ئې ورته متوجه شوی! قرآن ماهي د لحماً طرياً يعني تازه غوښي په نامه ياد کړی او دا ښيي چي ماهي د تازه او پاکي غوښي حکم لري، پيغمبر عليه السلام ځکه ويلي چي ماهي له ذبحي پرته حلال دئ. همداراز دې خطيب ويل چي د لمانځه ترتيب، اوقات او د رکعتونو شمېر په قرآن کي نه مومو... ما ويل: پيغمبر عليه السلام د لمانځه هر څه له قرآنه اخيستي، د الله په نامه د لمانځه پيل، قيام، تلاوت، رکوع، سجده، په رکوع او سجده کي تسبيحات، د لمانځه پنځه وختونه او د رکعتونو شمېر؛ دا ټول هغه څه دي چي په قرآن کي ورته يا

په ډېر وضاحت سره یا تلویحاً اشاره شوې، خو زه او ته د ځینو منشأ درک کولی شو او د ځینو نه،

د لمانځه د ځینو برخو منشأ په قرآن کي دا آیتونه دي:

(و ذکر اسم ربه فصلی) د تکبیر تحریمه لپاره

په قرآن کي د سجدې امر اولس ځلي راغلی، د هري ورځي د فرض رکعتونو شمېر هم اولس ټاکل شوی.

تل تر سجدې مخکي د رکوع ذکر راغلی د همدې لپاره په لمانځه کي رکوع تر سجدې مخکي ده.

د الزمر د سورې په دغو دوو آیتونو کي د تسبیح لپاره څلور وخته سحر، ماښام، ماخستن او ماپښین ذکر شوي:

%ôs$$ãr ÇÈ bqßsÎôÁè ûüÏnr šc qÝ¡ôJè ûüÏm «!$ `»ysö6Ýù

ÇÊÑÈ brãÎgôàè ûüÏnr $|±Ïãr Ç Úö'F$#r ÅV ºuq»J¡¡9$# Îû

نو د الله تسبیح وینه ده کله چي (ماښام) او (ګهیځ) ته ننوځئ او ده ته په آسمانونو او زمکي کي ستاینه ده او (ماخستن) او هغه مهال چي(ماپښین) ته ننوځئ.

او د طه د سورې په ۱۳۰ آیت کي د مازدیګر د وخت یادونه هم شوې:

Ä§ ôJ¤±9$# Æqè=èÛ Ÿ@ö6s% 7În' ‰ôJpt¿2 ôxÎm7yr bqä9qà)tƒ $tB 4'n?tã ÷Ž É9ô¹$$sù

4Ó yÌös? 7 =yès9 Í$k]9$# $#•ûôÛr ôxÎm7|¡sù È@ø‹©9$# Ç!$tRä# ôÏBr ($pkÍ5rãäî Ÿ@ö6s%r

ÇÌÈ

نو په هغه څه چي دوی ئې وايي صبر وکړه او له ستاينې سره د خپل رب تسبيح وايه (تر لمر راختو مخکي) او (تر لوېدو ئې مخکي) او (د شپې په يوې برخي کي) تسبيح وايه او د (ورځي په اطراف) کي؛ چي راضي شې.

دلته د سحر، مازديگر او ماخستن يادونه په صراحت سره شوې او دوو نورو وختونو ته د اطراف النهار په لفظ اشاره شوې.

د همدې لپاره د لمانځه پنځه وخته ټاکل شوي.

کله چي د الواقعة د سورې په ۷۴ آيت کي دا امر وشو:

ÇÐÈ ÉŠâè$7ĥ ÉŏŠ ô Ïm ù الواقعة: ۷۴

نو پيغمبر عليه السلام وفرمايل: دا تسبيح په رکوع کي شامله کړئ.

او کله چي د الاعلی د سورې په لومړي آيت کي دا امر وشو:

ÇÈ ''?âF$7ĥ Oŏ$Ë m الاعلی: ۱

نو پيغمبر عليه السلام وفرمايل چي دا تسبيح په خپلو سجدو کي شامله کړئ.

که په قرآن کي غور وکړئ وبه گورئ چي د رکوع امر د سجدې په پرتله لږ دئ، د همدې لپاره په لمانځه کي د رکوع شمېر تر سجدې لږ دئ.

د الاسراء سورې په ۷۸آيت کي د سحر لمونځ د قرآن الفجر په نامه ياد شوی او دا ښيي چي قرائت د لمانځه اساسي برخه ده.

bĵ ìő y$b#äé ë$È¡ î 4ĵ Ą ô± 9BqÎ ó4Á 9$Ė

ÇĐÑÈ #Šqåţ B šc %. Ìó ÿ$b#äcè

په دې آيت کي له يوې خوا د ګهيځ لمانځه ته قرآن الفجر ويل شوي له بلي خوا پنځو لمونځونو ته اشاره کوي: د لمر له زواله تر ماخستن پوري څلور لمونځونه او د سحر لمونځ ئې پنځم.

له دغو آيتونو نه په صراحت سره معلومېږي چي پيغمبر عليه السلام د لمانځه هر څه له قرآنه اخيستي.

همداراز په قرآن کي د اسلامي نظام ټول مهم ابعاد ښودل شوي، د امير د انتخاب څرنګوالی، د شورى څرنګوالی، د قيادت مواصفات، د هغه مسئوليتونه، د هغه د انتخاب څرنګوالی، د هغه په وړاندي د خلکو وجايب او په سياسي نظام پوري اړوند مسايل په ډېر وضاحت او په پوره تفصيل سره راغلي، مشکل په ما او تا کي دئ چي په دغو آيتونو کي مو غور نه دئ کړی، د اودس او تيمم پر يوه او دوه آيتونو مو لوی لوی کتابونه ليکلي خو د حکومت په اړه راغلي ګڼ شمېر آيتونو ته مو لازمه توجه نه ده کړې، سطحي ترې تېر شوي يو او لږ څه مو پرې ليکلي، دا زما او ستا نقص دئ نه د قرآن، ولي خپل عيب قرآن ته منسوبوې او بې ځايه نامناسبه ادعاء کوې چي په قرآن کي هر څه نه دي راغلي؟!! د مثال په توګه لاندي دوه آيتونه ستاسو مخي ته ږدم:

Ä $Z9$ûü#/ Oçõ3m #Œĵr $gîd& #<ĵ ÏM»Z»BF{ $(ršsêb& Ŋäãŭ ©$bĵ

$ëkïjœ b%. ©$bĵ ÿïĥĵ /aŷë $Këï ©$bĵ Éóèøî (qßãtB b&

’írér AqßŠ9$(qã«Û&r ©$(qã«Û& (pB#ä ûï‰$ŠÅ»7 ÇÎÑÈ #ŽÅ/

£äÿä b) ÉqßŠ9$# «! $ ’<Î) çnrŠãä ãó« ’Î £äã“»Z? bÎù óOãZÅ ÍÏF$

ÇÎÒÈ x/ÍrÙ? ß¡ômr& žöz 7Ï9ºŒ 4ÌÅFy$# QöquŠ9$#r «! $$Î bqãZBsè

النساء: ۵۸-۵۹

يقيناً چي الله تاسو ته د دې امر کوي چي امانتونه خپل اهل ته وسپارئ او کله چي د خلکو ترمنځ پرېکړه کوئ نو په عدل سره پرېکړه وکړئ، بې شکه چي الله په ډېر غوره څه تاسو ته نصيحت کوي، يقيناً چي الله بصير اوربېدونکی دی.

اې مؤمنانو! د الله اطاعت وکړئ او د پيغمبر او د خپلو چارواکو اطاعت وکړئ، نو که په کوم څه کي مو په خپلو کي شخړه وکړه، نو الله او پيغمبر ته ئې راجع کړئ، که پر الله او د آخرت په ورځ ايمان لرئ، دا ډېر غوره دی او د پايلې له لحاظه ډېر ښاېسته.

په دغو دوو آيتونو کي د اسلامي نظام په هکله څو داسي اساسي لارښوونې شوې چي که په ټول قرآن کي يوازي همدا آيتونه راغلي وی نو د دې نظام د معرفي لپاره کافي وو. باور وکړئ چي که څوک د دې دوو آيتونو الفاظو ته په دقيقه توګه ځير شي او داسي ئې وڅېړي لکه ځينو فقهاوو چي د غسل او تيمم آيتونه په تفصيل سره څېړلي نو له شرحي او تفصيل نه به ئې يو ضخيم کتاب جوړ شي، زه په ايجاز او اختصار سره په دې آيتونو کي راغلي مطالبو ته ستاسو توجه رااړوم:

- الله تعالی (ټول اسلامي امت) ته (امر) کوي چې (امانتونه) خپل (اهل) ته وسپاري. د امانت معنی عامه هم کېدی شي او په هر مادي او معنوي امانت ئې هم اطلاق کېدی شي، خو دلته له امانت نه مراد د واکمنۍ او اقتدار امانت دئ.
- د اسلام له نظره اقتدار یو (امانت) دئ او د اقتدار خاوند د خلکو د امانتونو یو (امین).
- دا (امانت) به د مسلمانانو لخوا هغه چا ته سپارل کېږي چې (اهلیت) ئې ولري. او دا د ټول اسلامي امت مأموریت او الهي فریضه ده چې د اقتدار امانت او په هغه پورې مربوط ټول امانتونه به داسي چا ته سپاري چې د دې وړتیا او اهلیت په کي وي.
- لکه څنګه چې د هر امانت اصلي خاوند دا حق لري چې خپل امانت په کومو شرایطو او د څرمره مودې لپاره (امین) ته وسپاري او کله ئې بېرته ترې واخلي، همداراز دا د خلکو حق دئ چې د امارت امانت چا ته، تر کله سپاري او کله ئې بېرته ترې واخلي.
- چا ته چې د امارت او واکمنۍ امانت وسپارل شي؛ هغه به په دې امانت کي د یوه امین په څېر تصرف کوي، نه د یوه مطلق العنان حاکم په څېر.
- دا د امانتونو امین په دې مکلف دئ چې د خلکو ترمنځ به ئې هر قضاوت پر عدالت ولاړ وي.
- که د دې امین (امیر) او د امانت د اصلي خاوندانو (خلکو) ترمنځ په کوم څه کي اختلاف راولاړ شي، نو منازعه به د الله کتاب او د رسول سنت ته راجع کېږي، وروستۍ پرېکړه به د قرآن او سنت له مخي کېږي.

- د قانون په وړاندي ټول برابر دي، هیڅوک دا حق نلري چي ځان له قانون نه اوچت وګڼي، قانون ځان ته تابع او ځان د وروستۍ پرېکړي وروستۍ مرجع وګرځوي.

له دغو مبارکو آیتونو نه لاندي خبري معلومېږي:

- اسلام د امیر انتخاب هم د مسلمانانو وجیبه ګڼي او هم ئې حق. د خلکو لخوا (څرګند) او (پټپله خوښه) بیعت ئې د امارت لپاره شرط ګرځولی.
- له امیر سره د خلکو بیعت داسي نه دی چي لومړی به هغه له کومي بلې لارې امیر کېږي او بیا به خلک د بیعت شکلي مراسم د دې لپاره ترسره کوي چي د ده په وړاندي د خپل اطاعت څرګندونه وکړي، خبره داسي نه بلکي برعکس ده، دا بیعت دئ چي په هغه سره څوک امیر کېدی شي، تر څو چي خلک له چا سره بیعت ونه کړي امارت ئې نه شي مسلم کېدی، امیر هغه دئ چي خلک ورسره بیعت وکړي، له بیعت نه پرته مسلط شوی واکمن یو جابر او غاصب حاکم دئ.

د قرآن آیتونو، د پیغمبر علیه السلام سنت او د اصحابو رضي الله عنهم منهج ته په پام سره ویلی شو چي:

- د یوې غیراسلامي ټولنې په سیاسي حاکم نظام کي به له برخې اخیستو ډډه کوو، حتی که د دې نظام ریاست هم مونږ ته ومنلی شي.
- پدې نامسلماني ټولني کي به د انتخاباتو له لاري د تبدیلي راوستو او قدرت ته د رسېدو هڅه نه کوو، دا ځکه چي پیغمبر علیه السلام داسي نه دي کړي.

- د اسلام غوښتنه دا ده چي لومړی به انقلاب راولو، غیراسلامي ټولنه به د جهاد له لاري په اسلامي ټولني بدلوو او اقتدار به له ظالمانو نه صالح کسانو ته انتقالوو، خو د انقلاب له راتلو او د اسلامي ټولني له جوړېدو وروسته به قدرت ته د رسېدو هره هڅه حرامه ګڼو، هلته به وسلې ته لاس کول او یا د زور او سازشونو له لاري قدرت ته د رسېدو هڅه نه کوو، اقتدار به د مسلمانانو امانت او دا به د خلکو حق ګڼو چي قدرت د خپلي خوښي صالح او اهل کس ته وسپاري، دلته به امیر د مسلمانانو په خوښه او د دوی د بیعت له لاري ټاکل کېږي.
- د امیر انتخاب د ټولني د ټولو مسلمانانو کار دئ نه د څو محدودو کسانو کار، دا ځکه چي خلفای راشدین په جومات کي غوره شوي، نه د تړلو دروازو تر شا او د څو کسانو په خوښه.
- د امارت لپاره له یوه نه زیات کسان هم نومول کېدی شي، داسي لکه چي عمر رضي الله عنه ونومول.
- که له یوه نه زیات کسان د امارت لپاره راوړاندي کړی شول، د استفتاء او د خلکو رأيي ته د مراجعي له لاري کولی شو د دوی له منځ نه هغه څوک غوره کړو چي د مسلمانانو اکثریت ئې د امارت لپاره اهل ګڼي.
- د امارت لپاره خاص مواصفات ټاکل شوي، د دغو مواصفاتو له مخي به اهل کسان نومول کېږي، خو د اهل کسانو له منځ نه د یوه انتخاب به د مسلمانانو د اکثریت په رأيه ترسره کېږي.

دا ډېره عجیبه ده چي د دغو څرګندو نصوصو په موجودیت کي او په داسي حال کي چي د راشدینو خلفاوو د انتخاب څرنګوالی ئې په مخکي

پروت دئ، ځيني د امير انتخاب د خواصو حق ګڼي، ځيني په موروثي امارت باور لري، ځيني ئې د قريشو حق بولي او ځيني تر دوی مخکي درومي او يوازي د علي او د ده د اولاد رضي الله عنهم مسلم او منصوصي حق ئې ګڼي او وايي چي دوی د الله له لوري غوره شوي!! دغي وروستۍ ډلي ته بايد ووايو: که دا خبره سمه وی نو لومړی خو به په قرآن کي حتماً په دې هکله صريح آيت راغلی وو، پيغمبر عليه السلام به خلکو ته په واضح الفاظو ويلي وو، صحابه وو به هغه د لومړي خليفه په حيث او د ده اولاد له ده نه وروسته د امراوو په حيث غوره کړي وو، علي رضي الله عنه به له مخکنيو خلفاوو سره بيعت نه کاوو او تر ټولو مهمه خبره دا چي په قرآن کي به دا آيت نه راتلو چي اې مسلمانانو! الله تاسو ته امر کوي چي د امارت امانت اهل ته وسپارئ، که امارت موروثي وی او امير د الله او پيغمبر له لوري غوره کېدی نو مسلمانانو ته به ولي دا خبره کېده؟! او که موروثي وی نو ميراث خو ورثه وو ته پرته له دې سپارل کېږي چي وګوري هغه ماشوم دئ که ستر، هغه روغ دئ که ناروغ، عقل لري که بې عقله دئ، په ميراث کي خو د اهليت شرط نه شي وضع کېدی. آيا تاسو نه ګورئ چي د نړۍ په ظالمانه موروثي نظامونو کي دې خبري ته څوک نه ګوري چي د واکمن وارث د دې منصب اهل دئ که نه، زوی، لور او ښځي ته ئې په ميراث پاته کېږي. د قرآن په لسګونو آيتونه د اهل کتابو د دغي غلطي انګېرني د ترديد لپاره راغلي چي دوی په موروثي نظام او له پلار نه اولاد ته د مذهبي مقام او منزلت په انتقال باور درلود.

دا هم ډېره عجيبه ده چي ځينې وايي: د يو چا د امارت لپاره د پنځو

کسانو بیعت هم کافي دئ، که له ټول امت نه یوازې پنځه کسان او حتی یو کس له چا سره بیعت وکړي هغه مسلم امیر دئ او په ټولو ئې اطاعت واجب!! دا هسي بې بنسټه او خوشې خبري دي هم د څرګندو نصوصو خلاف او هم د صحابه وو د منهج خلاف. دا خبري یا هغه څوک کولی شي چي دا ټول حقایق له پامه وغورځوي او یا هغه چي د کوم دربار مفتي وي.

په پورتنیو آیتونو کي امارت د امانت په نامه یادول، دا حقیقت په ګوته کوي چي امیر به په ټولو هغو امانتونو کي د مسلمانانو په مشوره تصرف کوي چي د خلکو له لوري ده ته ورسپارل شوي، هیڅوک د چا په امانت کي د امانت ورکوونکي له موافقې پرته د تصرف حق نلري او اسلام داسي تصرف په امانت کي خیانت ګڼي.

له دې حکم څخه چي د امیر او خلکو ترمنځ اختلافي قضایا به قرآن او سنت ته راجع کېږي، دا حقیقت په ډاګه معلومېږي چي امیر په مشوره مکلف دئ، د اختلاف په صورت کي ده ته د وروستۍ پرېکړي حق نه دئ ورکړی شوی، وروستۍ فیصله به د قرآن او سنت له مخي کېږي. او همدا پر الله او د آخرت پر ورځ د ایمان تقاضاء ګڼل شوې.

خو دلته له اولوالامر منکم نه مراد د مسلمانانو کوم چارواکي دي؟ هر آمر که یوازې خلیفه او امیرالمؤمنین؟ که څه هم د اولي الامر منکم اطلاق په هر آمر کېدی شي، خو په دوه دلیله په اطمئنان سره ویلی شو چي له دې نه مراد د مسلمانانو عمومي امیر دی:

- له الله او پیغمبر نه وروسته ئې ذکر شوی.
- له نورو امراوو او چارواکو نه اطاعت په اصل کي له عمومي امیر نه

اطاعت دی.

او دا چي شيعه ادعاء کوي چي پيغمبر عليه السلام په غدير خم کي د الله تعالی په امر د علي رضی الله عنه د امارت په اړه وصيت وکړ او وايي چي لاندنی آيت په همدې ارتباط نازل شوی، د دوی په ځواب کي وايو:

د آيت الفالظ دا دي:

Mø7 $Jù @èÿ? ó©bĵr 7Î¢ `Ë š• øĵ AÌRé$B õK Aql$9$$kŠ»ƒ

Pö)$$ "Ÿ‰ö Ÿw ©$bĵ Ä $Z9$$ `Ë š• 3Åè/ ª!$ ¼çG9$™Í

المائدة: ۶۷ ÇÏÈ ûïÍÏ»3$$

اې پيغمبره! هغه څه ورسوه چي د خپل رب له لوري درته نازل شوي او که دې ونکړ نو د ده پيغام دي نه دئ رسولی او الله دي له خلکو ساتي، يقيناً چي الله دا کافر قوم نه هدايت کوي.

دا مطلب په دې سورې کي د پيغمبر عليه السلام په اړه درې ځلي، ۶۷، ۹۲ او ۹۹ آيتونو کي او د مؤمنانو په اړه يو ځل په ۱۰۵ آيت کي راغلی، په دې آيت سره پيغمبر عليه السلام ته ويل شوي چي خپل رسالت له خوف، وېري، تردد او تزلزل نه پرته په بشپړه توګه پای ته ورسوه، د هغه څه په تبليغ او ولس ته په رسولو کي هيڅ کمی او قصور مه کوه چي د خپل رب له لوري درکړی شوي، که داسي ونه کړې نو تا به خپل الهي رسالت نه وي ترسره کړی، د دښمنانو د مخالفتونو هيڅ پروا مه کوه، الله تعالی ستا ساتونکی دئ، که خلک ستا دعوت ته مثبت ځواب ونه وايي؛ په

دې مه مأیوسه کېږه او په خپل دعوت کي کمی مه راوله، داسي نه چي د خپل دعوت له نتایجو مأیوس شې او په نیمایي کي ئې پرېږدې، د خلکو د هدایت پرېکړه الله تعالی کوي، د دوی د عدم ایمان وجه دا ده چي الله تعالی دا کافر قوم د هدایت وړ نه ګڼي.

که څه هم په دې مبارک آیت کي خطاب پیغمبر علیه السلام ته متوجه دئ، خو هر مسلمان او مخصوصاً علماء چي د پیغمبر علیه السلام ورثه ګڼل کېږي، دا خطاب ورته متوجه دئ، باید د دې رسالت وارثان دا الهي پیغام په بشپړه توګه او له خلکو نه له وېري او خوف پرته ورسوي، باید مطمئن وي چي الله تعالی به ئې ساتنه کوي. په داسي حال کي چي د دې او دې ته د ورته آیتونو مفهوم ډېر واضح دئ، د صفا او روغ ذهن خاوندان په آسانۍ سره واضح مطلب ترې اخلي، خو متأسفانه د کږو او بیمارو ذهنونو خاوندان او هغه چي د قرآن په تحریف کي مهارت او جسارت لري، د دې آیت معنی د خپل کوږ ذهن مطابق تحریفوي او وایي: دلته پیغمبر علیه السلام ته ویل شوي چي ته ولي د علي رضي الله عنه امارت نه اعلانوې، که دا کار ونه کړې نو تا خپل رسالت پای ته نه دئ رسولی، ولي له خلکو وېرېږې، ما خو تا ته ډاډ درکړی چي له خلکو دي زه ساتم، پیغمبر علیه السلام د دغه تهدید له اورېدو وروسته خلک په غدیر خم کي راغونډ کړل او وئې ویل: د چا چي زه مولا یم علي به ئې مولا وي، علي له حق سره دئ او حق له علي سره، د علي دوست د خدای دوست دئ او دښمن ئې د خدای دښمن!! او همدا د پیغمبر علیه السلام د ځای ناستي په توګه د علي رضي الله عنه ټاکل وو!! دا په داسي حال کي چي:

مولا په هيڅ قاموس کي د ولي الامر، امير او ځای ناستي په معنی نه دئ راغلی، هيڅ خليفه او امير ته دا لقب نه دئ کارول شوی، صحابه وو به خپل آزاد کړي غلامان په دې نامه يادول او دا د دې لپاره چي د هغوی درناوی ئې کړی وي او د مريي په ځای ئې سالار او سردار نومولی وي.

له دې الفاظو څخه نه علي رضي الله عنه دا غلطه معنی اخيستې ده او نه صحابه وو.

پيغمبر عليه السلام ته له حجة الوداع نه د راگرځېدو په مهال دا اطلاع ورسېده چي د علي رضي الله عنه ځيني هغه ملگري چي له ده سره د زکات د راغونډولو لپاره يمن ته تللي وو، دی د يمن د غنايمو په اړه په لاسوهنو او ناروا تصرف متهموي، رسول الله صلی الله عليه وسلم ته له پوښتنو او گروېږنو وروسته معلومه شوه چي دا کسان له علي رضي الله عنه نه په دې خفه شوي وو چي د دوی غوښتنو ته ئې مثبت ځواب نه وو ويلی او هغه څه ئې نه وو ورکړي چي ترې غوښتل ئې، نو ځکه پيغمبر عليه السلام خلک راغونډ کړل او د علي رضي الله عنه په اړه ئې دې ته ورته څو تأييدي خبري وکړې.

دغو جنابانو ته وايو: دا هم د قرآن په نسبت يو کرکجن تور دئ او هم د پيغمبر عليه السلام په اړه، نه قرآن دومره مبهم، غامض او پېچلی دئ چي هيڅوک ئې له آيتونو مخامخ مفهوم نشي اخيستی او يوازي د رواياتو په مرسته کولی شي د هغه په مراد او مقصد پوه شي، او نه پيغمبر عليه السلام د خپل رسالت په ابلاغ کي دومره غفلت کولو چي په درويشتو کلونو کي ئې د الله تعالی حکم پټ ساتلی وو، هغه هم د خلکو له

وېري او اوس د ژوند په پای کې، له حجة الوداع نه د راګرځېدو په مهال، د لارې په نیمایي کې، د الله تعالی د وروستي تهدید په سبب خپل د سفر یاران راغونډوي او په داسي مبهمو الفاظو دا خبره ورته اعلانوي چي له شیعه وو پرته هیڅوک نه دي پرې پوه شوي!! آیا په قرآن او پیغمبر باندي ایمان لرونکی انسان به د داسي کرکجني خبري جسارت وکړي؟!!

دوی ته وایو: د ځای ناستي نه ټاکل د اسلام او د پیغمبر علیه السلام د عظمت نښه ده، اسلام په موروثي قیادت باور نه لري، دا د جاهلیت د دور پاتې شوني ئې ګڼي، په اسلام کي امارت او قیادت اهل ته سپارل کېږي، نه له پلاره زوی ته په میراث پاته کېږي او نه د تره زوی ته، د تره زوی خو د تره په شته والي کي په ورثه وو کي هم نه راځي، د پیغمبر علیه السلام د تره عباس رضي الله عنه په شته والي کي به د تره زوی څنګه وارث ګڼل کېږي؟

که قیادت موروثي وی نو له ابوبکر، عمر او عثمان رضي الله عنهم نه به د دوی هغو زامنو ته پاته شوی وو چي ټول مسلمانان ئې په اهلیت، تقوی او علم باور لري، د ابوبکر رضي الله عنه زوی محمد بن ابوبکر خو په علي رضي الله عنه تر خپلو زامنو هم ډېر ګران وو، هغه ئې د والي په توګه ټاکلی وو.

موږ نه پوهېږو د دې آیت له کوم لفظ نه دا معنی راباسئ، آیا ګمان کوئ چي قرآن دومره مبهم او غامض دئ چي یوازي د روایاتو په مرسته ئې په حقیقي معنی پوهېدی شو؟ دلته خو نه تر دې آیت نه مخکي او نه وروسته د امارت موضوع څېړل شوې او نه د علي یادونه راغلې!! د تبلیغ دا

الفاظ په دې سورې کې درې ځلې او هر ځل د ما أنزل الله د تبلیغ او په بشپړه توګه د رسالت د رسولو په اړه راغلي، آیا له یوه متعصب او کوږ زړي انسان نه پرته بل څوک له دې څرګند آیت نه داسي غلط مفهوم اخیستی شي؟

موږ په دې عقیده یو چې له عثمان رضي الله عنه نه وروسته د علي رضي الله عنه د انتخاب په اړه د صحابه وو پرېکړه تر ټولو مناسبه او عادلانه پرېکړه وه، تر بل هر چا زیات دی د دې مقام لپاره وړ وو، خو تر دې د مخه هغه په عمر خام وو، د مشرانو صحابه وو په شته والي کې ده ته په ځوانۍ کې دا منصب نشو سپارل کېدی.

خو متأسفانه شیعه ګان وایي: امامت منصوصي دئ او امام د الله له لوري نصب کېږي!! د دغي عقېدې له مخې دوی په غائب امام باور ته اړ شول او د حکومت جوړولو او د امام او امیر د ټاکلو او غوره کولو له وجیبې نه ئې لاس واخیست، په دې حکم ئې عمل کول پرېښودو چې مسلمانان به حکومت جوړوي، د ظالمانو او مفسدینو واکمني به پای ته رسوي، اقتدار به صالح، عادل او متقي واکمنانو ته لېږدوي او د امارت او امامت منصب به داسي چا ته سپاري چې د دې مقام اهلیت ولري، د دوی دا عقیده د هغه دښمن په ګټه وه چې غواړي دین له سیاست نه ګوښه شي، مسلمانان حکومت ونلري او په یوه امیر او امام راغونډ نشي، په داسي حال کې چې د قرآن له بشپړېدو وروسته د وحي لړۍ بنده شوه، په قرآن کې د پیغمبر د ځای ناستي یادونه نه ده شوې، له دې وروسته نه پیغمبر راځي او نه وحي، که خلک هم د امام د غوره کولو حق ونلري، نو دا امام به څنګه غوره

کېږي؟ مگر د دې عقيدې طبيعي او محتومه نتيجه دا نه ده چي خلک به انتظار کوي؟ غائب امام ته او مجهول راتلونکې ته؟ او آيا دا هغه څه نه دي چي دښمن ئې غواړي؟!! په ايران کي انقلاب راغی، چا راووست او څنگه راغی دا بېله خبره ده، په هر صورت قدرت د مذهبي مشرانو لاس ته ورغی، خو د دې عقيدې پلويان حيران وو چي اوس دا انقلاب د خپلي عقيدې له مخي څنگه توجيه کړي؟ دوی خو په دولسو امامانو باور لري، ديارلسم امام خو د دوی په مذهب کي هيڅ مجال او توجيه نه لري؟ دوی خو په دې باور وو چي دولس امامان د وحي له لاري ټاکل شوي، خو اوس د دې باور خلاف دوی په خپله امام او رهبر او جمهور رئيس انتخابوي، دا خو ټول د دوی د عقيدې او باور خلاف کار دئ!! مجبور شول د ولايت فقيه په نامه داسي اصطلاح راوباسي چي نه ئې په خپلو مذهبي کتابونو کي نښه مونډلی شوی او نه له دې مخکي د دوی هېڅا دا خبره کړې وه!! نه پوهېږو ولي د يوې غلطې رأيي لپاره په قرآن داسي ملنډي وهي؟ کوم عقلمن انسان به داسي تعبير او تفسير ومني؟ ولي د واقعيت خلاف خبره کوي؟ ولي د داسي بې بنسټې خبري لپاره په امت کي د اختلاف باعث کېږي؟ که اوس هم دوی دا خبره ومني چي د امام او امير غوره کول د مسلمانانو وجيبه او حق دئ نو په امت کي به د اختلاف يو مهم ټکی ختم شي او ټولي هغه اختلافي مسئلې به حل شي چي له دغي غلطي انگېرني راولاړي شوې!!

آیا د امیر ترخنګ د صدراعظم ټاکل صحیح دي؟

د لیکوال د دې ادعاء په اړه چي د امیر ترخنګ صدراعظم درلودل نه یوازي جائز دي بلکي د خلافت عامه په دور کي دا کار شوی او ځینو خلفاوو دا کار کړی!! څو عرایض لرم:

لیکوال د امویانو او عباسیانو دورې ته د خلافت عامه نوم ورکړی او دا په داسي حال کي چي په هغه روایت ئې هم استناد کړی چي د راشدینو خلفاوو له دوران وروسته مرحله ئې د ملوکو او پاچایانو دوران ګڼلی.

راشئ هغه روایت له نظره تېر کړو:

عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُمْهَانَ قَالَ حَدَّثَنِى سَفِينَةُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- « الْخِلاَفَةُ فِى أُمَّتِى ثَلاَثُونَ سَنَةً ثُمَّ مُلْکٌ بَعْدَ ذَلِکَ ». ثُمَّ قَالَ لِى سَفِينَةُ أَمْسِکْ خِلاَفَةَ أَبِى بَكْرٍ وَخِلاَفَةَ عُمَرَ وَخِلاَفَةَ عُثْمَانَ. ثُمَّ قَالَ لِى أَمْسِکْ خِلاَفَةَ عَلِىٍّ. قَالَ فَوَجَدْنَاهَا ثَلاَثِينَ سَنَةً. قَالَ سَعِيدٌ فَقُلْتُ لَهُ إِنَّ بَنِى أُمَيَّةَ يَزْعُمُونَ أَنَّ الْخِلاَفَةَ فِيهِمْ. قَالَ كَذَبُوا بَنُو الزَّرْقَاءِ بَلْ هُمْ مُلُوکٌ مِنْ شَرِّ الْمُلُوکِ. رواه الترمذي

له سعید بن جهمان نه روایت دئ چي سفینة راته وویل: رَسُولُ اللّهِ -صلی الله علیه وسلم وفرمایل: زما په امت کي به خلافت تر دېرشو کلونو پوري وي بیا به له دې وروسته پاچایي وي. بیا سفینة راته وویل: د ابوبکر، عمر، عثمان او علي خلافت درواخله، نو هغه مي ټول دېرش کاله وموندل. سعید وویل: ما هغه ته وویل: امویان گمان کوي چي خلافت په دوی کي دئ! هغه وویل: دا بنو زرقاء دروغ وایي، بلکي دوی تر ټولو بد پاچایان دي.

گورئ چي د پاچایي او ملوکیت په اړه او د امویانو د واکمنۍ په اړه د صحابه وو رضی الله عنهم رأیه څه وه؟!!

څوک چي له اسلامي فرهنگ نه لږ معلومات هم لري په دې پوهېږي چي د صحابه وو په دوران کي ملوکیت ته په سپکه سترگه کتل کېدل او د پاچایانو په اړه ئې د قرآن د هغه آیت له مخي قضاوت کولو چي فرمایي: پاچایان چي هر هېواد ته داخل شي تباه کوي ئې او عزتمن خلک ئې سپکوي، د قرآن الفاظ دا دي:

\Ë& $gÎd& oÈã& #(þè _r $drß ¡ ù& þ/ö #(qèz Š #Œ) 8qè=ßJø9$# ¨bÎ) ôMs9$s%

ÇÌÍÈ šc qè=yèøÿtƒ 7Ï9ºx‹.r

وئې ویل: یقیناً دا پاچایان چي هر ملک ته داخل شي په فساد ئې اخته کوي او تر ټولو عزتمن خلک ئې تر ټولو زیات سپکوي، او همداسي کوي.

دلته قرآن په اصل کي د سبا د ملکې وینا نقل کړې خو په پای کي ئې ویلي چي هو! همداسي کوي، یعني دا د پاچایانو خصلت دئ چي تر خپل تسلط لاندي ملک کي فساد خوروي او باعزته خلک سپکوي.

همداراز قرآن د بني اسرائيلو د انحطاط د دور يوه داسي غلطه غوښتنه يادوي چي له خپل پيغمبر نه ئې د دوی لپاره د يوه پاچا د ټاکلو په اړه کړې وه، بايبل هم دا قصه په دې توگه رااخيستې ده: ... اسرائيليانو له سموئيل نه وغوښتل چي دوی ته يو پاچا وټاکي... سموئيل له خدای نه وپوښتل چي څه وکړي؟ خدای ورته وويل: دوی چي څه وايي همغسي وکړه، ځکه دوی ته نه ئې رد کړی، زه ئې رد کړی يم، نه غواړي چي زه ئې پاچا وم، ... خو پوه ئې کړه چي د پاچا درلودل څومره بدې پايلې لري!! سموئيل ورته وويل: که پاچا غواړئ نو هغه به ستاسو زامن د ځان نوکران کړي، ځيني به په گاډيو، ځيني پر آسونو د ده خدمت کوي او ځيني به د گاډيو مخي ته ځغلي، ځيني به په فوځ کي او ځيني په پټيو کي وگماري، تر څو زمکي يوې او حاصلات ورته راغونډ کړي.... ستاسو لوڼي به هم په کار وگماري، ځيني به ډوډی ورته پخوي او ځيني به ښه عطرونه ورته جوړوي، ستاسو ښې زمکي او باغونه به درنه واخلي او خپلو خلکو ته به ئې ورکړي...له تاسو به عشر اخلي او په خپلو درباريانو به ئې مصرفوي، ... ستاسو هر څه به د ځان کړي او تاسو به خپل غلامان، .. خلکو د ده نصيحت ونه منلو... دغو مطالبو ته په پام سره په دې پوهېدی شو چي صحابه وو د مِلک او پاچا په اړه څه انگېرنه او احساس درلودو او د هغه روايت معنی څه ده چي له خلافت نه وروسته دوران ته د ملوکيت نوم ورکوي. دا دور د تقليد وړ دور نه دئ، د غندلو او محکومولو دور دئ، د قرآن ، سنت او صحابه وو له منهج نه د انحراف دور دئ، څوک چي د دين له حقيقته خبر وي هيڅکله د دغه دوران د حکامو په چلند استناد سره نه

وايي چي دا کار د دې لپاره جائز دئ چي دغو حکامو کړی، دوی صدراعظم ټاکلی نو ځکه صدراعظم ټاکل جائز دي!! موږ خو وايو: خلافت په ملوکيت بدلول، اقتدار موروثي کول او له پلار نه ئې زوی ته لېږدول، د يوه ټبر او قوم حق ئې ګڼل، قصرونه جوړول، د جومات پر ځای په قصرونو کي او د ټرلو دروازو تر شا د واکمنانو غوره کول، د اقتدار په سر جګړي، د پيغمبر عليه السلام د کورنۍ اويا غړي په يو ځای وژل، بيت المال غنيمت ګڼل او په هغه کي په خلاص لاس ناروا تصرف، د شوری اصل ته شا کول، شوری غيرملزمه ګڼل، انتصابي شوراګاني جوړول، امراء غير مسئول او واجب الاحترام ګڼل او د دې لپاره صدراعظم ټاکل چي امراء عيش او عشرت ته فارغ وي او په کارونو کي د نيمګړتياوو په اړه د اعتراض ګوته دوی ته ونه نيول شي او ... دا د دغه دور هغه ځانګړتياوي وې چي هيڅ د ايمان خاوند او په اسلام پوه کس ئې نشي تأييدولی.

آيا دا صحيح ده چي څوک ووايي: د صحابه وو په څېر خلک تر قيامته نشي پيدا کېدی نو ځکه موږ بايد په دې زمانه کي د خاصه خلافت د زمانې نظام او د خلفاوو په څېر د عالي صفاتو او لوړو صلاحيتونو لرونکو شخصيتونو لټه ونه کړو؟! يعني موږ هغسي نظام نشو جوړولی، هغسي شخصيتونه نه شو موندلی، نو نه به د هغه مهال د نظام په څېر نظام غواړو او نه د خلفاوو په څېر شخصيتونه او نه واکمن ته هغسي صلاحيتونه، دندي او مسئوليتونه!! په دې اړه بايد ووايو: هو! د صحابه وو په څېر شخصيتونه نشو موندلی او د هغه مهال نظام ته ورته نظام نشو جوړولی، خو موږ په همداسي کولو مکلف يو، موږ د پيغمبر عليه السلام په څېر هم

نشو کېدی خو له هغه نه په اطاعت او د هغه په څېر کېدو باندي مکلف یو، حتی پیغمبر علیه السلام فرمایي چي تخلقوا بخلق الله: په الهي اخلاقو ځان سمبال کړئ، موږ په دې مکلف یو چي همغه نظام به جوړوو چي پیغمبر علیه السلام جوړ کړ، همغه چي راشدینو خلفاوو وپالو، زموږ د امیر صلاحیتونه به دومره وي چي هغوی درلودل، وظایف او مسئولیتونه به ئې همغسي وي، حقوق او امتیازات به ئې همدومره وي، د انتخاب طریقه به ئې د هغوی د انتخاب طریقې ته ورته وي، د امیر لپاره به هغه ځانګړتیاوي او مواصفات ضروري ګڼو چي صحابه وو ضروري ګڼل، دې ته مو باید پام وي چي د دوی مقام او منزلت ته رسېدل یوه معنی لري او د دوی په څېر د کېدو هڅه کول بله معنی لري، که یو ئې محال وي په بل ئې موږ مکلف یو. دا قطعاً د منلو وړ خبره نه ده چي څوک ووایي: که راشدینو خلفاوو صدراعظم نه درلود، موږ اوس داسي نظام جوړولی شو چي صدراعظم ولري او صلاحیتونه د امیرالمؤمنین او صدراعظم تر منځ په یوه تناسب ووېشل شي، ځکه دا کار کوو چي موږ د راشدینو خلفاوو په څېر شخصیتونه نشو موندلی!! نو ځکه وایو چي کولی شو د اموي او عباسي نظامونو په څېر کوم نظام جوړ کړو، په هغوی کي ځینو صدر اعظم ته ورته چارواکي درلودل نو موږ هم کولی شو دا کار وکړو!! دا یوه شخصي نظریه کېدی شي نه له اسلامي لارښوونو راټوکېدلې او په شرعي اصولو ولاړه نظریه. لیکوال لیکي چي د هارون الرشید خلیفه په زمانه کي جعفر بن یحیی برمکي د صدر اعظم لاځه چي د سلطان په لقب سره یادېدو، د خلافت امنیتي، دفاعي، او مالي چاري د هغه تر صلاحیت پوري تړلې وې

او همدغه وجه ده چي د تاريخ پوهانو په قول د عظمی صدارت د منصب پوري اړوند ټول فرايض او اختيارات د عباسي خلافت په دوره کي مرتب او تدوين شوي!! محترم ليکوال ته څو خبري لرو:

- نه پوهېږو تاسو د کوم مذهب په استناد دا خبره کوئ، موږ خو په اسلامي مذهبونو کي داسي مذهب نه مومو چي د عباسي امراوو کړه وړه ئې هم د تقليد وړ مرجع ګڼلي وي، په مذهبونو کي خو ځيني يوازي قرآن او سنت او ځيني قرآن، سنت، اجماع او قياس مراجع بولي. د احنافو په علماوو کي خو هيچا ستا خبره نه ده کړې، امام ابوحنيفه خو د دغو امراوو د قضاوت دنده هم قبوله نه کړه، زندان ته تګ ئې تر دې غوره وګڼلو!!
- آيا موږ د هارون الرشيد په متابعت مکلف يو که د پيغمبر عليه السلام د سنت او د صحابه وو د منهج؟ که زموږ مخي ته دوه نظامونه کېښودی شي؛ يو ئې د راشدينو خلفاوو نظام ته ورته او بل ئې د عباسي امراوو حکومت ته ورته؛ موږ به کوم يوه ته ترجيح ورکوو؟ آيا يو متعهد مسلمان چي د دين له حقيقته خبر وي او د عباسي حکامو له هغو کړنو هم واقف وي چي د مطلق العنانو سلاطينو په توګه ئې ترسره کړي؛ دا خبره کولی شي چي هارون الرشيد صدراعظم درلود نو موږ هم صدراعظم ټاکلی شو، هارون الرشيد د عباسيانو په جابرو سلاطينو کي په نسبي توګه تر نورو غوره وو، خو هغه يو خليفه نه بلکي يو ملک او سلطان وو، اقتدار په ميراث ورته پاته وو او په ميراث ئې خپلي کورنۍ ته پرېښود. آيا کولی شو په دې کار کي هم د هارون الرشيد تقليد وکړو چي اقتدار ئې په خپلي هغي کورنۍ کي په ميراث پرېښود چي يوه ئې بل ووژلو، سترګي ئې ترې

وایستلې، د اقتدار لپاره ئې د مسلمانانو د وینو له تویولو هم ډډه ونه کړه؟!!

محترم لیکوال دا خبره نه مني چي د اوس مهال پارلماني نظام، د پاچا او جمهور رئیس تر څنګ د صدر اعظم درلودل، د دوی تر منځ په یوه تناسب د صلاحیتونو وېش له انګرېز ډوله دیموکراسۍ اخیستل شوی، خو حقیقت همدا دئ. دې نظام ته اسلامي رنګ ورکول او داسي دلایل لټول چي ثابته کړي دا نظام له اسلام سره ورته والی لري یا د هېواد او ولس په ګټه دئ؛ بې فایدې او بې ځایه هڅه ده. موږ نه د انګرېزانو پارلماني نظام او نه د امریکایانو ریاستي نظام اسلامي نظام ته ورته او نږدې ګڼو، موږ اسلامي نظام غواړو، له خپلو ټولو هغو ځانګړتیاوو سره چي د راشدینو خلفاوو په دوران کي ئې درلودل. یوازي موږ نه بلکي د افغانانو غوڅ اکثریت اسلامي نظام غواړي، د اسلام لپاره ئې قرباني ورکړې، له اسلام نه پرته په بل څه نه راضي کېږي، که بل نظام د وسلې په زور او د بهرنیو لاسوهنو، سازشونو او فشارونو له لاري د دوی په هېواد وتپلی شي پایله به ئې د شوروي اتحاد د وسلو او فوځونو په زور د تپل شوي نظام پایله وي او فقط تر هغه به دوام کوي چي افغان ولس ئې د نسکورولو توان او فرصت ترلاسه کړي.

- افغانان اوس اسلامي نظام له غیر اسلامي نظام نه تر ډېره حده پېژندی شي، د جهاد په کلونو کي دوی له اسلام نه هومره څه زده کړي چي اوس ئې څوک په آسانۍ نه شي غولولی.
- اسلامي نظام هغه دی چي په هغه کي: اسلامي شریعت د ټولو قوانینو

یوازنی مأخذ وي، ټولي شخړی او منازعات د اسلامي شریعت په رڼا کي حل وفصل شي، چارواکي په خپلو ټولو اجرءاتو کي شریعت ته التزام ولري، له ملت سره په مشوره مکلف وي او د ملت له استازو جوړه شوې شوری تر ټولو با صلاحیته مرجع وي. د چارواکو په واک کي صلاحیتونه او ملي شتمني امانت وګڼل شي، د ولس معلن او بلا اجبار بیعت او رأیه د نظام د مشروعیت مبنا وي او ولس مشر د ولس په خوښه غوره شي.

لیکوال موږ ته طعنه راکوي او لیکي: که په اسلامي نظام او حکومت کي د صدراعظم منصب بدعت او ناروا وي؛ څنګه چي ښاغلي (حکمتیار) په خپل کتاب کي لیکلي، نو بیا خو د دې ناروا بدعت عمل ارتکاب لومړی په خپله ښاغلي حکمتیار کړی... په همدې لړ کي د ۱۳۷۵کال د جوزا په میاشت د ماهیپر هغه تړون ته اشاره کوي چي په ترڅ کي ئې د صدارت مقام حزب ته وسپارل شو... د دې صحیح اعتراض او خام استدلال په اړه دا عرایض لرو:

- اعتراض په اعتراض ځوابول نه علمي ځواب دئ او نه علمي څېړنه، دا له کینې او عقدې راخوټېدلی ځواب دئ.
- که هر څوک له پارلماني نظام سره توافق وکړي او خپل اساسي قانون د شاهي نظام له هغه قانون نه اقتباس کړي چي له انګرېزانو ئې تر لاسه کړی، اشتباه ئې کړې. د بل اشتباه ستا غلطي نشي توجیه کولی.
- د رباني له ډلي سره د حزب اسلامي هغه د روغي جوړي موقت توافق د پارلماني نظام د تأیید په معنی نه دئ.
- حزب اسلامي هغي معاهدې ته طالبانو مجبور کړ، طالبانو له شا نه

پر حزب بریدونه کول، حزب ته په دوو جبهو کي جنګېدل ګران یا ناسم کار وو، د حزب اسلامي اهل رأی په جلال آباد کي راغونډ شول، له دوو بدیلونو څخه ئې یو باید غوره کړی وی: د کابل د چارواکو د روغي جوړي بلني ته مثبت ځواب یا انتظار، د رأیو په داسي اتفاق سره ئې د کابل بلني ته د مثبت ځواب ویلو پرېکړه وکړه چي یوه کس هم ورسره مخالفت ونه کړ، خو د دې پرېکړي نتایجو ته په پام سره حزب اسلامي وویل چي دا یوه ستره سیاسي اشتباه وه، ځکه معلومه شوه چي د کابل د هغه مهال چارواکي په خپلو ژمنو کي صادق نه ول، خپل تعهدات ئې ترپښو لاندي کړل، مسکو او تهران دې ته پرې نه ښودل چي پر هغي معاهدې عمل وکړي. همدرد صاحب له مسعود، جنرال دوستم او جنرال مالک سره د طالبانو پټ او ښکاره ائتلافونه، او د همدې غلطیو په سبب په زرګونو طالبان د مرګ کومي ته لېږل، د حزب اسلامي په ضد ناروا او بې موجبه جګړه نه یادوي خو د ماهیپر په هغي معاهدې استناد کوي چي حزب تر ده ډېر د مخه یوه اشتباه ګڼلې!!

موږ څنګه نظام غواړو؟

د دغو اصولو په رڼا کي موږ د هېواد لپاره داسي نظام غواړو چي:

- ولس مشر به د ملت په خوښه او د آزاد، معلن او غیر اجباري بیعت له لاري ټاکل کېږي، نه د محدودو کسانو له خوا او په پټه، په جومات کي به ټاکل کېږي نه په قصرونو کي، ټول خلفاء راشدین په جومات کي غوره شوي نه په کوم قصر یا پټ ځای کي، له بیعت نه وروسته خلیفه شوي نه له

بیعت نه مخکي، بیعت د خلیفه له انتخاب نه وروسته شکلي یا رسمي مراسم نه دي بلکه خلیفه له همدې لارې غوره کېږي، خلیفه هغه دئ چي ملت ورسره بیعت وکړي، دا د کوم شخص یا کورنۍ موروثي حق نه دئ چي له پلار نه زوی ته په میراث پاته شي، دا د ملت امانت دئ چي په خپله خوښه به ئې اهل ته سپاري. هم د دې امانت د اهل تشخیص د ولس حق او وظیفه ده او هم ئې سپارل، یوازي هغه څوک د مسلمانانو جائز مشر ګڼل کېږي چي مسلمانانو په خپله خوښه انتخاب کړی وي او په خپله رضاء ئې ورسره بیعت کړی وي. په صندوق کي رأیه اچول د بیعت ښه نعم البدل دئ. ځکه مخامخ بیعت په یوې وړې ټولني کي ممکن دئ نه په سترې ټولني کي.

- منتخب مشر له یوې خوا په دې مکلف دئ چي په ټولو چارو کي به د شریعت په نسبت التزام لري، له بلي خوا له ولس سره په مشوری مکلف دئ. په اسلامي ټولني کي امور په مشوره ترسره کېږي، نه دا چي حاکم آخري مرجع وي. د قوانینو مرجع په ترتیب سره شریعت، عرف او اجماع ده، واکدار او هیچا ته دا حق نه دئ ورکړی شوی چي له خپلي خوا قوانین صادر کړي. قضایا به د شریعت مطابق حل او فصل کېږي او امور به د خلکو په مشوره تر سره کېږي. اولی الامر هم له شریعت نه د انحراف په صورت کي مستحق العزل دئ او هم د استبداد، مطلق العناني او د مشورې له اصل نه د انحراف په صورت کي.
- په دې نظام کي چارواکی د ولس مالک الرقاب او د هېواد ټولواک نه بلکي د ولس خادم او د دوی د امانتونو امین دئ. فقط په هغه صورت کي او

تر هغه وخته د واک امانت له ده سره پاته کېدی شي چې د امانت اصلي خاوندان یعني ولس وغواړي او په امانتونو کې ئې خیانت نه وي کړی.

- هم د ده صلاحیت د شریعت په رڼا کې او د مسلمانانو په خوښه ټاکل کېږي او هم ئې حقوق، وجائب او مسئولیتونه.
- د اسلام له نظره هغه د ولس (مستخدم) دی، نه آقا او بادار، د (خدمت) په دوران کې یوازې هومره (اجوره) ترلاسه کولی شي چې ولس ئې ورته ټاکي، واکمني ده ته په نورو مسلمانانو هیڅ مادي امتیاز نه بخښي.
- په اسلامي ټولني کې د مشر لپاره، د سلطان، پاچا، واکدار، حاکم او رئیس په ځای د خلیفه نوم او مفهوم غوره شوی، چې ځای ناستي ته وایي، دا ځکه چې په اسلامي ټولني کې مشر د خلکو له خوا غوره کېږي او د خلکو نائب او ځای ناستی وي، خلک ئې د بیعت له لارې غوره کوي، په ملي شتمنیو کې د ولس د استازي په توګه او د دوی په مشوره تصرف کوي. هغه (آمر) نه دی، (امیر) دئ، فرمانونه نه صادروي، کارونه ترسره کوي، د آمر او امیر ترمنځ فرق همدا دئ: آمر یعني امر کوونکی، حکم کوونکی او امیر یعني د امورو ترسره کوونکی او د چارو سنبالوونکی.
- نظام باید داسې وي چې په دیکتاتورۍ او استبداد منتج نه شي. داسې نه چې واک د یوه کس یا کورنۍ په لاس کې پرېوځي نو ټولواک شي او اقتدار د دغې کورنۍ موروثي حق.
- اسلام، سلطنتي نظام هم د فساد او تباهۍ عامل ګڼي او هم ئې د انساني عدالت او برابرۍ مغایر. هغه اختیارات چې په سلطنتي نظام کې یوه (پاچا او سلطان) ته ورکول کېږي، اسلام دا اختیارات فقط د الله تعالی لپاره

مختص کړي. د اسلام له نظره پاچا هغه څوک دئ چي ځان د خدای ځای ناستی گڼي، که څه هم دا خبره په خوله نه کوي. قرآن د فرعون په اړه وايي چي هغه ځان د خلکو (اله) او (رب اعلی) گڼلو، يعني ځان ته ئې هغه اختيارات ورکړي وو چي يوازي له خدای سره ښايي. قرآن د فرعوني نظام څو ځانگړتياوې بيانوي:

۱. فرعون ځان (اله) گڼي، د حلال او حرام، جائز او ناجائز د ټاکلو وروستۍ مرجع.

۲. ځان ته ټولواک وايي او د مصر د ټولو شتمنيو مالک.

۳. هغه خلک په ډلو ډلو وېشلي: مرفه او حاکمه طبقه، محرومه او محکومه طبقه، فوځ او واکمنه طبقه.

- قدرت بايد په مرکز کي داسي متمرکز نه شي چي څو کسان د کودتا له لاري وکولی شي دا مرکز اشغال او په ټول هېواد مسلط شي او يا بهرني ځواکونه د مرکز په نيولو سره ټول هېواد اشغال کړي، هم بايد د کودتاگانو ټول امکانات د تل لپاره له منځه يووړی شي او هم بهرني ځواکونه داسي گمان ونه کړي چي د مرکز په نيولو سره ټول هېواد نيولی شي. نه داسي نظام چي په انارشيزم منتج شي او هېواد د تجزيې په لور وخوځوی او شرير ځواکونه منطقوي، محلي او قومي استقلال او خپلواکي ته وهڅوي او يا بهرني ځواکونه د مرکز د ضعف په وجه د هېواد ځيني برخي اشغال کړی شي، نه له مرکز نه تيښته او نه په مرکز کي ذوب کېدل، بلکه د دواړو تر منځ تعادل، نه دا چي په مرکز د څو کسانو تسلط په دې منتج شي چي د هېواد او ولس هر څه د دوی د خوښي مطابق تغيير

ومومی، فرهنگ، مذهب، اخلاق، دود دستور، خارجی او داخلی سیاست، اقتصادي او اجتماعی نظام او هر څه، پنځه کمونست افسران کمونستی انقلاب اعلان کړي او پنځه د اروپا او امریکا په نایټ کلپونو کي ستر شوي د امریکا په زور په مرکز مسلط او په ټول هېواد امریکایي دیموکراسي او کوبائي اخلاق مسلط کړي، راډیو، تلویزیون، اخبار او مجلې، مسجد او منبر د دوی په لاس کي پرېوځي.

- نظام باید داسي نه وي چي اقتدار له بر نه د لاندي په لور او له مرکز نه د اطراف په لور خور شي.
- اجتماعی عدالت تأمین کړي، د مرکز او اطراف تر منځ ژور تفاوت رامنځته نه کړي. داسي نه چي ټول تسهیلات او وسایل د مرکز په واک کي وي او واکمنان او د مرکز اوسېدونکي ترې برخمن وي او د اطراف اوسېدونکي له ټولو ابتدائي تسهیلاتو نه محروم وي. داسي نه چي اطراف د مرکز قرباني شي، باید اطراف د مرکز د استحصال او استثمار وسیله نه وي، دا نه له عدالت سره اړخ لگوي او نه په هیڅ معیار او میزان کي د منلو دئ چي سړک، برق، گاز، پاکي اوبه، روغتونونه، پوهنتون، مکاتب او مدارس، پارکونه او ... په مرکز کي وي او د اطراف خلک له دې ټولو محروم!! په دې سره له یوې خوا عدالت تر پښنو لاندي کېږي له بلې خوا خلک له اطراف نه د مرکز په لور مخه کوي، په ښارونو کي ازدحام جوړېږي، اطراف ورو ورو تخلیه کېږي، زراعت او مالداري صدمه گوری..
- د دولت د ټولو عوایدو منبع په اصل کي خلک دي، که دا مالیه ده او که د گمرکاتو محصول، د گمرک اصلی تأدیه کوونکي هم خلک دي نه

تاجران، تاجر چي د گمرک په نامه څه ورکوي له عام اخيستونکو نه ئې بېرته تر لاسه کوي! د عدالت غوښتنه دا ده چي له شتمن نه واخستلى شي او نادار ته ورکړى شي. اسلام هغه نظام مردود گڼي چي له غريب نه ئې اخلي او په مرفه او بډاى طبقې ئې مصرفوي. په اسلامي نظام کي دولت د محرومانو متکفل دئ، هغه مکلف دئ چي له شتمنو څخه به عشر او زکات اخلي او محرومانو ته به ئې ورکوي. قرآن د دې مخالف دئ چي سرمايه د محدودو کسانو ترمنځ لاس په لاس شي، د محروم له مجبوريت نه ناروا استفاده وشي، بډاى ضروري شيان احتکار کړي او په دې سره ئې بيه لوړه او له بې وزلو نه گټه ترلاسه کړي، اسلام سود د همدې لپاره حرام کړئ چي دا د محرومانو له مجبوريت نه د شتمنو د استفادې ذريعه ده.

- د اجتماعي عدالت معنى دا ده چي د ټولني ټول وگړي برابر وگڼل شي، له خلکو سره برابره معامله وشي، دولت په خپلو اجراءاتو کي دا برابري او عدالت مراعات کړي. واکمن دا حق نه لري چي ملي شتمني غنيمت وگڼي او په خپله خوښه په هغې کي تصرف وکړي. دا حق هم نه لري چي له دولتي حيثيت نه په استفادې سره کومه تجارتي او اقتصادي معامله ترسره کړي، داسي گټه شريعت تحريم کړې.
- دې ته مو بايد پام وي چي پارلماني نظام د بريتانيايي استعمار ميراث دئ او د بريتانيا له خوا د دوى په مستعمراتو کي رائج شوى. رياستي نظام امريکايانو معرفي کړى او دې ته ترجيح ورکوي چي په خپلو مستعمراتو کي دا نظام وگوري. دا دواړه نظامونه نه يوازي له دې ناحيې د اعتراض وړ او مردود دي چي د استعماري ځواکونو زېږنده دي بلکي له دې پلوه هم

چې بې شمېره نواقص لري، ځیني اساسي ستونزي او نواقص ئې دا دي:

- انتخابات ئې د قمار په څېر دي، له څو کاندیدانو نه یو هغه کس پارلمان ته ځي چې تر نورو ئې څو رأیې زیاتي ترلاسه کړې وي، کېدی شي د ناکامو کاندیدانو مجموعي رأیي تر کامیاب کاندید نه زیاتي وي.
- چا چې ناکامو کاندیدانو ته رأیه ورکړې په پارلمان کي ممثل او استازی نه لري. په دې ترتیب پارلمان د یوه اقلیت ممثل وي نه د اکثریت او نه د ټول ملت.
- دا د شتمنو او په ټولني د حاکمي طبقې سلطې ته قانوني جواز برابروي، یوازي شتمن کسان کولی شي په دې انتخاباتو کي برخه واخلي او مصارف ئې متحمل شي، په ټولو هغو ملکونو کي چې دا راز انتخابات ترسره کېږي، د ناداري طبقې نه هیڅوک د پارلمان غړیتوب نه شي ترلاسه کولی، اکثر غړي ئې د جګي طبقې او ډېر کم ئې د متوسطي طبقې څخه وي. په انګرېز ډوله پارلماني نظام کي انتخابات په اصل کي د حاکم او مسلط سیاسي او اجتماعي نظام د بقا او هغه ته د مشروعیت ورکولو وسیله وي. په سیاسی، اقتصادي او اجتماعي لحاظ مسلطه طبقه له دې لاري پارلمان ته لار مومي.
- د هېواد صدراعظم د محدودو کسانو له خوا غوره کېږي، د محدودو کسانو اخیستل ډېر آسانه وي، هم ئې بهرني ځواکونه په آسانۍ اخیستی شي او هم هغه ډلي چې مالي امکانات ئې زیات وي او شتمن بهرني حامیان ولري. دا د افغانستان په شان یوه ملک ته چې له هري خوا د ځواکمنو رقیبانو په ولګه کي دئ له احتیاط نه ډېر لري دئ چې د هېواد د مشر ټاکل په یوه محدود ټولګي پوري وتړل شي. که د هېواد د مشر ټاکل په ټول

ملت پوري مربوط وي دا تر دې ډېر ډېر مصئون دئ چي د پارلمان څو سوه غړو ته دا صلاحیت ورکړی شي.

- په پارلماني نظام کي باید صلاحیتونه د صدراعظم او جمهور رئیس تر منځ په یوه تناسب ووېشل شي، دا له یوې خوا د دوو ځواکمنو تر منځ د تنافس او سیالۍ ډګر پرانېزي، له بلي خوا د تشکیلاتو د تراکم باعث کېږي او له بلي خوا په عام ولس کي د شخړو او منازعاتو باعث. زموږ د ګاونډیو هېوادونو تجربې زموږ مخي ته پرتې دي. په پاکستان کي انګرېزانو دا نظام په میراث پرېښود، خو تر اوسه یوه صدر اعظم هم خپله قانوني دوره تکمیل نه کړی شوه، کله جمهور رئیس عزل کړی او کله ځواکمنو جنرالانو. په ایران کي هم د پارلماني نظام تجربه ناکامه شوه، ایرانیانو د انقلاب په لومړیو کلونو کي د رهبر او جمهور رئیس تر څنګ صدراعظم هم درلود، خو وروسته مجبور شول چي د صدراعظم پست او منصب حذف کړي. خو عجیبه دا ده چي په همدې ایران پوري تړلې ډلي د تهران په وینا په افغانستان کي پارلماني نظام غواړي!! پارلماني نظام د انګلستان د ملکي په څېر یوې تشریفاتي ملکې یا پاچا ته ضرورت لري، له دې پرته نه شي چلېدی. یوه ټولنه که وړه وي که ستره، که د یوې کورنۍ په اندازه وي او که د یوه ستر ملت په اندازه، په سر کي باید یو قیم او رئیس ولري نه متعدد رئیسان له خاصو صلاحتونو سره، دا حتماً په نزاع او شخړو منتج کېږي. قرآن وایي: که د کائناتو واګي د دوو خدایانو په لاس کي وی نو تباه کېدو او هر یوه به هڅه کوله چي عرش ته ورسېږي او په بل بر لاسی شي.

- په اسلامي نظام کي خلیفه چي د ټول ولس له خوا غوره کېږي، د ولس په استازیتوب د ټولو دولتي چارو مسئول دئ. د خلفاء راشدینو په دوران کي موږ نه د خلیفه ترڅنګ د صدر اعظم مثال موندلی شو او نه د دوو چارواکو تر منځ د قدرت د وېش مثال.. په دې اساس په ټول جرأت سره ویلی شو چي هغه نظام له اسلام سره اړخ نه لګوي چي د نظام په سر کي دوه باصلاحیته چارواکي د صدراعظم او جمهور رئیس په نامه ولري او قدرت د دوی تر منځ په یوه خاص تناسب ووېشل شي.. داسي نظام نه یوازي له اسلام سره اړخ نه لګوي بلکي په ټولو هېوادونو کي ئې بدې پایلي درلودلې او د عدم ثبات باعث او د چارواکو او ولس ترمنځ د شخړو او سیالۍ موجب ګرځېدلي. له اسلام سره هغه نظام اړخ لګوي چي ولسمشر ئې د ولس له خوا غوره شي، د چارو واګي د ده په لاس کي وي، خو په خوا کي ئې داسي ځواکمنه او باصلاحیته شوری وي چي د ټول ملت استازیتوب کوي نه د هغو کسانو چي کامیابو کاندیدانو ته ئې رأیه ورکړې، په شوری مکلف وي، قدرت او صلاحیت او په ملت پوري مربوط وسایل او امکانات امانت وګڼي او د شوری له پرېکړو سره سم په هغه کي تصرف وکړي، په شخصي ژوند او له ملي شتمنیو نه په استفادې کي له هیڅ مسلمان نه هیڅ امتیاز ونه لري، هیڅ څه له مشورې پرته ونه کړي.

اسلامي نظام که غربي جمهوریت؟

محترم لیکوال وایي: زما د ناقصو معلوماتو له مخي ښاغلی حکمتیار صاحب لومړی قلم وال دئ چي په دې باب جلا او مخالف نظر لري!! د

نومورړي په اند د امیر ټاکل د اهل الحل و العقد دنده نه ده!! بلکي د یوه هېواد ولس مشر یا امیر د عامو انتخاباتو له لارې ټاکل شرعي بولي!! کوم چې د غربي جمهوریت او دیموکراسۍ د ستر اصل په توګه ګڼل کېږي.

د دوی په ځواب کې څو عرایض لرم:

- تا خو په خپلې رسالې کې د څو داسې علماوو په نظریاتو استناد کړی چې له دیارلسمې پېړۍ وروسته او حتی په پنځلسمې پېړۍ کې راڅرګند شوي او داسې نوې نظریات ئې وړاندې کړي چې مخکنیو نه وو ویلې، څنګه هغوی ته د نویو نظریاتو وړاندې کولو حق ورکوې او نورو ته نه؟!
- په دې اړه ستا معلومات یقیناً چې ناقص دي، ځکه چې ټولو محققو علماوو، فقهاوو او امامانو همدا خبره کړې چې د مسلمانانو معلن او بلااکراه بیعت د امارت لپاره لازمې شرط دئ، له معلن او غیرمکره بیعت نه پرته د هیچا امارت نه مسلم کېږي. تاسو د دغو ټولو د متفقه خبرې په خلاف وایئ چې بیعت شرط نه بلکې د خلکو وجیبه ده، امیر د څو کسانو په خوښه ټاکل کېږي او خلک پر دې مکلف دي چې له همدغه امیر سره به بیعت کوي!!
- که د څو کسانو بیعت کافي وي نو ستاسو له امیر نه مخکې خو داسې امیران تیار موجود وو چې په لکونو مسلمانانو ورسره بیعت کړی وو، د حزب اسلامي په انتخاباتو کې نږدې یو ملیون غړو برخه اخیستې وه او له خپل امیر سره ئې بیعت کړی وو، که په کندهار کې زر کسان راغونډ شو نو دا اوس د نصرت مېنې په پنډغالې کې همدومره او هغوی ته ورته اهل الحل و العقد راغونډېدی شي، آیا د دوی پرېکړه منې؟ زه بلنه درکوم

راشئ زر نه بلکي پنځه سوه اهل الرأی یا اهل الحل و العقد به په ګډه غوره کړو او هغوی ته به اختیار ورکړو چي د هېواد لپاره په اتفاق یا د رأیو په اکثریت سره امیر غوره کړي، موږ د دوی پرېکړه منو، آیا تاسو ئې منلو ته تیار یئ؟ موږ دغه طرحه طالبانو ته وړاندي کړې وه خو هغوی ورسره موافقه ونه کړه!! که هر چا ته د خپلي خوښي خلک راغونډول او هغوی ته د اهل الحل و العقد نوم ورکول او پر نورو د دوی پرېکړه واجب التعمیل ګڼل جائز وګڼو نو دا خو سترو سترو او خونړیو فتنو، پېښو او نښتو ته لار پرانېزي!!

- د ولس له لوري د امیر انتخاب د غربي جمهوریت ابتکار نه دئ، دا د اسلام هغه ستر افتخار دئ چي تر اسلام مخکي ئې د تاریخ په اوږدو کي نظیر نه مومو، د اسلام یو ستر افتخار د غربیانو په پښو کي مه اچوئ، کله چي د انسان په اوږده تاریخ کي د لومړي ځل لپاره د مسلمانانو لخوا، د عام ولس له لوري، په جومات کي د یوه ستر ملک خلیفه غوره شو، هغه مهال په غرب کي چا د دې تصور هم نشو کولی، هغه مهال غربیان د جهل، اختناق او استبداد په تیارو کي ژوند کولو او پر غربي هېوادونو داسي دیکتاتورانو او امپراطورانو د توري او نېزې په زور حکومت کولو چي اقتدار ئې د خپلي کورنۍ مسلم او حتی الهي حق ګڼلو، له واکمن نه به اقتدار زوی، لور، ښځې او حتی د مور په رحم کي ماشوم ته په میراث پاته کېدو، همغسي لکه چي د یهودانو په لاس جوړ شوي شیعه مذهب کي اته کلن ماشوم امام شو، پنځه کلن غائب ماشوم امام زمان شو!!
- د راشدینو خلفاوو اهل الرأی خو هغه صحابه وو چي په بدر کي ئې

برخه اخيستې وه، هر اسلامي تحريک بدريان لري، د دوی بدريانو ته بايد پر نورو داسې ترجيح ورکړی شي لکه صحابه وو چې خپلو بدريانو ته پر نورو ترجيح ورکوله، د افغانستان د اسلامي تحريک بدريان هغه دي چې له کمونيستانو سره ئې لومړی نښته څلوېښت کاله د مخه په پوهنتون کې وه، يا هغه چې د داؤد په ضد ئې جهاد پيل کړ، يا هغه چې د ۱۳۵۷کال د ثور په نهمه ئې جهاد شروع کړ، يا هغه چې لومړی ډز د دوی له لوري پر روسانو وشو، لومړی شهيد د دوی وو، لومړی زخمي د دوی وو، لومړی بندي د دوی وو، لومړی مهاجر له دوی څخه وو، زموږ بدريان خو هغه دي چې د اسلام او جهاد بيرغ د دوی په لاس ورپېدو، افغانان دوی راوېښ او جهاد ته چمتو کړل، دا خو ټول په حزب اسلامي کې دي، افغانانو ته خو د جهاد درس دوی ورکړی، يقيناً چې دوی به د ټولو هغو مجاهدينو په جهاد کې برابر شريک وي چې له دوی وروسته د جهاد سنګر ته راوتلي او د اسلام لپاره ئې قربانۍ ورکړې. چا چې پر حزب اسلامي بريد کړی، د حزب مجاهدين ئې وژلي، ځورولي او له دوی نه ئې هغه وسلې اخيستې چې له روسانو ئې غنيمت کړې وې؛ که ترقيامته نېک عملونه وکړي دا ستره ګناه نشي جبرانولی!! څوک چې له حزب اسلامي سره جنګېدلی الله تعالی سزا ورکړې، يا ايمان ترې تللی او کمونيستانو او روسانو ته په لاس اوږدولو مجبور شوی، يا اقتدار ترې تللی، يا ئې په زرګونو هغه جنګيالي وژل شوي چې له حزب سره جنګېدلي وو، يا هغه بهرنۍ او کورنۍ کړې ترې جلا شوې او د دوی له دښمنانو سره يوځای شوې چې د هغوی په وينا له حزب سره وجنګېدل، يا ئې د اقتدار په وخت کې داسې قحطي راغلې

چي د افغانستان په تاريخ کي ئې بېلگه نه وه ليدل شوې، نه يوازي د بارانونو او واورو ورېدل بند شول او د زمکي د سر اوبه وچي شوې بلکي څاگاني او کاريزونه هم وچ شول او د زمکي لاندي اوبه څو متره نوري هم لاندي ولاړې!! ځيني به دا طبيعي حوادث گڼي، خو زموږ عقيده او ايمان راته وايي چي حوادث د الله تعالی په امر او د هغه د عادلانه پرېکړي له مخي راځي، ظالم ته سزا ورکوي او د مظلوم انتقام ترې اخلي، پاکستان د افغانستان په نيولو کي د امريکايانو ملگرتيا وکړه او پرويز مشرف خلکو ته ويل: د دې ملگرتيا په نتيجه کي به امريکا د کشمير په اړه زموږ مرسته وکړي؛ خو څلور کاله وروسته په همغه ورځ چي امريکايانو پر افغانستان بريد کړی وو داسي ستره زلزله په همدې کشمير او شاوخوا کي ئې راغله چي نږدې اتيا زره خلک په کي ووژل شول، د وژل شوو شمېر هومره وو چي د امريکايانو په لاس په افغانستان کي وژل شوي وو، په دې کي نږدې شل زره ئې د پاکستان د فوځ تر ټولو مهمو عسکري قطعاتو غړي ول، دغو حقايقو ته په پام سره بايد له دې ډېره وکړو چي حوادث يوازي طبيعي پېښي وگڼو، آيا دې ته يو تصادف ويلی شو چي د پاکستان ستره زلزله په هغه ورځ وه چي څلور کاله مخکي په همدې ورځ امريکائي ځواکونو د پاکستان له زمکي او هوا نه په استفادې سره پر افغانستان بريد وکړ، په همدې ورځ د امريکا کروز ميزايلونه د اسلام آباد په موافقه د پاکستان له فضاء تېريدل او پر افغانستان وريدل، په همدې ورځ په پاکستان کي د امريکايانو له نظامي اډو نه امريکايي جازونه الوتل او پر افغانانو ئې بمونه ورول، په افغانستان کي مستقر پاکستاني افسرانو کوردينات ورکاوو.

پاکستاني چارواکو به ویل چي مونږ له امریکا سره دا ملګرتیا د پاکستان په ګټه ګڼو، د تروریزم په خلاف د امریکا په اعلان شوې جګړې کي برخه اخیستل د پاکستان له ملي ګټو سره موافق عمل دئ، پاکستان باید د دې جګړې په لومړي خط بدل شي، همداسي وشول، پاکستان نه یوازي د افغانانو په خلاف په دې جګړې کي په لومړي خط کي ودرېدو، بلکي د افغانستان په اشغال او د افغانانو او نورو امریکا ضد مجاهدینو په نیولو او امریکا ته په سپارلو کي ئې هغه کار کړی چي امریکا ئې له کولو عاجزه وه، پاکستان نه یوازي د افغانانو په خلاف په جګړې کي شریک شو بلکي په پاکستان کي ئې هم د امریکایانو په وینا د مسلمانانو په ضد پراخ عملیات پیل کړل، له افغانستان سره په پوله ئې اتیا زره فوځیان ځای په ځای کړل، په جنوبي او شمالي وزیرستان کي ئې پرله پسې او پراخ عملیات ترسره کړل، په بې ګناه وزیرو ئې له تروریستانو سره د مرستي په نامه بمونه وورول، ګڼ شمیر وزیر او هغه افغان مهاجرین ئې ووژل چي له کلونو کلونو په هغي سیمي کي مېشت وو. نو دا یو تصادف مه ګڼئ چي د پاکستان زلزله په همغه ورځ پیل شوه چي امریکایانو د پاکستان له لاري پر افغانستان برید وکړ او تر هغي ورځې د دې زلزلې وروستۍ جټکې رواني وې چي تر همدې ورځې پوري ځلور کاله د مخه پر کابل او کندهار د امریکایانو پراخي بمبارۍ رواني وې. پاکستاني چارواکو به ویل چي په دې برید کي له امریکا سره د پاکستان ملګرتیا به د دې باعث شي چي امریکا د کشمیر په مسئله کي د پاکستان مرسته وکړي، خو دا دئ ګورئ چي امریکا نه یوازي د کشمیر په مسئله کي د هند د دریځ ملاتړ کوي،

کشمیري مجاهدین تروریستان ګڼي، اسلام آباد ئې دې ته اړ کړ چې د دوی له مرستي لاس واخلي، مرکزونه ئې په ټول پاکسان کي وربند کړي او کشمیر ته له اوښتو ئې مخه ونیسي، بلکي د کشمیر د دغي غمیزي په دوران کي ئې د خپل دغه ملګري په هکله په دې سخته ورځ کي داسي بې اعتنایي وکړه چي پرویز مشرف مجبور شو ووایي: "که دا زلزله په کوم غربي هیواد کي شوې وای نو عکس العمل به دومره سوړ نه وو، مونږ مجبور یو د ایف ۱۶ طیارو اخیستل وځنډوو!!" کاش پاکستاني چارواکو د امریکا په ځای خدای ته مخه کړې وی، له امریکا نه د طمعي او وېري په ځای ئې له خدای نه طمع او وېره درلودی، د مظلومو مسلمانانو په ضد له کفري ظالم او متجاوز طاقت سره د ملګرتیا په ځای ئې او د خپل بې وزلي ګاونډي هیواد په خلاف په یوې ناروا او ظالمانه جګړي کي د برخي اخیستو په ځای له خدای نه ویریدلي وی او په دې پوهیدی چي خدای د مظلوم فریاد اوري او د هغه انتقام خامخا اخلي، خو داسي ئې ونکړل، له ظالم سره په ناروا ملګرتیا کي مخکي ولاړل، اوه سوه مظلوم مسلمانان ئې ونیول او لاس تړلي ئې امریکا ته وسپارل، د امریکایانو د خوشحالولو لپاره ئې د افغانانو په خلاف له هیڅ څه نه ډډه ونکړه، ډېر بې وزلي مهاجرین ئې په زور له پاکستانه وشړل، د ختیو کورونه ئې په بلدوزرو وربادني ړنګ کړل، هیڅا د دغو مظلومانو چیغي وانه ورېدې، ویل ئې تر افغانستانه د تلو کرایه نلرو، هلته کور نلرو، څه چي لرو هغه ټول دلته رانه پاته کېږي، خو هیچا ورته اعتناء ونکړه، خو دا دئ ګورئ چي پاکستان له داسي پېښو سره مخامخ شو چي په همدغو کمپونو کي له سوات او باجوړ نه مهاجر

شوي پاکستاني کورنۍ مېشت شوې!!

- محترم ليکوال ته وايم: ته او خدای دې مور، ته وواېه چې په کندهار کې د راغونډ شوو کسانو له منځه څومره ئې مجاهدين ول؟ ته دا نه منې چې اوس د دوی په سلو کې نوي د کابل له حکومت سره يو ځای شوي، خو زه تا ننګوم چې د هغوی له ډلې نه د يو نيم سل کسانو نومونه واخله چې اوس د امريکايانو تر واکمنۍ لاندې ژوند نه کوي او له ملا محمد عمر مجاهد سره په خپل تعهد ولاړ دي، او په روان جهاد کې عملاً برخه لري!! که تا له هغو په اصطلاح يونيم زر کسانو نه په سلو که د لسو نومونه واخيستل نو ستا خبره به صحيح وي او مور به مبالغه کړې وي!! او که حقيقت همداسې وي چې مور ويلي نو بيا خو دا خبره ومنئ چې محدودو کسانو ته د امير د انتخاب واک سپارل بد او خطرناک عواقب لري، دا ځکه چې د محدودو کسانو پېر پلور آسانه او ارزانه وي، د افغانستان په څېر هېواد کې د دې کار عواقب تر بل هر ځای زيات خطرناک دي، مور شتمنو او کينه کښو دښمنانو محاصره کړي يو، د افرادو اخيستل ورته ډېر آسان کار دئ، زه ډېر داسې کسان پېژنم چې هم ئې د هرات او کابل په جرګو کې برخه اخيستې وه او رباني ته ئې رأيه ورکړې وه او هم ئې د کندهار او په پای کې بيا د کابل په لويې جرګې کې، له ټولو ئې د خپلې رأيي په مقابل کې پيسې ترلاسه کړې، هم ئې خپل دين او ايمان خرڅ کړی او هم خپل هېواد! که د امير انتخاب په محدودو کسانو پورې مربوط شي تل به دا ترخه تجربه تکرارېږي، هرڅوک چې د اقتدار پر کرسۍ ناست وي يا تر نورو ډېرې پيسې ولري، دوی به اخلي او د خپلې خوښې فتواوې به پرې

مهر کوي!!

ناسم تعبير د غلطي ادعاء بنسټ

محترم ليکوال د کوم اساسي قانون ... د رسالې يو مطلب په ناسمه توګه تعبير کړی او همدا ناسم تعبير ئې د خپلي ادعاء لپاره بنسټ ګرځولی، په رسالې کي ليکل شوي چي: "دا خبرې يا هغه څوک کولی شي چي دا ټول حقايق له پامه وغورځوي او يا هغه چي د کوم دربار مفتي وي. دا ټګماران د عربي يوه اصطلاح د اهل حل و عقد په نامه داسي کاروي لکه چي دا د قرآن د کوم آيت او يا د پيغمبر عليه السلام د کوم حديث برخه وي او ادعاء کوي چي د امير ټاکنه د اهل حل و عقد دنده ده!! په داسي حال کي چي دا اصطلاح د اموي سلاطينو او امراوو د وخت زېږنده ده، نه په قرآن کي او نه په احاديثو کي د اهل حل و عقد اصطلاح او دا چي امير به د دوی له لوري ټاکل کېږي څه نه مومو، نه په څرګندو الفاظو کي او نه تلويحاً، دا اصطلاح د اموي او عباسي حکومتونو پر مهال جوړه او رايج شوه، هغه مهال چي جابرو سلاطينو زعامت موروثي کړ، د زعيم انتخاب ئې د خپلي خوښي خواصو حق وبالو او بيعت ئې داسي شکلي مراسم چي د زعيم له ټاکلو وروسته ترسره کېږي، هغه مهال چي امراء به د جومات په ځای په قصرونو کي غوره کېدل او دا صريحاً د قرآن او سنت او د صحابه وو د منهج خلاف او يو کرکجن بدعت وو." په دې وينا کي د سرکاري مفتيانو په اړه ويل شوي چي دا ټګماران دغه عربي اصطلاح داسي کاروي لکه چي دا د قرآن د کوم آيت او يا د پيغمبر عليه السلام د کوم حديث

برخه وي او ادعاء کوي چي د امير ټاکنه د اهل حل و عقد دنده ده!! خو نه پوهېږو چي ليکوال د رسالې الفاظو ته نه دئ متوجه شوی او که ئې عمداً غوښتي چي غلط ئې تعبير کړي او داسي څه ترې جوړ کړي چي د عباسيانو او امويانو د دور د هغو لوړو لوړو شخصيتونو فقهي او علمي هڅو ته ئې هم وغزوي چي زموږ امامان ئې هم په ضمن کي دي، دوی ته په درناوي سره وايو چي علمي څېړنه داسي نه وي، علمي څېړونکي هم خپله رأيه په دقت سره وړاندي کوي او هم د بل رأيه سمه او په امانت سره تعبيروي. په رسالې کي نه دي ويل شوي چي دا اصطلاح جوړول صحيح کار نه وو، بلکي ليکل شوي چي د درباري مفتيانو له لوري د سلاطينو او امراوو په ګټه د هغه کارول د ټګمارانو کار وو.

په رساله کي دا هم نه دي ويل شوي چي راشدو خلفاوو د مشورې لپاره خاص مشاورين نه درلودل، يا د خاصو مشاورينو درلودل ناجائز دي، نه پوهېږو چي محترم ليکوال دا ناسمه انتباه له کومي برخي اخيستې ده؟!! په رساله کي خو دا ويل شوي چي د اهل حل و عقد اصطلاح او بيا د دوی له لوري د امير ټاکنه د امويانو او عباسيانو د دور زېږنده ده، دا اصطلاح ټګمارو درباري مفتيانو د امراوو په ګټه کارولې، د دې خبري د ترديد لپاره د نوميالیو علماوو، تاريخپوهانو او مفسرينو په دې قول استناد کول چي راشدو خلفاوو مشاورين درلودل يعني څه؟!! د دې خبري ئې له هغي سره څه؟! ليکوال په همدې لړ کي ليکي: "د دې خبري ډېر ښه سپيناوی: چي اهل الحل و العقد د صحابه وو او عين د راشده خلافت پر مهال يو معلوم ټولی او خلک وو!! د پاکستان د جماعت اسلامي بنسټ اېښودونکي مولانا

ابوالاعلی مودودي صاحب کړی!!" دا خبره همدلته نیمګړې پرېږدي او د تفهیم القرآن د پښتو ژباړي د هغه تقریظ یوه برخه رااخلي چي حکمتیار صاحب لیکلی او دا نتیجه ترې راباسي چي دوی له جماعت اسلامي سره نږدې مناسبات او اړیکي لري، او بیا د مولانا مودودي صاحب دا وینا رانقلوي: د رسول الله صلی الله علیه وسلم په زمانه کي د شوری لپاره مجلس شتون درلود، وروسته د خلفاوو رضی الله عنهم په زمانه کي دې مجلس پراختیا پیدا کړه تر دې چي د ځینو ذهینو خلکو په ګډون سره د شوری کړنو او هڅو عامه قبولیت ترلاسه کړ او دا هغه خلک وو چي ورته اهل الحل و العقد ویل کېده! ....

د محترم لیکوال په ځواب کي وایو:

- په دې خبري کي نه له تا او نه بل چا سره اختلاف لرو چي پیغمبر علیه السلام او راشدینو خلفاوو د شوری مجلسونه درلودل.
- دا ادعاء چي دوی د اهل الحل و العقد په نامه یادېدل د هیچا له لوري د منلو وړ نه ده، ځکه هغه مهال دا اصطلاح اصلاً نه جوړه شوې وه او نه کارول شوې او نه په روایاتو کي راغلې.
- هر څوک چي دا ادعاء وکړي چي راشدین خلفاء د محدودو خلکو له لوري غوره شوي د حقیقت خلاف خبره ئې کړې. دا ځکه چي ټول په جومات کي ټاکل شوي.
- د علامه ابن خلدون او مولانا مودودي پر ویناوو چي تا دلته کوم استناد کړی ناوارد استناد دئ، ځکه د بحث موضوع دا نه ده چي خلفاوو شوری درلوده که نه؟ د بحث موضوع دا ده چي آیا کوم خلیفه د محدودو

کسانو له لوري غوره شوی که نه؟ تر دې عنوان لاندي د داسي چا رأیه رانقل کړئ چي د محدودو کسانو له لوري د امیر د ټاکني ادعاء ئې کړې وي او د دې ادعاء د اثبات لپاره ئې معقول دلایل وړاندي کړي وي.

- په داسي حال کي چي موږ د مولانا ابوالاعلی مودودي رحمه الله او هر هغه چا قدر کوو چي د اسلام لپاره ئې کار کړی حتی که په دې لار کي ئې یو ګام پورته کړی، یوه خبره ئې کړې، یو سنت ئې احیاء کړی، یو آیت ئې تفسیر، ترجمه او تبلیغ کړی، یو کس ئې اسلام ته رابللی، جومات ته ئې راوستلی او یوه مستحب کار ته ئې هڅولی، خو موږ له جماعت اسلامي سره هیڅ تنظیمي اړیکي او مناسبات نه لرو. ستاسو د معلومات لپاره باید ووایو چي د افغانستان ډلي په دې توګه جوړي شوې: جمعیت اسلامي په پېښور کي د جماعت اسلامي له لوري، حرکت انقلاب اسلامي په پېښور کي د جمعیت علماء اسلام له لوري، اتحاد اسلامي په پېښور کي د اخوان المسلمین له لوري، او ته په خپله ښه پوهېږې چي طالبان څنګه رامنځته شول او چا ئې مرسته کوله؟!! یوازنۍ اسلامي ډله چي د هېواد دننه، څلوېښت کاله او تر ټولو وړاندي په خپله د افغانانو په لاس جوړه شوې حزب اسلامي دئ.
- پوښتنه کوو: آیا له جماعت سره اړیکي درلودل یا پر تفهیم القرآن تقریظ لیکل او د مولانا ابوالاعلی مودودي رحمه الله د اسلامي هڅو قدرونه جرم دئ؟!! جماعت اسلامي خو د حزب دومره مرسته نه ده کړې لکه د طالبانو، کله چي شمالي ائتلاف د حزب په ضد جنګېدو نو جماعت اسلامي بې طرفه وو، خو هغه مهال چي طالبان له شمالي ائتلاف سره جنګېدل

جماعت د طالبانو پلوي کوله!! دا جماعت اسلامي وو چې د امریکایانو د برید پر مهال ئې د طالبانو په تأیید کې ستري ستري مظاهرې کولې، امید دئ تاسو له هغو کسانو څخه نه وئ چې مولانا ابوالاعلی مودودي رحمه الله تکفیروي، جماعت اسلامي ته نږدې کسان مباح الدم ګڼي او ډېر ئې په همدې نامه وژلي!! خو هغه چا ته د خپل استاد په سترګه ګوري او درناوی ئې کوي چې جنرال پرویز مشرف ته ئې د څو جریبه زمکې په مقابل کې د اعتمار رأیه ورکړه (دا هم هغه مهال چې پرویز مشرف ستاسو په خلاف جنګ کې د امریکایانو ملګرتیا ته ملاتړلې وه، اوه سوه مجاهدین ئې لاس پښې تړلي امریکایانو ته سپارلي وو!!)، له پیپلز پارټي او عوامي نیشنل پارټي سره ئې د څو کرسیو لپاره ائتلافونه کړي او د بې نظیر بهټو واکمني ئې منلې او د هغې په حکومت کې ئې برخه اخیستې!!

- موږ خو د امریکایانو د برید پر مهال له طالبانو نه هم خپل ملاتړ اعلان کړ، په ډېرو څرګندو الفاظو مو وویل چې د طالبانو د دې اقدام ډېره قدرونه کوو چې د خپل حکومت ړنګېدل ئې ومنل خو دښمن ته تسلیم نشول، اوس هم د ټولو هغو طالبانو قدر کوو او د ورونو په سترګه ورته ګورو چې د امریکایانو په ضد جنګېږي، په وار وار مو ویلي چې له دغو طالبانو سره هرراز ملګرتیا او ګډ کار ته چمتو یو، موږ دا اعلان حتی له تهرانه کړی، له هغه تهرانه چې د طالبانو په ضد له امریکایانو سره یو ځای شو!! دا په داسي حال کې چې طالبان له حزب سره جنګېدلي وو او ډېر مجاهد حزبیان د دوی په لاس په شهادت رسېدلي وو، او دا په داسي حال کې چې امریکایانو موږ ته ویل: موږ خو ستاسو په ضد نه بلکې ستاسو د

دښمنانو په ضد جنګېږو، خو موږ ورته ویل: که مجبور شو نو د یوه افغاني رقیب سل کاله حکومت منلی شو خو د یوه بهرني اشغالګر یوه ورځ حکومت هم نه منو!! د شمالي ټلوالي او طالبانو تر منځ د جګړو په مهال ایراني چارواکو موږ ته مکرر بلنه راکوله چې په دې جګړې کې برخه واخلو خو موږ ورته ویل: که د رباني او ملاعمر له منځه د یوه منلو ته اړ شو نو ملاعمر ته سل ځله ترجیح ورکوو!! زموږ قضاوت د هر چا په اړه د ایمان او عقیدې په رڼا کې دئ؛ که دوست وي که دښمن، که خپل وي که پردی، که ملا وي که مکتبي، که جماعتي وي او که جمعیتي.

د اسلامي خلیفه او امیر اطاعت

لیکوال تر دې عنوان لاندې د بیعت او اطاعت دوه بېلې بېلې موضوع ګانې سره خلط کړې، په پیل کې ئې لیکلي: "دا چې د اسلامي شریعت له مخې بیعت خورا درونډ اهمیت لري او هیڅکله یوازې رسمي دود او تشریفاتي دستور ندئ. د سپېڅلي شریعت لوی حکم دئ.... د شرعي بیعت وروسته په رعیت او اولس باندې نه یوازې د هغه اطاعت کولو تأکید کوي، بلکې د خدای جل شأنه او د هغه د رسول علیه السلام د اطاعت وروسته ئې د امیر او خلیفه اطاعت فرض ګرځولی." په همدې لړ کې ئې د ابن خلدون اقوال او د بخاري روایات د دلیل په توګه راوړي. دوی ته په دې اړه څو عرایض لرو:

- بیعت بېله موضوع ده او د امیر اطاعت بېله موضوع، یوه د امیر له ټاکلو مخکې ده او بله ئې ترې وروسته، یوه د خلکو حق دئ او بله ئې ذمه

واري او مسئولیت، په بیعت سره امیر ټاکل کېږي او بیا په همدې بیعت سره د ټاکل شوي امیر اطاعت پر مسلمانانو لازم ګرځي؛ د بیعت په اړه دوه انګېرني مومو: ١- یوه ئې دا چې امیر د بیعت له لاري ټاکل کېږي، هغه څوک شرعي امیر دئ او اطاعت ئې پر مسلمانانو لازم چې په خپله مسلمانانو غوره کړی وي او په خپله خوښه ئې بیعت ورسره کړی وي. ٢- او بله ئې دا چې امیر له نورو لارو ټاکل کېږي او بیا پر خلکو لازمه ده چې له دغه امیر سره بیعت وکړي!! یعني بیعت تشریفاتي مراسم دي چې د امیر له ټاکلو وروسته ترسره کېږي!! موږ له هغو محققینو، مجتهدینو او فقهاوو سره موافق یو او د دوی رأیه د قرآن او سنت مطابق ګڼو چې بیعت د امارت لپاره ضروري شرط بولي نه تشریفاتي مراسم، او د هغو خلکو دا رأیه کمزورې او بې بنسټه ګڼو چې بیعت د امیر له ټاکلو وروسته د خلکو د ذمه وارۍ او مسئولیت په توګه وړاندي کوي، دا یوه مغالطه ده چې (بیعت) او (اطاعت) سره خلطوي.

- لیکوال د دې پر ځای چې د امیر په ټاکني کې د (بیعت) اهمیت او ونډې ته اشاره وکړي او ووایي چې د امارت لپاره اساسي شرط دئ؛ بل لوري ته ځي او دا موضوع څېړي چې د امیر اطاعت پر مسلمانانو فرض دئ!!

- که بیعت د مسلمانانو حق نه وی او د دوی خوښي ته نه وی پرېښودل شوی نو نه به هغو صحابه وو له علي رضی الله عنه سره خپل بیعت ځنډولی وو چې د ده د امارت په اړه ئې څه ملاحظات درلودل او نه به علي رضی الله عنه له ابوبکر رضی الله عنه سره خپل بیعت تر یوې مودې ځنډولی وو (که

دا روایت صحیح وګڼو).

- له امير سره بيعت د بلي هري شرعي مبايعې او معاملې په څېر دئ، د طرفينو تر منځ له توافق نه وروسته اعتبار لري، لکه دا چي نارينه د ښځينه وو لپاره قيم غوره شوی خو هغه مهال ئې د ښځې قيم ګڼلی شو چي دواړه لوري د نکاح تړون ترسره کړي، له دغه تړونه وروسته مېړه د ښځې قيم شي او اطاعت ئې پرې لازم، په همدې توګه پر مسلمانانو د امير اطاعت لازم دئ خو د هغه امير اطاعت چي دوی په خپله خوښه ټاکلی او بيعت ئې ورسره کړی. که تاسو د النساء د سورې په (۵۸-۵۹) آيتونو کي لږ غور وکړئ نو متوجه به شئ چي لومړی ټولو مسلمانانو ته امر شوی چي د امانت (امارت) اهل تشخيص کړی، امانت ورسپارئ او بيا ورته ويل شوي چي د خپل اولي الامر اطاعت وکړئ، لومړی د امانت (امارت) سپارلو موضوع راغلې او بيا د اولي الامر د اطاعت موضوع، خو دا هم ويل شوي چي د هغه اولي الامر اطاعت وکړئ چي ستاسو له منځه وي، تاسو غوره کړی وي او تاسو ئې د ځان په څېر ګڼئ.

په يوه وخت کي له دوو خلفاوو سره بيعت

ليکوال تر دې سرليک لاندي ليکي: "د اسلامي شريعت پرېکړه دا ده چي هر کله د يوه خليفه او امير سره مسلمانان بيعت وکړي او د هغه په مقابل کي د خلافت او امارت لپاره بل مدعي پورته شي نو د هغه حکم دا دئ چي هغه باغي دئ ... بيا پر دغو دوو رواياتو استناد کوي:

عَنْ أَبِى سَعِيدٍ الْخُدْرِىِّ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- « إِذَا بُويِعَ

لِخَلِيفَتَيْنِ فَاقْتُلُوا الآخَرَ مِنْهُمَا ».

له ابو سعید خدري نه روایت دئ چي رَسُولُ اللّه صلی الله علیه وسلم وفرمایل: کله چي له دوو خلفاوو سره بیعت وکړای شي نو په هغوی دواړو کي وروستی ووژنئ»

عَنْ عَرْفَجَةَ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- يَقُولُ « مَنْ أَتَاكُمْ وَأَمْرُكُمْ جَمِيعٌ عَلَى رَجُلٍ وَاحِدٍ يُرِيدُ أَنْ يَشُقَّ عَصَاكُمْ أَوْ يُفَرِّقَ جَمَاعَتَكُمْ فَاقْتُلُوهُ »

له عرفجه نه روایت دئ چي له رَسُولُ اللّه صلی الله علیه وسلم څخه مي واورېدل چي وئې فرمایل: څوک چي د دې لپاره ستاسو خوا ته راشي چي یووالی مو ټوټې ټوټې کړي او ډله مو خوره او متفرقه کړي حال دا چي تاسو د یوه کس (امیر) په خوا کي متحد وئ، نو وئې وژنئ.

بیا لیکي چي اوس دي ښاغلی حکمتیار د دغو احادیثو د لوستلو وروسته پرېکړه وکړي چي څوک امیرالمؤمنین دئ؛ لومړنی که وروستنی؟ (کرزی که ملامحمد عمر مجاهد؟) د ملامحمد عمر مجاهد سره د هېواد د اهل الحل و العقد څښتنانو د ۱۳۷۵لمریز کال د حمل د میاشتي په څوارلسمه نېټه د شرعي امیر په توګه بیعت شوی او کرزی په ۱۳۸۰کال کي د یرغلګرو امریکایانو په زور راوستل شو او په کابل کي ورته ارګ وسپارل شو، نو اوس تا ته !! د خپل ضمیر او وجدان په رڼا کي کومه فتوی سمه لیدلی شي؟ اسلامي شریعت وایي چي دویم امیر واجب القتل دئ او هیڅکله ئې واکمني شرعي واکمني نه ده!! ته څه وایې؟!!

دوی ته په ډېر درناوي سره څو مشورې لرو:

• تاسو د نیوکي الفاظو ته متوجه شوي نه یئ، هلته داسي ویل شوي: "طالبان خپل امیرالمؤمنین په دې دلیل شرعي امیر بولي چي د دوی د اقتدار پر مهال په کندهار کي د اهل حل و عقد یوې غونډې هغه ته د امیرالمؤمنین لقب ورکړ!! خو دوی به اوس دې خبري ته څه ځواب ورکوي چي د دوی هغه اهل حل و عقد چي په کندهار کي راغونډ کړی شول او ملامحمد عمر مجاهد ته ئې د امیرالمؤمنین لقب ورکړ اوس د دوی مطلق اکثریت، نږدې ۹۰% نوي په سلو کي د کرزي خوا ته ولاړ دي او هغه امیرالمؤمنین ګڼي؟!! د دغو (اهل حل وعقد!!) کومه فتوی سمه او شرعي ګڼي، مخکنۍ که اوسنۍ؟!! که د امیر انتخاب په محدودو کسانو پورې مربوط شي تل به دا ترخه تجربه تکرارېږي، هرڅوک چي د اقتدار پر کرسۍ ناست وي یا تر نورو ډېرې پیسې ولري، دوی به اخلي او د خپلي خوښي فتواوي به پرې مهر کوي!!"

• زموږ له نظره دا خلک اهل حل و عقد نه وو او نه دي، نه ئې مخکنۍ پرېکړه صحیح وه او نه اوسنۍ، د کرزي له امریکایي حکومت سره د دوی ملګرتیا ښیي چي دا ډېر نااهله او دین خرڅوونکي مفتیان وو نه اهل حل و عقد!! نه دوی د امیر د ټاکلو حق لري او نه د دوی په څېر نور، د امیر د ټاکلو حق د ولس دئ نه د داسي خلکو!! ملامحمد عمر مجاهد د طالبانو امیر وو؛ نه د ټول افغان ولس امیر او نه د ټولو مؤمنانو امیر، نه ټولو اهل الرأی افغانانو ده ته رأیه ورکړې وه او نه ټول افغان ولس ورسره بیعت کړی او نه ئې پر ټول افغانستان واکمني مسلطه شوې وه، نه ټول مسلمانان د ده پر سر متحد شوي وو، کوم روایات چي تا نقل کړي یو ئې هم دلته

مصداق او مجال نه لري او د هغه په استناد دا امارت داسي نه ثابتېږي چي څوک ئې ونه مني نو هغه مباح الدم او واجب القتل دئ!!

- داسي اميران ډېر د مخه موجود وو، په لکونو افغانانو ورسره بيعت کړی وو، تر امارت لاندي ئې په لکونو خلکو جهاد کړی وو، آيا تاسو وروستني اميران، له لومړنيو نه ډېر وروسته راپاڅېدلي اميران؛ باغيان او واجب القتل ګڼئ؟ آيا له دوی سره جنګ د کافرانو تر جنګ هم افضل ګڼئ؟!! طالبان خو له نورو تنظيمونو جوړ شوي، مشرانو ئې هم د نورو تنظيمونو له مشرانو او اميرانو سره بيعتونه کړي وو، د ځينو امير مرحوم مولوي محمد نبي محمدي وو، د ځينو مرحوم مولوي محمد يونس خالص، د ځينو سياف، د ځينو رباني، د ځينو مجددي، د ځينو ګيلاني، د ځينو مرحوم مولوي منصور، د ځينو مولوي عبدالستار صديقي، د ځينو محمد امين مجددي، د ځينو ظاهر شاه او ځيني ئې هم د حزب اسلامي غړي، چي د دغو مطلق اکثريت اوس په کابل کي د کرزي خوا ته ولاړ دي او د کابل په امريکايي حکومت کي فعاله ونډه لري، نه پوهېږو چي څنګه ئې مخکني بيعتونه بې اعتبار ګڼې او اوسنی ئې دومره شرعي او د قرآن او حديث مطابق چي مخالف ته ئې د باغي په سترګه ګورې؟!! آيا په شريعت کي له يوه سره بې موجبه د بيعت ماتولو او له بل سره د بيعت کولو لپاره هم کوم مجوز مومې؟!

- ستا دا استدلال ډېر کمزوری دئ چي کرزی او رباني متغلب واکمنان نه بولې!! د چا پر قول چي ته استناد کوې هغوی متغلب واکمنان په دوو ډولونو ويشلي: ښه متغلب او بد متغلب، ښه ئې هغه دئ چي د زور او

فوځي ځواک له لاري قدرت ترلاسه کړي، پر اوضاع مسلط شي او شریعت نافذ کړي، یوازي د دغه متغلب په اړه وایي: غوره دا ده چي د دې متغلب اطاعت وشي، خو دا هم د مسلمانانو تشخیص ته پرېږدي چي وګوري دا متغلب د اطاعت وړ دئ که نه، که نه وي نو د ده په ضد قیام او پاځون غوره دئ که تر مناسب فرصت پوري انتظار؟

- موږ کرزي او رباني ته نه د امیرالمؤمنین خطاب کړی او نه ئې متغلب امیران ګڼو، ستاسو هغه ملګري ئې امیرالمؤمنین ګڼي چي تاسو د کندهار په غونډي کي د اهل حل و عقد په نامه راغونډ کړي وو!!
- که ته ووایې چي طالبان ښه متغلبین وو او کرزی او رباني خراب متغلبین نو موږ درسره زیات اختلاف نه لرو، یوازي دومره وایو چي پر یوه ئې هم ټول افغان ولس نه دئ راغونډ شوی او پر اوضاع نه دي مسلط شوي، او د داسي متغلب نوم نشو ورکولی چي اطاعت ئې واجب او مخالفت ئې حرام وي.
- زموږ مشوره دا ده چي تاسو هغه کسان هم مباح الدم مه ګڼئ چي مخکي ئې له تاسو سره بیعت کړی وو او اوس ئې له کرزي سره بیعت کړی، خپله ټوله توجه د اصلي او لوی دښمن لوري ته واړوئ، له دغو ذلیلو کسانو سره ښایي دا کافي وي چي بیا پرې اعتماد ونه کړئ او بیا ورته اهل حل و عقد ونه وایئ.
- که په استیلاء او غلبې سره څوک امیر کېږي نو بیا خو د استیلاء په ختمېدو سره د هغه امارت هم پای ته رسېږي، اوس خو طالبان نه پر مرکز استیلاء لري او په کوم لوی او ووړ ښار، خو سره له دې خپل امیر

شرعي امير ګڼي، د دې معنی خو دا شوه چې تاسو استيلاء د امارت لپاره شرط نه ګڼئ، نو نه پوهېږو چې څنګه د هغه چا پر قول استناد کوئ چې د غلبې او استيلاء امارت په مشروط توګه جائز او واجب الاطاعت ګڼي؟!!

د خليفه او امير عزلول

محترم ليکوال تر دې عنوان لاندې ليکي:

ښاغلي حکمتيار صاحب ليکلي: "د امير نصب او عزل د ولس حق دئ!!! څنګه چې د جومات امامت د لمونځ کوونکو په اطاعت پورې مشروط شوی او يا د سفر په دوران کې د سفر د امير انتخاب او عزل واک ګډو سفر کوونکو ته ورکړی شوی" ورپسې ليکي: د اسلامي خليفه د نصب او ټاکلو په اړه موږ وړاندې مفصل بحث کړی ... پاتې شوه د خليفه د عزل موضوع، په دې باب هم اسلامي شريعت د مسلمانانو رهنمايي کړې، هغه شرايط او مهال ويشونه ئې په ګوته او تعين کړي چې پکې مسلمانان کولی شي د خليفه او امير د نارواوو په وړاندې پاڅون وکړي. البته شريعت په ډېره آسانه او لنډه توګه د دې کار د کولو اجازه نه ده ورکړې او نه د ديموکراسي او جمهوريت په هر پنځه يا څلور کاله وروسته د نوي مشر او خليفه تعينولو د دريځ سره اسلام ملګرتيا او توافق شته.

دلته څو خبري ضروري بريښي:

- که تاسو هغه روايات او دلايل چې تر دې عنوان لاندې محترم ليکوال راوړي مطالعه کړئ نو وبه ګوري چې په اصلي موضوع د بحث په ځای ئې له امير نه د بغاوت او له جماعت نه د وتلو موضوع څېړلې، موږ له

ټولو دغو روایاتو سره په بشپړه توګه موافق یو، د شرعي امیر په خلاف بغاوت او پاڅون حرام ګڼو، له جماعت نه وتل او له جماعت نه بهر پاته کېدل ناجائز بولو، دا د هر مسلمان شرعي او دیني وجیبه ګڼو چې په یوه جماعت کې به ژوند کوي، له امیر سره به بیعت کوي او د هغه اطاعت به کوي، دا هم ورسره منو چې په معمولي ناخوالو دې صبر وکړي او یوازې هغه مهال دې د واکمن په خلاف وسلې ته لاس کړي چې شریعت اجازه ورکړې او له امیر نه څرګند کفر وګوري، په دغو قضایاوو کې نه ورسره اختلاف لرو او نه دا مسایل دلته مطرح او د څېړلو وړ دي، د بحث وړ موضوع ګاني دا دي:

۱. آیا ولس کولی شي د امیر لپاره موده وټاکي؟

۲. څنګه کولی شو د امیر د عزلولو پر سر له جګړو او وینو توئېدو مخنیوی وکړو او پرې نږدو چې د عثمان رضی الله عنه او علي رضی الله عنه د شهادت غمجني پېښې بیا تکرار شي؟

۳. که د امیر د عزل موجبات برابر شول څوک به ئې عزلوي؟ څوک به دا پرېکړه کوي چې اوس د عزل موجبات رامنځته شوي او دا امیر د عزلولو وړ دئ؟ که دا امیر په چوکۍ پوري نښتی وو، استعفاء ته چمتو نه وو، ځینو سرکاري مفتیانو هم دی واجب الاطاعت امیر ګڼلو، د منبر پر سر هم د ده لپاره په خطبو کې دا دعاء کېده چې خلدالله ملکه و سلطانه: خدای دې پاچایي او اقتدار تلپاتې کړي، خو په هغه کې د عزل ټول موجبات ترسترګو کېدل، له کفارو سره ئې دوستي کوله، کمونیستان ئې په حکومت کې شامل کړي وو، هغو ډلو ته ئې اقتدار سپارلی وو چې مشرکین

دي او صحابه وو ته ښکنځلي کوي، په بيت المال کي ئې خيانت کولو، په عياشي کي غرق وو، هم چرسي وو او هم شرابي، د ښځو حجاب ئې له منځه يووړ او نجوني ئې په دې مکلفي کړې چي مکتب ته به په غربي جامه (ميني ژوپ) کي ځي، په راډيو او ټلويزيون کي ئې د نيمه بربنډو ښځو سندري او رقص رايج کړ، له ولس سره ئې مشوره نه کوله، سود او قمار ئې جائز ګڼلو... نو د دغه واجب العزل واکمن د عزلولو پرېکړه به څوک کوي؟ دا خو ډېر آسان او مفت ځواب دئ چي څوک ووايي: اهل حل و عقد دي دا پرېکړه وکړي!! خو دا له سم او عملي ځواب نه تېښته ده او هغه څوک به دا ځواب ورکوي چي له حقايقو او واقعيتونو بې خبره وي، ځکه موږ دغسي واکمنان ډېر وليدل، له ظاهرشاه رانيولې تر نن پوري، همدغو ته ډېرو هغو خلکو د واجب الاطاعت امير په سترګه کتل چي تاسو ئې اهل حل و عقد ګڼئ، د هغوی د تاج و تخت او اقتدار د دوام دعاګاني ئې کولې، د هغوی په خلاف پاڅون ئې حرام ګڼلو!!

۴. څوک چي وايي اهل حل و عقد علماء دي؛ هغوی ته وايو د علم او عالم لپاره معيار څه دئ؟ اوس خو د داسي خلکو شمېر لکونو ته رسېدلی چي د عالم خطاب ورته کېږي خو نه له قرآنه خبر دي او نه له حديث نه، يوازي دومره څه ئې زده کړي چي په يوه جومات کي امامت وکړی شي، څوک چي وايي قومي مشران د اهل حل و عقد غړي دي هغوی ته وايو: اوس خو هغه مخکنی قومي جوړښت تر ډېره حده له منځه تللی، په ښارونو کي ئې اصلاً آثار هم نه تر سترګو کېږي، او که هر مَلَک، قريه دار، ارباب او خان قومي مشر وګڼو نو د دوی شمېر د دوی تر پلويانو که

زيات نه وي کم هم نه دئ، د قومي مشر لپاره معيار څه دئ؟ که فوځي مشران د اهل حل و عقد غړي وګڼو نو اوس خو هغه مخکني فوځي مشران نشته، فوځي مشران خو په حکومتي فوځ کي او د واکمن تابع او خدمتګار وي او د هغه تر قومندې لاندي حتى له خپل ولس سره هم جنګېږي!! که دا جائز وګڼو بيا خو بايد فوځي کودتاګاني هم جائز وګڼو!! که احياناً سترګي پټي کړو او له تاسو سره دا غير واقعي او غير عملي رأيه ومنو؛ موږ ته ووايئ چي څوک به دا خلک راغونډوي؟ طبيعي ده چي مسلط امير خو دا کار نه کوي، او که دا امير څوک راغونډوي نو د خپلي خوښي داسي خلک به راغنډوي چي د ده اقتدار په څلورو کتابونو شرعي ګڼي او د ده په ضد څه ويل او څه کول حرام بولي!! د مستحق العزل امير د تشخيص او عزلولو پرېکړه په اهل حل و عقد پوري تړل نه عملي ده او نه د حل لار، داسي فتوى هغه څوک ورکولی شي چي د خير پر غونډۍ ناست او له حقايقو او واقعيتونو بې خبره وي.

۵. ښاغلي رباني او ښاغلي سياف هم ويل چي د امير د ټاکلو حق د اهل حل و عقد دئ نه د عام ولس، انتخابات ئې ناروا ګڼل، په کابل او هرات کي ئې د خپلي خوښي خلک راغونډ کړل، رشوتونه ئې ورکړل او د رباني حکومت ته ئې د شرعي بنې ورکولو هڅه وکړه، خو دا دئ ګورئ چي اوس ئې په امريکايي انتخاباتو کي؛ د امريکايانو تر نظامي تسلط لاندي برخه واخيسته!! او اوس د امريکايي پارلمان غړي دي!! نه يوازي دا چي امريکايانو ته ئې پر افغانستان د بريد بلنه ورکړه؛ بلکي ترې غوښتل ئې چي بمباري مو لازياته تونده او تېزه کړئ او لازيات لوی لوی بمونه

وکاروئ، او اوس هم په زاریو زاریو له امریکایانو غواړي چي دوی د دولت د مخالفینو په ضد جنگ کي استخدام کړي، ځکه چي د جنگ تجربه لري او د افغانستان له وضعیته خبر دي او تر بهرنیو عسکرو ښه جنگېدی شي!! که دوی هغه مهال لدې سره موافقه کړې وی چي د امیر په اړه دي افغان ولس تصمیم ونیسي، د مجاهدینو له مشرانو څخه دي یو د مسلمانانو د اکثریت په خوښه غوره شي؛ د جګړو، توطئو، له کمونیستانو سره د ائتلافونو، په بهرنیو ځواکونو د اتکاء لار ئې نه وی غوره کړې نو نه به هېواد ورانېدو او نه به د بې ګناه افغانانو ویني توئېدې او نه به پر افغانستان باندي د بهرنیو ځواکونو برید ته لار آوارېده!!

مورږ وایو:

- مسلمانان دا حق لري چي د امیر لپاره معینه موده وټاکي، له یوه امیر سره بیعت په اصل کي د مسلمانانو او امیر ترمنځ یو قرارداد دئ، دا د دوی خوښي ته پرېښودل شوې چي څوک د امیر په توګه ټاکي، د څومره مودې لپاره او کوم کوم صلاحیتونه ورکوي، امارت په اصل کي د خلکو امانت دئ، داسي چا ته به ئې سپاري چي د دې امانت اهل وي، په دې شرط ئې ورته سپاري چي شریعت به پلي کوي او عدالت به تأمینوي، کله چي وګوري دی د خپلي دندي د ترسره کولو توان نه لري یا ئې په خپلو ژمنو وفا نه ده کړې؛ د هغه د عزلولو حق لري.
- د دې په ځای چي ولس د امیر د عزلولو لپاره پاڅون ته اړ شي، ویني توی شي، جګړي پیل شي، دا غوره ده چي هر څو کاله وروسته د امیر په اړه له مسلمانانو پوښتنه وشي چي آیا دا امیر د دې وړ دئ چي خپل کار ته

دوام ورکړي او که د ده بدلول مفید او د اسلام او مسلمانانو په ګټه دئ او بل داسي امیر راوړاندي کول غوره دي چي تر مخکني له هره پلوه وړتیا او اهلیت لري.

- ځوک چي له دې کار سره مخالفت کوي یوازي یو دلیل لري او هغه دا چي صحابه وو دا کار نه دئ کړی!! هغوی ته وایو: ۱- که موږ د ابوبکر، عمر، عثمان او علي رضی الله عنهم په څېر اهل، متقي او امین امیران پیدا کړل نو د دائم العمر امیرانو په توګه به ئې ټاکو، اوس چي داسي شخصیتونه نشو موندلی؛ نو غوره دا ده چي د امیر لپاره موده وټاکو. ۲- نه یوازي دا چي په قرآن او د پیغمبر علیه السلام په احادیثو کي داسي آیت او حدیث نه مومو چي صراحتاً او یا تلویحاً دې د امیر لپاره د مودې ټاکل ناجائز ګڼلی وي بلکي د النساء د سورې له (۵۸-۵۹) آیتونو نه په ډېر وضاحت سره معلومېږي چي مسلمانان دا حق لري چي د امارت (امانت) تر کومه وخته چي د دوی خوښه وي اهل شخص ته وسپاري، امارت د امانت په نامه یادول همدغه معنی ورکوي. دا ځکه چي هیڅوک خپل امانت هیچا ته د دائم لپاره نه سپاري، امانت تل موقتي وي او موده ئې د هغه چا له لوري ټاکل کېږي چي د امانت خاوند دئ. ۳- یوازي هغه کار ته حرام کار ویلی شو چي د صریح نص په حکم حرام شوی وي، هغه کار ته حرام نشو ویلی چي صحابه وو نه وي کړی. ځوک چي د امیر په خلاف بغاوت ناجائز ګڼي او د کفر بواح له لیدو پرته د هغه په ضد پاڅون کول او وسله کارول حرام بولي نو ولي ئې د خپلو هغو امیرانو په خلاف بغاوت وکړ چي بیعت ئې ورسره کړی وو؟ ولي له حزب اسلامي سره وجنګېدل؟ آیا د شمالي

ټلوالي جنګ له حزب اسلامي سره تنظيمي جنګ وو او د همدې ټلوالي په ضد د طالبانو جنګ سپېڅلی او مقدس جهاد وو؟!! ۴- ستا دا بحث په هغه صورت کي مفيد وو چي قدرت د مسلمانانو په لاس کي وی، افغانستان آزاد او اسلامي شريعت په کي نافذ وی، يوازي امير ئې منحرف او په فسق او فساد کي پرېوتی وی، او مسلمانانو دا فتوی غوښتی چي آيا د دې امير په ضد پاڅون روا دئ که نه، بيا تا دغه روايات د هغوی مخي ته ايښي وی او ورته ويلي دي وی چي تر څو کفر بواح ونه ګورئ د امير په ضد بغاوت مه کوئ او وسله مه کاروئ!! حال دا چي دلته د بحث موضوع دا ده چي آيا مسلمانان د خپل امير لپاره د ټاکلو پر مهال او د بيعت په ورځ دا شرط وضعه کولی شي چي ته به تر دې وخته امير وې، که دي سم امتحان ورکړ نو بيا دي غوره کوو او که نه ستا پر ځای بل څوک راوړاندي کوو. که څوک له دې سره موافق نه وي هغه دي شرعي حجت او لږ تر لږه کوم عقلي دليل وړاندي کړي.

متغلب څوک دئ؟

دا د محترم ليکوال د رسالې بل عنوان دئ چي ترې لاندي ئې ليکلي: ... د ښاغلي حکمتيار صاحب د لاندي نيوکي ارزوني ته اړتيا ده چي ليکلي ئې دي: "ځيني داسي هم شته چي وايي: که څوک د زور او غلبې له لاري قدرت ته ورسېږي خو مسلمان وي نو د هغه اطاعت ضروري دئ او د هغه مخالفت ناروا!! دا خوارکيان په دې نه پوهېږي چي متغلب حکومت جائز ګڼل داسي دي لکه د اضطرار په وخت کي د خوګ غوښه جائز ګڼل، دې

استثنائي حالت ته عموميت ورکول يوه کرکجنه مغالطه ده. دوی ته وايو: که دا د يوه اصل په توګه منئ نو بيا خو نن د متغلب مصداق کرزی دئ نه ملامحمد عمر مجاهد او پرون ئې مصداق رباني وو!! ولي مو د دغو متغلبينو حکومت ونه منلو؟!" موږ نه وايو چي ستاسو دا کار غلط دئ، برعکس وايو چي د متغلب حکومت جائز ګڼل غلطي ده. که دا د يوه اصل په توګه ومنل شي نو بيا خو به افغانستان د سوريې په برخليک اخته کېږي، د سوريې مطلق اکثريت مسلمانان او سنيان دي، خو يوه نامسلمانه او مشرکه اقليت ډله پرې حکومت کوي، دا ډله له شيعه وو سره نږدې اړيکي لري، پر افغانستان به هم دې ته ورته يو داسي اقليت د حکومت کولو مجال تر لاسه کوي چي ايران ئې مرسته کوي، ځينو شيعه ډلو په ايران کي حتی په خپلو نشراتو کي ليکل چي ايران بايد زموږ مرسته وکړي چي په افغانستان کي د شيعه وو حکومت جوړ کړو، دا کار ئې ممکن ګڼلو او ويل ئې چي که په سوريه کي دا کار ممکن دئ نو په افغانستان کي ئې هم امکان شته!! ايران دا اوس لګيا دئ په کابل، هرات او مزار کي د شيعه وو لپاره زمکي اخلي او منصوبه ئې دا ده چي د دغو مهمو ښارونو اکثريت استوګن شيعه کړي، دا خبره د ايران مسئولين په ډېر وقاحت او بې شرمۍ سره کوي او د عواقبو پروا ئې هم نلري، ګمان کوي چي دوی کولی شي اقليتونه د پښتنو په ضد متحد کړي او په کابل کي د خپلي خوښي مزدور حکومت قدرت ته ورسوي.

همدرد صاحب ورپسې ليکي: هوکې! دا موږ هم منو او د ښاغلي سره اتفاق لرو چي ملامحمد عمر مجاهد (حفظه الله) متغلب نه دئ... هغه يو

شرعي امير دئ او د هېواد نږدې يو نيم زر جيدو علماوو له هغه سره بيعت کړی... خو... کرزی هيڅکله د متغلب مصداق نه دئ.... تر دې چې هغه له سره د واک څښتن ندی، ټول واک د يرغلگرو امريکايانو په لاسو کې دی....

محترم ليکوال ته وايو: تاسو بيا هم اشتباه کړې، هم د بل د وينا د تعبير په اړه او هم د متغلب د معنی په اړه. د کوم اساسي قانون په رسالې کې دا خبره د هغه چا په ځواب کې ويل شوې چې استيلاء او غلبه د امارت لپاره شرط گڼي، هغوی ته ويل شوي چې نن خو د مستولي او متغلب مصداق ملامحمد عمر مجاهد نه بلکې کرزی دئ او پرون ئې مصداق رباني وو، عجيبه ده چې تاسو په نظر کې د متغلب حکومت منل ضروري گڼئ خو په عمل کې ورسره جنگېږئ!! که استيلاء د امارت لپاره شرط وي نو بيا خو نن د هغو ډلو مشرانو ته د امير خطاب نشو کولی چې تر بشپړ تسلط لاندې سيمه نلري او د امريکايانو په ضد په چريکي جگړو بوخت دي!! بيا خو تاسو د طالبانو پرونی حکومت هم تر پوښتنې لاندې راولئ او امارت ئې مسلم نه گڼئ!! ځکه پرون هم طالبان په دې نه وو توانېدلي چې پر ټول افغانستان خپل تسلط ټينگ کړي، د کابل په څو کيلومترۍ کې او په پروان کې خونړۍ جگړې رواني وې، په تخار کې هم داسي ستره او خونړۍ جگړه روانه وه چې هره اونۍ به له مسکو نه د مشهد له لارې څو طيارې وسلې او مهمات شمالي ټلوالي ته وررسېدل او دا ټول به په دغو جگړو کې کارېدل.

تاسو د متغلب په اړه هم دا اشتباه کړې چې يوازې ئې د هغه واکمن

بل نوم ګڼۍ چي په زور مسلط شوی وي خو شریعت نافذوي!! د متغلب لغوي معنی دا ده چي څوک د زور او ځواک له لاري پر اوضاع مسلط شي، کېدی شي مسلمان وي او شریعت نافذ کړي او کېدی شي په ظاهر کي د اسلام دعوی کوي خو په عمل کي نه شریعت نافذ کړي او نه اسلام او مسلمانانو ته صادق او وفادار وي. کرزی یقیناً متغلب دئ خو د پردیو د متو په زور د افغانستان د یوې برخي داسي متغلب چي واکمني ئې کاواکه او لړزانه ده!!

موږ له تاسو سره په بشپړه توګه موافق یو چي افغانستان اشغال شوی، واک د اشغالګرانو په لاس کي دئ، زموږ هېواد دارالحرب دئ، جهاد پر ټولو مسلمانانو فرض دئ، دا خبرې موږ تر تاسو ډېر د مخه او هغه مهال اعلان کړې چي تاسو لا د امریکایانو په ضد جهاد ته چمتووالی نه درلود، تاسو او ټولو باخبره افغانانو ته معلومه ده چي د کابل او کندهار له سقوط نه وروسته د طالبانو مشران له داسي سخت حالت سره مخامخ شول چي هر یو ئې د خپل ځان او کورنۍ د ایستلو او خوندي ځای ته د انتقال په کار مشغول وو، دوی نږدې یو نیم کال وروسته په دې موفق شول چي خپل صفوف له سره منظم کړي او ورو ورو د جهاد میدان ته راووځي، د امریکا په ضد د جهاد اعلان زموږ له لوري شوی، د طالبانو د حکومت له نسکورېدو وروسته د امریکایانو له بې پیلوټه طیارې لومړی راکټ زموږ په ضد توغول شوی، زه د هغه عملیاتو شاهد وم چي د لومړي ځل لپاره د کنر د اسمار او دانګام ولسوالیو ترمنځ؛ د امریکایانو پر ګزمې د حزب اسلامي د مجاهدینو له لوري ترسره شول، هم مي په آسمان کي ایف شپاړس

طیاري او د هغوی بمبارۍ په خپلو سترګو لیدله او هم د بمونو او راکټو لوخړي او هم مي له دواړو لوریو د ډزو غږونه اورېدل، دا له انصافه لري خبره ده چي زموږ په اړه شک کوې او د خپلي رسالې لوستونکو ته دا تأثر ورکوې چي ښایي موږ به د کرزي له حکومت سره تر پردې شا ته کومه معامله، راکړه ورکړه او تفاهم لرو!! که موږ دا کار کولی نو مخامخ مو له امریکایانو سره هم کولی شو، بیا خو دې ته څه ضرورت وو چي پر افغانستان باندي د امریکایانو یرغل مو محکوم کړ، د دوی په ضد مو د طالبانو د مقاومت ستاینه وکړه، له دوی سره مو د هرراز ملګرتیا لپاره چمتو والی اعلان کړ، کله چي د امریکایانو له برید نه څو ورځي مخکي په شمال کي د طالبانو ټولو قومندانانو په اتفاق سره فیصله وکړه چي په شمال کي د مقاومت مسئولیت دي حزب اسلامي په غاړه واخلي، د شهید قاري احمدالله له لاري ئې موږ ته خپله پرېکړه او غوښتنه اعلان کړه؛ موږ ورسره موافقه وکړه، د کابل شورا ئې د آراوو په اتفاق سره دې ته ورته پرېکړه وکړه او د متقي له لاري ئې موږ ته په مقاومت کي د برخي اخیستو او په شمال کي د مقاومت د سوق او اداري مسئولیت په غاړ اخیستلو بلنه راکړه، موږ ورسره موافقه وکړه، خو د طالبانو د کندهار مشرانو د خپلو دواړو شوراګانو پرېکړي ونه منلې، دا خو په ماتي کښتۍ کي له طالبانو سره د ګډ سفر خبره وه، څوک چي د اسلام لپاره دا کار کولی شي څنګه داسي بې ځایه شک پرې کوئ!! چا چي د امریکا له جمهور رئیس ریګن سره هغه مهال له ملاقات نه ډډه وکړه او د هغه بلني ته ئې منفي ځواب ورکړ چي امریکا د شوروي اتحاد په ضد د افغان ولس د مقاومت ننګه او

ملاتړ کاوو، اوس چي امریکایانو زموږ هېواد نیولی څنګه به امریکایانو ته د روغي جوړي یا ملګرتیا لاس ورکوي؟!

د مسلمانانو وژل په کومو حالتونو کي روا دي؟

محترم لیکوال تر دې عنوان لاندي لیکي: "په دوو حالتونو کي د مسلمانانو وژل روا دي: یو دا چي مسلمانان د کافرو په فوځ او اردو کي شامل شي او دا ګڼي چي دنده ئې جنګ دئ، که مسلمان ئې مخي ته راشي که بل څوک... د مسلمان د قتلولو بل صورت دا دئ چي څوک مسلمان د کافرو سره شي د هغوی د برياوو او سوبو لپاره د مسلمانانو سره جنګېږي او یا ورسره اعانت کوي... که څه هم محترم لیکوال دا دواړه بېل صورتونه ګڼلي خو که الفاظو ته ځير شئ نو دواړه ئې یو صورت دئ، دوی ته باید وواېو چي د مسلمان وژل په لاندي صورتونو کي جائز دئ:

- داسي څوک ووژني چي الله تعالی ئې وژل حرام کړي او د هغه سر، مال او عرض ئې له تېري خوندي شمېرلی، که دا مسلمان وي یا ذمي او مستأمن.
- محارب دښمن ته جاسوسي وکړي.
- د مسلمان په ضد وسله راوباسي.
- د محارب دښمن په فوځ کي یو ځای له مسلمانانو سره وجنګېږي، که څه هم دې جنګ ته اړ شوی وي.
- د داسي شرعي امیر په ضد وسله وال بغاوت وکړي چي د مسلمانانو له لوري غوره شوی او واجب العزل نه وي.

- امنیت ته وسله وال ګواښ راولاړ کړي، لارې ښکوي او شوکې کوي.

محترم لیکوال په همدې مبحث کې یو ځل بیا وایي چې کرزی متغلب نه دئ، لیکي: د ښاغلي حکمتیار صاحب په حضور کې په ډېر ادب او درنښت سره عرض کوو چې کرزی هیڅکله د متغلب مصداق نه دئ!! بلکې هغه د امریکایانو په شمول د نړۍ د ټولو کفري ځواکونو معاون دئ... محترم ورور ته وایو: موږ په دې کې په بشپړه توګه درسره موافق یو چې کرزی د متجاوزینو معاون دئ، دا لا څه چې دی او ملګري ئې هغو صلیبي ځواکونو زموږ د هېواد له اشغاله وروسته د اقتدار پر کرسۍ کښېنولي چې د نړۍ او تاریخ د ستر فرعون جورج بوش تر مشرۍ لاندې ئې زموږ پر هېواد برید وکړ، د دغو صلیبي ځواکونو او د دوی د ملګرو په ضد جهاد یو سپېڅلی او مقدس جهاد دئ، إن شاء الله د شهید او غازي اجر به ئې د احد او بدر د شهیدانو او غازیانو تر اجر کم نه وي، امید دئ چې الله تعالی په خپل فضل او کرم سره دغه ستر مقام ورپه برخه کړي، دا ځکه چې په ځینو روایاتو کې راغلي چې د وروستۍ زمانې او د فساد په دوران کې د مخلص او صالح مسلمان او مجاهد اجر به د پنځوسو صحابه وو په اندازه وي.

خو محترم ورور ته یو ځل بیا یادونه کوو چې له متغلب نه زموږ مراد هغه متغلب نه دئ چې د زور او ځواک په کارولو سره قدرت ترلاسه کړي او شریعت نافذ کړي، کوم علماء چې تا ئې اقوال رانقل کړي هغوی هم متغلب په دوو ډلو وېشي، له یوه سره په احتیاط او حوصلې سره چلند غوره ګڼي او د بل په ضد د پاڅون او قیام سپارښتنه کوي. داسې معلومېږي

چي تا د متغلب په اړه د دغو علماوو يوه قول ته توجه کړې او بل ته نه، ته يوازي هغه څوک متغلب ګڼې چي د زور له لاري قدرت ترلاسه کړي خو شريعت نافذ کړي!! خو هغه بل متغلب دي له پامه غورځولی چي هم قدرت ته د رسېدو لپاره د زور او ځواک کارولو ناروا لار غوره کوي او هم قدرت ته له رسېدو وروسته شريعت ته شا کوي او په ماانزل الله حکم نه کوي او له خلکو غواړي چي د ده هوی او هوس ته تسليم شي او د ده اقتدار او واکمني ومني.

دا پوښتنه چي ولې ربانی متغلب وو؟

ښاغلی ليکوال تر دې سرليک لاندي ليکي:آيا رباني د کابل ښار دننه متغلب وو؟ او که د کابل څخه د باندي هم وو؟ که وو نو بيا ئې ولي په چهارآسياب، ميدان ښار او سروبي کي د خپل دولت مخالف ځواکونه ونشوای ځپلای؟ ...

دوی ته وايو:

- هو! رباني د کابل پر يوې برخي، هرات، د کندهار په ځينو برخو، ... ضعيفه او لړزانه واکمني درلوده، د کمونيستو مليشو، پرچميانو، ايران او مسکو په مرسته او ملګرتيا ئې پر دغو سيمو حکومت کولو، دغه سيمي د هغه ائتلاف په نتيجه کي د دوی لاس ته ورغلې چي د مسکو په وينا، د ايران په وساطت د کمونيستو مليشو، پرچميانو، شورای نظار، جمعيت او ايران پلوه شيعه ډلو څخه په جبل السراج کي جوړ شو او غرب ئې هم مرسته کوله، د افغانستان مربوط سفارتونه د مسکو او واشنګټن ترمنځ د

موافقې په نتيجه کې دغه ائتلاف ته وسپارل شول، رباني يو کمزوری او د پردیو پر مټو او مرستو متکي متغلب وو، خو د متغلبينو له دوهمې ډلې څخه، نه هغه متغلب چې تا په پام کې نيولی.

- که تاسو نه د طالبانو حکومت د تغلب او استيلاء حکومت ګڼئ، نه د رباني او نه د کرزي، نو بيا خو ښايي د استيلاء او تغلب لپاره داسې کوم تعريف او تعبير لرئ چې نه ئې بېلګه تر دې مخکې ليدل شوې او نه به وروسته وليدل شي!! که ده ته متغلب ونه وايو بيا خو نو نه په تېر تاريخ کې کوم متغلب تېر شوی او نه به وروسته راشي!! بيا خو د متغلب اصطلاح هسې يوه بې مصداقه اصطلاح ده.
- ته موږ ته ووايه: د متغلب لپاره د سلطې او تر سلطې لاندې سيمې لپاره معيار څه دئ؟ واکمني ئې څومره مضبوطه او تر تسلط لاندې سيمه ئې څومره پراخه وي چې د متغلب نوم پرې کېښودی شو؟!! ټول افغانستان معيار ګڼې که ټوله اسلامي نړی؟ که ټول افغانستان او ټول افغانان معيار ګڼې نو بيا خو د طالبانو واکمني هم نه ټولو افغانانو منلې او نه پر ټول افغانستان قائمه شوې!! څنګه دلته پر يوې برخې استيلاء د دليل او مجوز په توګه وړاندې کوې او هلته ئې د ترديد لپاره؟!
- د متغلب په اړه ستا ستونزه دا ده چې ګمان کوې د استيلاء او غلبې له لارې يو څوک شرعي امير جوړېدی شي!! خو حقيقت داسې نه دئ، استيلاء او غلبه د چا واکمنۍ ته شرعي مجوز نشي ورکولی، حتی که شريعت هم نافذ کړي، فقهاوو چې د داسې متغلب په اړه څه ويلي هغه د اضطرار او مجبوريت په حالت کې د ناروا او حرام څيز موقتي جواز ته

ورته دئ، هغوی وایي چي که څه هم د داسي کس امارت شرعي نه دئ خو د هغه اطاعت غوره دئ، دا هم تر هغه وخته چي د ده د عزل مناسب شرایط برابر شي، هغوی هیڅکله دا نه دي ویلي چي هر متغلب شرعي امیر دئ او اطاعت ئې فرض او لازم!!

په قرآن کي د مشر او قائد مواصفات

په قرآن کي په ډېر تفصيل او دقت سره د مسلمانانو د لارښود او زعيم مواصفات ښودل شوي او لارښوونه ورته شوې چي څوک؛ له کومو ځانګړتياو سره د زعيم په توګه غوره کړي.

تاسو پوهېږئ چي اسلام مسلمانان له منـزوی ژوند نه منعه کوي، په دې ئې ګماري چي د خلکو په منځ کي او په يوه منظم صف کي به اوسي، صالح لارښود او مشر به ځان ته غوره کوي او له هغه سره به بيعت کوي. د دې لپاره چي وتوانېږي د زعامت وړ شخص او د مشرتابه اهل لارښود وپېژني او د زعيم په توګه ئې غوره کړي؛ قرآن د يوه صالح او اهل مشر او قائد مواصفات او مشخصات به تفصيل سره بيان کړي او عملي بېلګي ئې د پيغمبرانو عليهم السلام په فکري، اخلاقي او عملي شخصيت کي زموږ مخي ته ايښي دي؛ راشئ دلته ئې څو مهمي برخي په اختصار سره له نظره تېري کړو:

۱.امانت

قرآن د ټولو پیغمبرانو علیهم السلام د معرفي په لړ کي موږ ته د دوی دغه د (امانت) صفت په مکرره توګه معرفي کوي او په دې توګه موږ ته وايي چي هغه څوک د زعیم او قائد په توګه غوره کړئ چي امین وي، زعامت او مشري د خلکو امانت او الهي مسئولیت وګڼي، له هغه قدرت او صلاحیت نه په پوره امانت، دقت او احتیاط سره استفاده وکړي چي ستاسو له لوري ورسپارل کېږي، د ده له پرېکړو او اجراءاتو د خلکو مال، نفس او عزت ته صدمه ونه رسېږي، خلک د خپلو هوسونو قرباني نه کړي، له هغه اقتدار چي ولس ئې ورسپاري، د اسلام د پلي کولو، د ولس د هوسايني او د ګډو سپېڅلو آرمانونو او شعارونو په لار کي وکاروي، د اسلام له نظره (ایمان) او (خیانت) هیڅکله یو له بل سره اړخ نه لګوي او په یوه زړه کي نه راغونډېږي، پیغمبر علیه السلام فرمايي: لا ایمان لمن لا امانة له: څوک چي امین نه وي ایمان نه لري.

bqà? Ẅ& îy qçÓèqä & Nç A$% 6ĵ ÇÍÊÈ ûüî™ öÎ3$# y qçÒä% M/¤ .

ÇÊÑÈ Èbqãè‹Ûr& ur ©!$# (qà)?$$ ÇÊÐÈ ×ûüB& Aqß‘ u‘ ö/ä3 ’Î̄) ÇÊÏÈ

الشعراء: ۱۰۵ ـ ۱۰۸

د نوح قوم پیغمبران تکذیب کړل، کله چي د دوی ورور نوح ورته وویل: آیا تقوی نه کوئ؟ یقیناً چي زه ستاسو لپاره امین استازی یم، نو له الله وویرېږئ او زما اطاعت وکړئ.

ÇĖÍÈ bqà G? Ẅ& Šqè Ñèqä& Ñç; A$% ẽĵ ÇĖÍÈ ûüî™ ëß$Š% æ M/¤.

ÇĖÍÈ Èqã Û&r © $(qà ?$ ÇĖÍÈ ëüß& ÂAqß ‘ ôß9 ’î ĵ

الشعراء: ۱۲۳ - ۱۲۶

عاديانو پيغمبران تکذيب کړل، کله چي د دوی ورور هود ورته وويل: آيا تقوی نه کوئ؟ يقيناً چي زه ستاسو لپاره امين استازی يم، نو له الله ووېرېږئ او زما اطاعت وکړئ.

د موسی عليه السلام قول رااخلي او فرمايي:

ỳŠ& b& ÇĖÍÈ îqÌ Ÿ2 ÂAqß ‘ Ñèä! ` r šc ûãèî Pq% ôĝ6 $ZFù 6) 9r

ÇĖÑÈ ëüß& ÂAqß ‘ ôß9 ’î ĵ « ! $Š$6ã ¥< Î

الدخان: ۱۷ - ۱۸

يقيناً تر دوی مخکي مو د فرعون قوم وآزمويو او يو عزتمن پيغمبر ورغی؛ (له دې وينا سره) چي د الله بندگان راوسپاره، يقيناً چي زه تاسو ته يو امين استازی يم.

قرآن په عامه صيغه فرمايي چي د هر کار لپاره بايد (امين) او (باکفايته) کس وگمارئ:

... ÇĖÍÈ ßüÊF$“ Ě)$ Nöf óŐ$Ç B Žöz žc Î

القصص: ۲٦

... بې شکه چي تر ټولو غوره کس چي (د کوم کار لپاره ئې) استخداموې؛ هغه دئ چي (پياوړی) او (امين) وي.

په رواياتو کي راځي چي عمر رضي الله عنه يوه ورځ بيت المال ته

ولاړ چي هلته شته اموال وشمېري، عثمان رضی الله عنه او علي رضی الله عنه هم ورسره ول، د ده زيار، احتياط او دقت ته په پام سره چي په سختي تودوخي کي ئې دا کار په خپله کولو؛ علي رضی الله عنه عثمان رضی الله عنه ته مخ کړ او وئې ويل: په خدای قسم چي دی همغه (قوي امين) دئ.

۲ـ کفائت

لارښود بايد د دې دروند پېټي د وړلو او د دې ستر مسئوليت د ادا کولو توان او کفائت ولري، هم له علمي پلوه او هم له جسمي پلوه، قرآن د طالوت د انتخاب په قصې کي موږ ته همدا لارښوونه کوي، د دې قصې تفصيلات په دې توگه زموږ مخي ته ږدي:

ãç óéZï (q$% õî ó › qã Ÿ‰è/ .`Ï @yfäÂŽó Î ÓÍ/ .`Ï Z J$ ’‹Î •? N9&

=Ïà2 bÎ óÎŸ¡ ã @d A$% «! $È‹Î™ ’Î @Ï»)þ $Z6 îB $Z9 õ] è/$

«! $È‹Î™ ’Î Ÿ@Ï»)ç žv& $Z9 $Br (q$% (qè»)ê žv& A$F Ée$Nà6 øæ

žvÎ (q@? A$F Ée$Nûgøæ =Ïä $Ð=ù $ZÍ$Y/r $RÌ»fŠ `Ï $Yô Ì-z éÎ%r

®$bÎ óg$ÎR óg9 A$%r ÇËÎÈ šú üÏÎ»à9$/ ØŠÎæ ª! $r óg$Ï w$Î%

$Zø㠁Û• ùÈ$ã äqã ƒ 4T& (þ$% %ZîB šV q$Û Nà6 9] è/ ô%

®$bÎ A$% ÉJšÆ Ï Þè™ Nsã N9r ç$Ï ÅùÈ$Î ‘‚m& ßÞr

’Îsã ª! $r ÉóÉ$r ÉÚè$ ’Î þÜó0 ¼çŠ#–r Nà6 øæ ç8ÿÜÔ $

ÇÉÐÈ ÒŠÎæ ì År ª! $r â$±„ Æ B ¼ç 6 Ú البقرة: ۲۴۶-۲۴۷

آیا د بني اسرائیلو هغه ډله دي ونه لیده چي له موسی نه وروسته وه، کله چي ئې خپل پیغمبر ته وویل: مونږ ته یو پاچا وټاکه، تر څو د الله په لار کي وجنګېږو، ورته وئې ویل: آیا داسي خو به نه وي چي جنګېدل درباندي فرض شي نو ونه جنګېږئ؟ وئې ویل: نو په مونږ به څه شوي وي چي د الله په لار کي به نه جنګېږو، په داسي حال کي چي له خپل کور کلي او ټبر نه ایستل شوي یو؟ خو چي کله جنګېدل پرې فرض کړی شو نو ټول په شا شول غیر له لږ شمېر نه ئې او الله خو د دې ظالمانو په حال ښه پوه دئ.

او پیغمبر ئې ورته وویل: الله خو طالوت درته پاچا ټاکلی، وئې ویل: څنګه به پر مونږ باندي ده لره پاچایي وي، حال دا چي مونږ په پاچایي کي تر ده ډېر وړ او مستحق یو او ده ته د مال پراخوالی هم نه دئ ورکړی شوی؟ وئې ویل: بې شکه چي هغه الله پرتاسو غوره کړی او په علم او جسم کي ئې پراخوالی او زیاتوالی ورکړی او الله چي چا ته وغواړي پاچایي ورکوي او الله ښه پوه واسع دی.

له موسی علیه السلام نه وروسته او هغه وخت چي بني اسرائیل په شرک او فساد اخته او له سمي لاري منحرف شول، نو د جالوت په نامه یو ظالم او بې رحمه پاچا ورباندي مسلط شو، ډېر ئې ووژل، د دوی کورونه ئې لوټ او تاراج کړل او دوی ئې له خپل کور کلي وشړل، په دې وخت کي اشموئیل علیه السلام د دوی لارښوونه کوله، هغه ته راغلل، له خپلو مخکنیو کړو

وړو او د الله په لار کي د جهاد له نه کولو نه ئې ندامت وښودو او له هغه نه ئې د الله په لار کي د جهاد اجازه وغوښته، هغه مبارک د دوی مخکني حالت ته په پام سره ورته وویل: داسي نه چي جهاد درباندي فرض شي او بیا تاسو له هغه نه ډډه وکړئ، دوی ورته وویل: په داسي حال کي چي پر مونږ ظلمونه شوي، له خپل کلي کور شړل شوي یو، هیڅ داسي دلیل نه گورو چي د الله په لار کي ونه جنگېږو، خو چي ورته وویل شو چي اوس نو وسله واخلئ او له دښمن سره وجنگېږئ، یوازي محدودو کسانو تیاری وښود، نور ټول له خپلي ژمني او د الله په لار کي له جنگېدو په ډډه شول. د الله پیغمبر ورته وویل: تاسو د یوه پاچا د ټاکلو غوښتنه کړې وه، دا دئ الله تعالی طالوت درته غوره کړی، د الله له دین نه اوښتي قوم ورته وویل: دی خو پر مونږ د مشرۍ وړ نه دئ، نه د نسب له مخي او نه د مال او شتمنۍ له مخي، د ټول ولس قیادت او زعامت خو باید داسي چا ته وسپارل شي چي قیادت او زعامت له پلار نیکه نه ورته په میراث پاته شوی وي، د کومي درنې او معتبري کورنۍ غړی وي، ښه ډېر مال او دولت ولري!! پیغمبر د دوی په ځواب کي وایي: دی خو الله غوره کړی، د زعامت او قیادت وړتیا هغه ورکړې، ښه (پوه) دئ او (د ښه صحت او قوي بدن خاوند) دئ، د مشرتابه غوره مواصفات خو همدا دي، خو دوی دې ته تیار نه وو چي د طالوت قیادت ومني، د دوی معیارونه بدل شوي وو، د زعامت د مواصفاتو په اړه ئې همغسي انگېرله چي بې دینه او لاروركي قومونه ئې انگېري، د پیغمبر دا وینا ئې نه منله چي الله تعالی د دوی په خېر نه دئ چي نسب او مال د قیادت لپاره ضروري وگڼي او د طالوت په څېر یو نادار

او بې نوم نښانه څوک دي د دوی د مشرۍ لپاره مناسب ونه ګڼي.
ګورئ چي د پیغمبرانو علیهم السلام په مشرب او مسلک کي نه (نسب) معیار دئ او نه (ثروت)، استعدادونه، علمي او جسمي وړتیاوي معتبري دي. په دې لارښوونو کي د زعامت په اړه اسلامي او غیراسلامي معیارونه په ډېره دقیقه توګه انځور شوي او موږ ته ښيي چي د جاهلانه معیارونو له مخي زعامت او قیادت یو موروثي توکی، د خاصي کورنۍ او ټبر حق او یوازي (شتمن) د دې منصب وړ او اهل ګڼل کېږي، خو د پیغمبرانو علیهم السلام په لارښوونو کي له فکري، اخلاقي، عملي او جسمي وړتیاوو پرته هیڅ څه اعتبار نه لري، ټول موهومي او تصنعي معیارونه او ارزښتونه مردود ګڼل کېږي.

۳ـ علم

مسلمانان په دې ګمارل شوي چي د ټولني تر ټولو (پوه) او (عالم) کس به د مشر او زعیم په توګه غوره کوي، قرآن موږ ته د آدم علیه السلام د خلافت په قصې کي همدا لارښوونه کوي او فرمایي چي الله تعالی د ملائکو په ځای آدم علیه السلام د دې لپاره د زمکي د خلافت لپاره غوره کړ چي تر فرشتو ئې علم جامع او پراخ وو، ملائکو د آدم علیه السلام علم او پوهي ته په پام سره اعتراف وکړ چي د دوی علم محدود دئ:
قالوا لاعلم لنا إلا ما علمتنا: وئې ویل: له هغه پرته چي تا راښودلي هیڅ علم نه لرو.

په داسي حال کي چي د آدم علیه السلام په اړه فرمايي:

و علم آدم الاسماء کلها

او آدم ته ئې ټول نومونه وروښودل.

الله جل شأنه آدم علیه السلام او د ده نسل ته د ملائکو په پرتله دا فضيلت ورکړی چي علم ئې تر فرشتو جامع دئ، د هرڅه د پېژندلو او هغه ته د خاص نوم ورکولو استعداد په کي ايښودل شوی، خو ملائکي داسي دي چي هر صنف ئې د خپل خاص کار په اړه علم لري او د نورو شيانو په هکله نه پوهېږي، هر څه پېژندل او بيا هغه ته خاص نوم ورکول د انسان ځانګړتيا ده، دا خصوصيت په بل هيڅ مخلوق کي نه شته، د زمکي د خلافت لپاره همداسي يوه مخلوق ته ضرورت وو، ملائکو دا کار نه شو کولی.

دا آيتونه که له يوې خوا موږ ته لارښوونه کوي چي د اسلام له نظره د (خلافت) لپاره (اعلم: تر نورو ښه پوه) تر ټولو وړ دئ، له بلي خوا د هغه علم څرنګوالی هم موږ ته ښيي چي د خلافت لپاره ضروري دئ، د پيغمبر په شته والي که د طالوت امارت او د اشياوو د نومونو د پېژندلو په وجه آدم علیه السلام د خلافت لپاره پر فرشتو ترجيح ښيي چي د دې منصب لپاره په ځانګړو برخو کي تخصصي علم کفايت نه کوي، بايد د مشرتابه لپاره وړ شخصيتونه د ځانګړو تخصصي علومو له پلوه ونه څېړو او ونه لټوو؛ بلکي د مشرتابه لپاره چي کومي جامع پوهي او بصيرت ته ضرورت دئ دا بايد معيار وګڼو او د دې له مخي اهل کس تشخيص او انتخاب کړو. قرآن د مشر او امير په توګه د طالوت د انتصاب لپاره دا دلايل وړاندي

کوي:

... A$% $©$bÎ ç8ÿÜô øæ Nà6 ¼çŠ#–r pZÜó ’Î ÉüèßS ßr ÉóÉ

ÇÊÍÈ ÒŠÎæ ì År ª! $# â$±„ Æ B ¼ç 6 ü ’Îsã ª! $# البقره: ۲۴۷

وئې ویل: بې شکه چې الله هغه پرتاسو غوره کړی او په (علم) او (جسم) کي ئې پراخوالی او زیاتوالی ورکړی او الله چې چا ته وغواړي پاچايي ورکوي او الله ښه پوه واسع دئ.

یعني د هغو کسانو په ډله کي چي د امارت لپاره نومول شوي؛ طالوت تر ټولو غوره دئ او دوه داسي وړتیاوي لري چي ده ته پر نورو غوره والی ورکوي چي هغه (علم) او (پیاوړی جسم) دي، هم د خپل ولس د لارښوونې او قیادت لپاره ضروري پوهه او علم لري او هم د دې دروند پېټي د وړلو لپاره (پیاوړې متې).

۴ ـ قائد باید د ولس لپاره قدوه او بېلګه وي

هغه څوک باید د مشر په توګه غوره شي چي د اسلامي ټولني د ټولو فکري او اخلاقي ارزښتونو له پلوه، آرمانونو او شعارونو ته د وفادارۍ له پلوه، ضوابطو ته د التزام له پلوه او د تګلاري او اسلوب د مراعات له پلوه د ټولني فرد فرد ته د بېلګي او اسوه په څېر وي، لکه چي قرآن په دې اړه فرمایي:

®$(qã ëf b%. `J) pZ¡ m ôqŠÏé «!$ Éq߉ ’Î Nä3 b%. ô‰)©

ÇÈ #ŽÏ. ®$•.Œr •ÅÝ$Pöx$r الاحزاب: ۲۱

يقيناً چي د رسول الله (په شخصيت) کي ستاسو د هغه چا لپاره غوره بېلگه ده چي الله او د آخرت ورځي ته هيله لري او الله ډېر يادوي.

يعني پر الله تعالی د ايمان ځرنگوالی، د هغه فضل او کرم ته هيله درلودل، په آخرت باور او اخروي سعادت لټول او هيله ورته درلودل او د الله تعالی زيات ذکر او يادول بايد له پيغمبر عليه السلام نه زده کړو او هغه د ځان لپاره په دغو برخو کي د بېلگي او اسوه په توگه غوره کړو.

همداراز دا د يوه مؤمن لاربنود ځانگړتيا گڼل شوې چي له دښن سره به ئې چلند پرېکنده او قاطع وي، خپل برائت، نه پخلا کېدونکې دښمني او عداوت به له دښمن او د هغه تگلارو، سياستونو او افکارو سره اعلانوي، قرآن په دې اړه فرمايي:

ôMBö)Ï (qŠ% ôÎ ýçèB ûiÏ%Ÿr OŠÏd•ÏŽ ÷bÎ) xZ¡ ym îoqó™é& öNä3 s9 ôMR%. ô‰s%

$ZY•/ #‰/r ôBÎ $Röy. «! $ÈrŠ `ÏB brß‰ç7÷? $£JÏr Nä3ZÏB (äâä•ç$R)

... ýçn%ôr «! $Î (qZÏB÷sè? 4Ó®Lym #‰/& âäòÒøót7ø9$#ur äor%èy‰yèø9$# ãNä3ZÏ•/r

الممتحنه: ۴

يقيناً چي تاسو ته د ابراهيم او هغو کسانو (په شخصيت او دريځونو) کي ښکلې اسوه او بېلگه ده چي له ده سره ملگري ول، هغه مهال چي خپل قوم ته ئې وويل: له تاسو او له هغه څه چي له الله پرته ئې عبادت کوئ برئ او

بې زاره يو، له تاسو (او ستاسو له دين نه) انکار کوو، او زموږ او ستاسو ترمنځ تلپاتې دښمني او کرکه راپيدا شوې، تر هغه چې تاسو پر يوازني الله ايمان راوړئ...

يعني له دښمنانو نه په بې زارۍ او برائت کي او د هغوی د تګلارو او افکارو په خلاف د مستمر او تلپاته عداوت او کينې په اعمال او اعلان کي بايد ستاسو ستر لارښود ابراهيم عليه السلام او مؤمن او موحد ياران ستاسو لپاره بېلګه او اسوه وي.

په صداقت، په خپلو ژمنو وفا، تقوی او پرهېزګارۍ، له الله تعالی وېره، د الله پر بندګانو زړه سوی او ترحم، پر خپل جائز حق قناعت، د حدودو او ضوابطو مراعات، د خپلو مسئوليتونو او وجايبو په اړه التزام، د دښمن په وړاندي عدم مداهنت، صبر او استقامت، جرأت او شهامت، د ګواښونو او فشارونو په وړاندي له خضوع او تسليمېدو ډډه... په دې ټولو کي بايد امير او لارښود د نورو لپاره قدوه او اسوه وي.

۵ـ يوازي له الله تعالی د اجر او بدلې طمعه

قرآن د صالح مشرتابه له مهمو مواصفاتو څخه دا صفت ګڼي چې هغه له خپلو پلويانو او مخاطبينو نه د هيڅ بدلې او معاوضې طمعه نه لري، دا وينا د ټولو پيغمبرانو عليهم السلام ګډه وينا بولي چې خپلو مخاطبينو ته ئې ويلي: له تاسو هيڅ بدله او معاوضه نه غواړو، د اجر طمعه مو يوازي له رب العالمين څخه ده، لکه چې فرمايي:

bqà]G? Ŵ& ìxÎ| ¹ bèdqä& bÇ; A$% 6Ĵ ÇÎÈ ûüÎ™ëOB$Šqà0 bM/¤.

$Br ÇÎÎÈ Èqã‹Û&r ©$#(qà)?$ù ÇÍÎÈ ûüÏB& ÂAqß‘ bä9 ’Îï ÇÌÎÈ

ÇÎÎÈ ûüÏJ=»èø9$# Éb‘ 4’n?tã žwÎ) “Ìô_r& ÷bÎ) @ô_r& ô`ÏB ìøŠn=tã bä3è=t«ó™r&

الشعراء: ۱۴۱ ـ ۱۴۵

ثموديانو پيغمبران تکذيب کړل، کله چي د دوی ورور صالح ورته وويل: آيا تقوی نه کوئ؟ يقيناً چي زه ستاسو لپاره امين استازی يم، نو له الله وويرېږئ او زما اطاعت وکړئ. او له تاسو نه پرې اجر نه غواړو، زموږ اجر خو يوازي پر رب العالمين دئ.

د يوه زړه ور او مجاهد مؤمن قصه زموږ مخي ته ږدي چي د خپل قوم په وړاندي ئې هغه مهال له پيغمبرانو نه په مېړانه او جرأت سره دفاع وکړه چي قوم تکذيب او په مرگ ئې وگواښل، فرمايي:

šú üÎ™ëOB$#(qãè$Î7?$#)»ƒ A$% 4Ótëó¡„ @ã_‘ ÏpZƒÏ‰J9$# Á|Ás% ô`ÏB äl!`r

ÇËÊÈ brß‰GôgB Nèdr #\ô_r& öNä3è=t«ó¡„ žw `B (qãè$Î7?$# ÇËÉÈ

يس: ۲۰ـ۲۱

او د ښار له لري پلوه يو سړی په تلوار سره راغی؛ وئې ويل: اې زما قومه! د دغو پيغمبرانو متابعت وکړئ، د هغه چا متابعت وکړي چي هيڅ بدله او معاوضه درنه نه غواړي او هدايت شوي دي.

په مکرره او پرله پسې توگه او د اکثرو پيغمبرانو عليهم السلام په

اړه د دغه صفت يادونه ښيي چي دا د مشرتابه له اهمو مواصفاتو څخه دئ چي بايد د لاربښود او مشر په انتخاب کي ئې په جدي توګه په پام کي ولرو، او هغه څوک د مشر او امير په توګه غوره کړو چي له خلکو نه د هيڅ مادي او معنوي بدلې او اجر طمعه ونه لري، نه د ستايني طمعه او نه ځان او خپلي کورنۍ ته د کوم امتياز ترلاسه کولو طمعه، مشري بايد يو مسئوليت وګڼي نه يو امتياز، له دې احساس سره دا دنده په غاړه واخلي او دا مسئوليت قبول کړي چي د الله تعالی مظلومو او بې وزلو بندګانو ته خدمت وکړي، د مظلوم مرسته وکړي او ظالم پر خپل ځای کښېنوي، د حق بيرغ اوچت کړي او د باطل ټغر ټول کړي، نه دا چي دې مقام ته په رسېدو سره ځان تر نورو لوړ او غوره وګڼي، په جامه، خوراک، مسکن او د ژوند په نورو برخو کي امتيازات ترلاسه کړي او په بيت المال کي د ځان او خپلي کورنۍ په ګټه تصرف ځان ته روا او جائز وګڼي.

قرآن د فرعون د قصې په يوې برخي کي دا صفت په دوو څېرو کي د دوه ډوله زعامتونو په اړه داسي انځوروي:

íÉ»dr ŽÇË ã7ùã ’í § ŏ& Éö)»ƒ A$% ¾ïËö% ’Î šöãï 3‘ Š$Rr

#‹»d ôË žöz $& Q& ÇÎÈ brŽÇ ¨ë Ÿù& ÓÉs ? `Ë “Ìþ ãgR[$

A=dŒ `Ë ×“Èö& ïøã ’Åéwö÷ù ÇÊÈ ßûÎãŠ3ƒ Ÿwr ¨ûÎB qè “Ï%$

çqã$Û'ù ¼çBö% £# , GÖ$ ÇÌÈ šú üÏ)ãè 6 Í=J$çèB ä!` ¨&

او فرعون په خپل قوم کي په جګ غږ وویل: اې زما قومه! آیا د مصر پاچايي زما نه ده؟ او دا ويالې چي زما (تر واکمنۍ لاندي هېواد کي) بهېږي، آیا نه ئې ګورئ؟ آیا زه غوره یم او که دغه چي سپک دئ او په وضاحت سره خبره نشي کولی؟ ولي د سرو زرو لاس وندي نه دي پرې اچول شوي او ولي ئې خوا ته فرشتې (د ده د ساتونکو په توګه) نه دي ورسره راغلې؟ نو خپل قوم ئې وغولولو او د ده اطاعت ئې وکړ، یقیناً چي دوی فاسق وګړي ول.

ګورئ چي فرعون ځان د مصر بلامنازع ټولواک ګڼي، د مصر ټولي شتمنۍ، زمکي او نهرونه خپل شخصي مایملک ګڼي، د هر ډول تصرف حق ځان ته ورکوي، تر موسی علیه السلام په دې دلیل ځان غوره او د مشرتابه لپاره وړ بولي چي هغه خوار او نادار دئ، نه خلک د ده په خبرو پوهېږي او نه دئ خپله خبره په وضاحت سره کولی شي، فاخره جامې نه لري، د سرو زرو لاس وندي چي د پاچايۍ نښه ګڼل کېږي نه لري او خوا ته ئې مسلح ساتونکي نشته!!

پیغمبر علیه السلام له زکات او صدقاتو نه چي د اسلامي دولت د عایداتو اساسي منبع ده؛ د ځان او خپل ټبر لپاره استفاده تحریم کړې، خلکو ته به ئې ویل: ستاسو په مالونو کي د فقیرانو او مسکینانو لپاره داسي ټاکلی (حق) دئ چي ستاسو له شتمنو به ئې اخلم او ستاسو په فقراوو به ئې وېشم او هیڅ څه به د ځان لپاره نه ترې ګرځوم.

د قربانۍ او له خطرونو او ګواښونو سره د مقابلې لپاره به ئې خپل نږدې اقارب راوړاندې کول، هغوی ته به ئې ویل چې مخکې راشي او په لومړي خط کې ودرېږي، خو د امتیازاتو د وېش په مهال به ئې هغوی ته ویل: پر خپل جائز او محدود حق اکتفاء وکړئ، زکات او صدقاتو ته طمعه مه کوئ، د بیت المال اړوند اموال به ئې امانت ګڼلو او د الله تعالی په لار کې به ئې لګولو، په اړو مستحقینو به ئې وېشل او د ځان لپاره به ئې هیڅ څه نه ترې اخیستل، د ځان لپاره ئې د فقیرانو په څېر ژوند غوره ګڼلو او فرمایل ئې:

الفقر فخري.

د فقیرانو په څېر ژوند زما لپاره د فخر خبره ده.

میاشتې میاشتې به تېرې شوې او د ده په کور کې به د ډوډۍ د پخلې لپاره اور نه وو بل شوی، د کورنۍ غړو او خپلوانو ته به ئې ویل: له صدقاتو نه څه مه اخلئ، تاسو ته روا نه ده چې له هغه څه استفاده وکړئ چې نورو خپل مالونه پرې پاک او تزکیه کړي.

په روایاتو کې راځي چې یو مهال ډېر اسیران مدینې ته راوستل شول، د پیغمبر علیه السلام ګراني لور فاطمې رضي الله عنها چې لاسونه ئې په مېچنې تناکي شوي وو له پیغمبر علیه السلام نه د یوې خادمې غوښتنه وکړه، پیغمبر علیه السلام په ځواب کې ورته وویل: آیا تر دې غوره شئ درونه ښیم؟ او هغه دا چې په تسبیح، تحمید او تکبیر لګیا اوسه او له الله تعالی مرسته غواړه، څنګه تا ته خادمه درکړم په داسې حال کې چې اهل صفه له لوږې ډېرې په خپل نس تېنګې تړي.

د بدر په معرکه کي هغه مهال چي د قريشو درې نوميالي جنګيالي له صفه ميدان ته راووتل او له مسلمانانو نه ئې د مبارزې لپاره د حريف غوښتنه وکړه، پيغمبر عليه السلام خپل درې نږدې خپلوان؛ حمزه رضی الله عنه د ده تره، علی رضی الله عنه او عبيده بن حارث رضی الله عنه د ده د تره زامن د دښمن مقابلې ته وړاندي کړل.

قرآن رسول الله صلی الله عليه وسلم ته لارښوونه کوي چي خپل نږدې اقارب انذار کړه په داسي حال کي چي د خپلو مؤمنو پلويانو په اړه بايد تواضع ولرې، د دې لارښووني او امر په اهميت هغه مهال ښه پوهېدی شو چي د غيراسلامي نظامونو د واکدارانو له کړنو سره ئې مقايسه کړو او وګورو چي په دغو ټولنو کي ستري ستري ستونزي د چارواکو د حوارينو او خپلوانو له تصرفاتو راولاړېږي، هغه چي په ټولني کي امتياز لرونکې مفت خوره ډله ترې جوړه شي. لکه چي د مفسد ظاهرشاه د اقتدار په وخت کي هر محمد زايی ته (سردار) ويل کېدل، د هېواد هر ګوټ ته چي به ولاړې او مجلل قصر، ښېرازه زمکه، ښکلی بڼ به دي ترسترګو شو او وبه دي پوښتل چي دا د چا دئ؟ دا ځواب به درکړی شو چي د شاهي کورنۍ د فلان غړي او يا د فلان درباري پير!!

قرآن فرمايي:

7 è??$ÇJÏ 7 n$Z_ ôÙ ÿ÷z$r Ç!$ÍÈ šú üÎ•%F{$ 7?Ž•Ït ã óÉR&r

bqèJè? $JÏ ûüï ì/ ’Îû @ä)ù 8ö Á ã ÷bÎù Ç!$ÍÈ šú üZÏs÷B$` Ï

ÇﺍﺍÈ الشعراء: ۲۱۴-۲۱۶

او نږدې خپلوان دي وویروه او خپل وزر دي هغو مؤمنانو ته ټيټ لره چې ستا متابعت ئې کړی، خو کې ئې له تا نه سرغړاوی وکړ ورته ووایه: زه له هغه څه بې زاره یم چې تاسو ئې کوئ.

پیغمبر علیه السلام په خپلې خوا کې هغو خلکو ته ځای ورکاوو او تر نورو ئې وړاندې کول چې تر ټولو ئې زیاته مالي او ځاني قرباني ورکړې وه او له الله تعالی پرته له هیچا ئې د کوم امتیاز طمعه نه درلوده، بلکې هرې بلې قربانۍ او ایثار ته چمتو ول.

موږ په غیر اسلامي نظامونو او منحرفو سیاسي احزابو او ډلو ټپلو کې ګورو چې د چارواکو بطانه او د مشرانو حواریین له زیاتو امتیازاتو برخمن وي، د دولت او حزب امکانات د همدغو په لاس کې لوېږي، هر یو ئې د دې لپاره غواړي لوړ ولاړ شي، زعیم ته ځان نږدې کړي او دربار ته لار ومومي چې تر نورو زیات او فوق العاده امتیازات ترلاسه کړي، د دوی له نظره د حزب امکانات په لومړي ګام کې او تر نورو مخکې باید د شورى پر غړو او مشر ته پر نږدې ملګرو وویشل شي، که داسې ونه شي او د کوم مشر په خوا کې د دوی غوښتني تأمين نشوې؛ ترې بېلېږي او د بل داسې چا په خوا کې ودرېږي چې جیب ئې ورډک او خوله ئې ورخوږه کړي!! په افغانستان کې چې کومې ډلې د امکاناتو د پرخوالي او زیاتوالي او هغه مهال جوړې شوې چې د جهاد په نامه له ټولې نړۍ نه امکاناتو او امتیازاتو د افغانستان په لورې مخه کړه، ټولې ئې له دغسې خلکو جوړې شوې، ډېرو

دروازو ته ودرېدلي، له ډېرو سره ئې بیعتونه کړي او مات کړي، له هیچا سره ئې په خپلو ژمنو وفا نه ده کړې!!

۶. توکل

د مبارزې په لوړو او ژورو او د ژوند په پېچومو او کږلېچونو کي کله کله حتماً داسي مراحل رامنځته کېږي چي مؤمن دعوتگران او د آزادۍ او عدالت د لاري مبارزان دې ته اړ کېږي چي مادی محاسبات له پامه وغورځوي، په بشپړه توگه او یوازي پر الله تعالی توکل وکړي، له ضعف او ناتوانۍ سره سره او په خپلو محدودو وسایلو سره د ځواکمن دښمن مقابلې ته چمتو شي، په ډېر بدو شرایطو کي د صبر او استقامت لمن ټینگه ونیسي، پر الهی تائید او حتمي بریا باور ولري، د لاري او سنگر ملگرو ته ډاډ او اطمئنان ورکړي، حوصلې ئې لوړي او هیلي ئې ژوندۍ وساتي، له یأس او نااميدۍ ئې وژغوري، په داسي سختو شرایطو کي یوازي یو متوکل، ډاډمن او د الله تعالی تأیید او نصرت ته هیله من مشر او لارښود کولی شي د اسلامي نهضت طوفاني کښتۍ د سختو ورځو په څپانده سیند کي ساحل ته ورسوي. قرآن له مصر نه د موسی علیه السلام او بني اسرائیلو د هجرت او د فرعون د فوځونو له لوري د دوی د تعقیب په قصې کي موږ ته د اسلامي صف د لارښود دغه ځانگړتیا انځوروي او وایي: کله چي موسی علیه السلام او د سفر ملگري ئې له بحر سره مخامخ شول، شا ته ئې وکتل چي د فرعون مجهزي لښکري ورنږدې شوې، د نجات لار او امکان په نظر نه ورتلو، د محاصرې له وېري سخت مضطرب او پرېشانه

ول، موسی علیه السلام ته راغلل او وئې ویل: موږ محاصره شوو، د فرعون د سپایانو په منګولو کې پرېوتو، د نجات لار نلرو، ... موسی علیه السلام هغوی ته اطمئنان ورکوي او قرآن دا جریان داسي بیانوي:

ǿ › qã Ü » s ô & A$% Èã$èð f ã$#äÂ•? $Ü=ù ÇÏÈ šú üÎÎô B Nèdqã6Ïù

4k̂ $Yãm¤ 'ù ÇÏÈ ÈÜ‰ŸÌ™ 'ÎH óÉB bÎ) Ix. A$% ÇÏÈ bqä'‘ô‰ßJ9 $RÎ)

Šöqä9$ 5ä.ï @ä b%3ù , =ÿR$$ •6 7ÎŠ$ 8$Á èÎh > Îõ $ Èã& ǿ › qã

ÿäèB `Br Ó › qã $ZÛÿU& ÇÏÈ ûüïÌ z F$ $S0 $Y÷ ø& r ÇÏÈ ÈŠ à è$$

b%. $Br ÿ y 7 ÏŒ 'Î bÎ) ÇÏÈ ûüïÌ z F$ $Yø ô& ÇÐÈ ûüè Hd&

ÇÑÈ ûüZÏB÷sB Nèdçø& الشعراء: ۶۰ـ ۶۷

نو د لمر خاته پر مهال ورپسې شول او کله چې دواړو ډلو یو بل سره ولیدل د موسی ملګرو وویل: شک نه شته چې موږ وموندل شوو (دا دی موږ ته راورسېدل)، وئې ویل: داسې نه ده؛ یقیناً چې زما رب راسره دئ، هغه به حتماً (د نجات) لار رانبیي، نو موسی ته مو وحي وکړه چې دا سیند په عصا ووهه، نو وچاود او هره برخه ئې د ستر غره په څېر (پر ځای ولاړه) وه، هغه ځای ته مو وروستني هم رانږدې کړل او موسی او ټول هغه کسان مو وژغورل چې له ده سره ول، بیا مو وروستني غرق کړل، یقیناً چې په دې کې ستره نښه ده او ډېری ئې ایمان راوړونکي نه ول او یقیناً چې ستا رب مهربان عزتمن دئ.

گورئ چي موسی علیه السلام په هغه سخت حالت کي چي له هري خوا لار پرېِ بنده، د دښمن مجهز فوځ ئې تر شا، مخي ته بحر حایل او ملګري ئې هم وېري اخیستي، خو دی په همدې حالت کي ډاډه او مطمئن دئ او د الله تعالی مرستي ته سترګي په لار او د همدغه ډاډ او اطمئنان په وجه الله تعالی ورته وفرمایل: اوس نو دا بحر په خپلي عصا ووهه، یعني دا الهي مرسته د هغه ډاډ او اطمئنان نتیجه وه چي موسی علیه السلام وښوده او خپلو ملګرو ته ئې وویل: ګمان مه کوئ چي موږ ونیول شوو او د دښمن په لاس کي پرېوتو!! الله تعالی راسره دئ؛ هغه زموږ د ژغورني ذمه وار دئ!!

د پیغمبر علیه السلام په اړه فرمایي: کله چي له مکې نه هجرت ته اړ شو، دښمنان له ایستلو تورو سره ورپسې شول، ابوجهل د ده د وژلو لپاره د سلو اوښانو د انعام ذمه وهلې وه، د مکې خوا ته د ثور غره یوې سمڅي ته ئې پناه یووړه، دښمنان ایستلې توري په لاس د سمڅي خولې ته رانږدې شول، د سفر یوازنی ملګری ئې؛ ابوبکر صدیق رضی الله عنه پرېشان وو او پیغمبر علیه السلام ته ئې وویل: که دښمن خپلو پښو ته وګوري موږ ویني! خو پیغمبر علیه السلام په ټول ډاډ او اطمئنان سره هغه ته وایي:

¼çœ‰f&r ïnøã ¼çG^‹Å6 ™ ª! $ A“R'ù $ŸèB ©$žc Î Þ“tB ÿ ...

4?ÿ•¡ 9$ (rãÿŸ2 šú ï‰$ pJÎŸ2 @ÿè_r $d•? Nç© Ÿqããî

التوبه: ۴۰ ÇÍÈ ÒŠÅm î/Íã ª! $r $‹ãã$š† ï «! $pJÎŸ2 r

... غم مه کوه، یقیناً چي الله له موږ سره دئ، نو (د همدې په وجه) الله خپله ډاډېینه پرې نازله کړه او په داسي لښکرو ئې د ده ملاتړ وکړ چي

تاسو نه ليدل او د کافرانو شعار ئې ټيټ کړ او د الله شعار خو (تل) لوړ دئ، او الله باحکمته غالب دئ.

يعني په دې پېښي کي د دښمن ماتې، خپلو موخو ته نه رسېدو کي او د پيغمبر عليه السلام په هغه روڼ مستقبل کي چي د همدې هجرت په وجه د ده او د اسلام په برخه شو؛ هغه ډاډ او اطمئنان لويه او اساسي ونډه درلوده چي پيغمبر عليه السلام د الهي معيت او تائيد په اړه درلود او د دغي پېښي په دوران کي ئې عملاً وښود.

۷. شجاعت

د مشرتابه لپاره بل ضروري صفت دا دئ چي هغه به له حق نه په دفاع کي لازم شجاعت لري، د شر او فساد د ځواکونو غولوونکی او هيبتناک ظاهر به د ده په زړه کي وېره او خوف نشي راولاړولی، د دښمن ګواښونه او ګوت څنډني به ئې نشي وېرولی، د پرېکړو پر مهال به له خوف او وېري سره مشوره نه کوي، دا صفت پر الله تعالی او الهي مقدراتو له پاخه ايمانه راولاړېږي او له سختو ورځو، هيبتناکو پېښو او وېروونکو لوړو ژورو نه د تېرېدو په ترڅ کي په يوه مؤمن او خدای پال بنده کي وده مومي، څوک چي له داسي مرحلو څخه نه وي تېر شوی او له سختو آزموينو سره نه وي مخامخ شوی او د زړه ورتيا او شجاعت جوهر په کي نه وي پوخ شوی د يوې اسلامي ټولني او مجاهد ټولي د زعامت او مشرۍ وړتيا او اهليت نه لري. قرآن په همدې ارتباط د ابراهيم عليه السلام په اړه فرمايي:

Ä $Y=Ï 7ãè% ` ’ÎĴ A$% £ß3?'ù ÌM»KÎ3Î ¼çš“ O¿Ü°•ĴĴ #?FßŠËÎr

ÇËÍÈ ûüÜÎ»à9$ “ Ï‰ĝã ÅA$Zƒ Ÿw A$% ÓÉÍhè `Ïr A$% $BŠBĴ

البقره: ۱۲۴

او کله چې خپل رب ئې ابراهیم (علیه السلام) په څو خبرو وآزمویلو، کومې چې هغه ترسره کړې، وئې فرمایل: زه خو دې د خلکو لپاره د یوه امام او پیشوا جوړونکی یم، وئې ویل: او زما له اولاد نه هم، وئې فرمایل: زما ژمنه ظالمانو ته نه رسېږي.

ابراهیم علیه السلام له ګڼ شمېر الهي آزموینو سره مخامخ شو، د پلار او قوم مخالفت، زندان ته تګ، په اور کې لوېدل، هجرت او وطن پرېښودل، د مکې په وېروونکې وچې بیدیا کې هاجر او اسمعیل یوازې پرېښودل، د اسمعیل په ذبح کولو ګمارل کېدل، ... هغه په ټولو دغو الهي آزموینو کې بریالی شو، د دې بریا بدله او جزاء دا وه چې د خلکو د امامت او مشرۍ مقام ئې په برخه شي، الله تعالی ورته وفرمایل چې اوس نو ته د خلکو د امامت وړ یې، دا مقام تا ته سپارم. تمنا ئې وکړه چې کاش د خلکو د لارښوونې دا مقام د ده د اولاد هم په برخه شي! الله تعالی وفرمایل: زما په دې فرمان کې ظالمان نه دي شامل، ظالمان که څه هم ستا زامن وي د دې جلیل مقام وړ نه دي.

ډېره عجیبه او د حیرانتیا وړ خبره ده چې دلته هم ځینو کسانو د دې په ځای چې دا ابتلاءات همغه وګڼي چې په قرآن کې راغلي، برعکس د نوکانو د قطع کولو او د اضافي ویښتانو د خرییلو په څېر څو کارونه ئې

ګڼي!!

قرآن د ابراهیم علیه السلام د عدم خوف څرنګوالی د ده په هغه ځواب کې زموږ مخې ته ایښی چې خپل مشرک قوم ته ئې ورکړ، فرمایي:

$B $%{& Iwr Ç1‰d %r «$’Î ’Îû’f ¬tB& A$% ¼çmöq% ¼çm§!In r

$Jü ã¤ó« @à2 ’În ì Ár $ìø© ’În ä$±„ b& Hwj ÿÏmÎ šc qäÎô³è

šc qè$/B Ÿwr N¯õ2 Žõ& $B $%{& #øY2 r ÇÑÈ bräž2 ‹F? Ÿxù&

É)/ ì‹ÿ$“‘ 'ù $ZÜùÚ Nà6 øæ ¾ÏmÎ Aí\ãN $B «$Î Oçžõ& N$R&

ÇÑÈ šc qB=è? Läž bÎ Ç$F{$/ ‘,m& الانعام: ۸۰ - ۸۱

او قوم ئې ورسره شخړه وکړه، (ورته) وئې ویل: آیا د الله په اړه راسره لانجه کوئ؟ حال دا چې په یقیني توګه ئې زه هدایت کړی یم او زه له هغه څه څخه نه وېرېږم چې تاسو ئې (له الله سره) شریکوئ، مګر (له دې وېرېږم چې) زما رب کوم څه (ضرر راته) وغواړي، زما رب په ټولو شیانو علماً احاطه کړې ده (په هر څه پوهېږي)، نو آیا پند نه اخلئ؟!

د دې مبارک آیت په اړه لاندې خبرې په پام کې ولرئ:

- دا آیت ښیي چې د ابراهیم علیه السلام مخکنۍ ویناوې له قوم سره د محاجې او استدلال په دوران کې شوې، د استفهام په توګه ئې کړې، هغوی ته ئې ویلې چې آیا زما رب دا ستوری دئ، که دا سپوږمۍ او لمر؟
- قوم ته وایي: آیا د الله په اړه راسره لانجه کوئ؟ حال دا چې په یقیني

توگه ئې زه هدايت کړی يم، ما خپل دلايل درته وويل، زما د لارې په حقانيت کې د شک او ترديد هيڅ مجال نه دئ پاته.

- ما له خپلو معبودانو مه وېروئ، ستاسو له معبودانو هيڅ وېره نه لرم، وېره مې يوازې له دې ده چې الله تعالی کوم ضرر راته وغواړي، که ئې زما په هکله د کوم ضرر او تاوان اراده وکړه، نو هغه ئې په وجه او سبب او دا چې څه مصلحت به پرې مرتب کوي، ډېر ښه پوهېږي.
- آيا پند نه اخلئ، آيا دغه دلايل درته کافي نه دي؟!

۸- د الله تعالی په لار کې د اذيتونو ګالل

دې ته په پام سره چې قرآن د ټولو پيغمبرانو عليهم السلام په اړه فرمايي چې د الله تعالی په لار کې ئې ستونزې او کړاوونه ګاللي، له مخالفتونو سره مخامخ شوي، د مخالفينو له لورې اذيت شوي، هجرت ته اړ شوي، ملګري ئې ځورول شوي... دا ښيي چې د الله تعالی په لار کې د اذيتونو ګالل هم د مشرتابه له مواصفاتو څخه دئ، پيغمبر عليه السلام فرمايي: هيڅوک د پيغمبرانو په اندازه د الله تعالی په لار کې نه دئ اذيت شوی او هيڅ پيغمبر زما په څېر نه دئ ځورول شوی، څومره چې انسان الله تعالی ته ډېر نږدې وي ابتلاء او آزمويني به ئې همدومره ستري وي.

لکه څنګه چې لوړ شخصيتونه د دوی له ذاتي مواصفاتو نه پېژندی شو؛ همداراز ئې د دوستانو او دښمنانو له مخې او له دوی سره د دښمنانو د چلند د څرنګوالي له مخې پېژندی شو، څوک چې د شر او فساد ځواکونو له شديد مخالفت سره مخامخ وي، دښمن د هغه په ضد تر نورو زيات عناد

او خصومت څرګندوي، تر نورو ئې زيات خطرناک ګڼي، په خپلو تبليغاتو کي تر نورو زيات د ده په اړه ترخه ژبه کاروي، او په هري تبصرې کي ئې د غضب او کينې نښي له ورايه برېښي، ځوک چي د دښمن له لوري تر نورو زيات اذيت کېږي؛ په حقيقت کي د دښمن حساسو سترګو په ده کي هغه څه ليدلي چي بايد وېره ترې ولري او خطرناک ئې وګڼي، هغه ورتياوي ئې په کي ليدلې دي چي له لري او د دښمن په سترګو ليدی شي نه له نږدې او د دوستانو په سترګو، دښمن ئې په ښه توګه احساسولی شي نه دوست. ښه او صالح دوستان هم د يوه صالح او ښه شخصيت د ښو ځانګړتياوو نښه ګڼل کېږي، غوره او نېک شخصيتونه تل ښه او صميمي دوستان او شديد نه پخلا کېدونکي دښمنان لري، د ټولني نېکان ئې ملګرتيا کوي او مفسدين ئې نه پخلا کېدونکې دښمنۍ ته ملا تړي، او تل د دښمنانو له شديد مخالفت او اذيت سره مخامخ وي. په همدغو کړاوونو او اذيتونو کي وروزل شي، پاخه شي، کمال ته ورسېږي او ستر ستر شخصيتونه ترې جوړ شي. کړاوونه او ستونزي په انسان کي هغو صفاتو ته وده او ځلا ورکوي چي له بلي لاري او په بل څه نه ښېرازه کېږي او غوټۍ ئې نه غوړېږي.که ګورو چي ټول پيغمبران عليهم السلام د الله لوري ته په دعوت کي له سختو اذيتونو، مخالفتونو، آزموينو، ستونزو، کړاوونو، ځورونو او هجرتونو سره مخامخ شوي، زندانونو ته تللي، دوی او ملګري ئې په شهادت رسېدلي، د اور په کَندُو کي اچول شوي، ... دليل ئې همدا دئ چي مخکي مو ورته اشاره وکړه، پيغمبر عليه السلام فرمايي: کله چي الله تعالی وغواړي يوه ډله د دوستانو او محبانو په توګه غوره کړي نو له

ابتلاءاتو سره ئې مخامخ کړي چې د هغوی په وړاندي صبر وکړي (او د همدې صبر په نتيجه کې) د الله تعالی د دوستۍ وړ شي.

څوک چې د ناز او نعمت له بستره اقتدار ته ورسېږي يزيد ترې جوړېږي او څوک چې د ابراهيم عليه السلام په څېر د الله تعالی په لار کې د ابتلاءاتو او آزموينو په وړاندي صابر او صامد پاته شي؛ زړه سواند لارښود او د آزادي غاړو امام ترې جوړ شي.

۹ـ د خلکو د هدايت تلوسه او د ملګرو په اړه زړه سوی:

د خلکو د هدايت په اړه شديد حرص، له ذلت او ضلالت نه د دوی د ژغورني ژوره تلوسه، د لاري د ملګرو، همسنګرو او همسفرو په اړه رحمت او زړه سوی درلود ل د يوه صالح او مؤمن مشر له ځانګړتياوو څخه دي، د يوه اسلامي صف تر ټولو مهم او اساسي هدف د الله تعالی لوري ته د خلکو بلنه او د حق او حقيقت لوري ته د خلکو لار ښوونه ده، په ټولو هڅو او هلو ځلو کې که دا سياسي او اجتماعي وي، يا فکري او فرهنګي او يا اخلاقي او نظامي ؛ دا بايد په پام کې وي او د هر تحرک موخه چې خلک له کفر، شرک او جهل څخه ژغورل شي، له تيارو وو ځي، د نور او رڼا لوري ته هدايت شي، د ظلم او فساد ټغر ټول شي، عدالت او برابري تأمين شي، حق غالب شي او باطل له منځه ولاړ شي. پيغمبر عليه السلام؛ علي رضي الله عنه ته فرمايي: که يو انسان ستا په لاس هدايت شي؛ دا تا ته تر دې ډېر غوره دئ چې دا زمکه د سرو زرو وي، ستا په واک کې وي او ته ئې د الله په لار کې وقف کړې!! داسلامي صف او د هغه د مشرتابه په

شخصیت کي بايد دا ځانګړتیا او خصوصیت بارز او ځلانده وي او په دې اړه د دوی تلوسه بايد د حرص تر پوړي لوړه او پیاوړې شي، زعیم ئې بايد داسي څوک وي چې د ټولو مؤمنو همسفرو او همسنګرو په اړه ئې زړه سوی، مینه او پېرزوینه دومره وي لکه د یوه مهربان پلار مینه له خپل صالح اولاد سره، د دوی تربیې او روزنې ته بايد جدي توجه او اهتمام ولري، د وړو وړو اشتباهاتو په وجه ئې له ټولي خوا ونه رټي، او د سخت زړو په څېر ورسره چلند ونه کړي، قرآن د پیغمبر علیه السلام په اړه فرمايي:

ëÈ ƒÌm ÓÖŸã $B ïøã îƒÏã Nà6 Åàÿ® ôÏ Ñ^ qß‘ Nà2 äï` ô‰)9

١٢٨ :التوبه ÇÊÑÈ ÒOŠÏm§‘ Ô$râ‘ šúüÏZÏB÷sßJø9$$Î/ Nà6 øŠæ

يقيناً چي تاسو ته ستاسو له منځه داسي پیغمبر درغی چي پر ده هر هغه څه ګران تمامېږي چي تاسو ځوروي، ستاسو پر (هدايت او لارښووني) حریص دئ او د مؤمنانو په اړه ډېر زړه سواند او مهربان.

د درد او مسئولیت دغه احساس، د خلکو د هدايت او لارښووني ژوره تلوسه، د مؤمنانو په اړه زړه سوی او مهرباني همغه دروند پېټی جوړ کړی وو چي د پیغمبرعلیه السلام پر اوږو ئې داسي دروندوالی کاوو چي نږدې وه د دې اولوالعزم پیغمبر ملا ماته کړي.

همدا راز فرمايي:

Ê÷u)9$$# á‹Îî $âù |MYä öqr ßg9 |MZÏ «!$ `ÏB pJôm‘ $JÎù

ÍÐF{ $'Î Ðèóŕ$©r ÐÇ ëýóGŐ$r Ðåã B# ã$ü 7ïöm ôB {qÒÿRÿv

ÇîÈ û,ÎJ qGB$«= ïä ®$bÎ « $'?ã @qGù MÐ•ã #Œfù

آل عمران: ۱۵۹

نو د خپل رب د رحمت په وجه ورته نرم شوې او که ته بدخولی او سخت زړی وی، نو ستا له شا و خوا به خواره شوي وو، نو دوی ته عفو وکړه، بخښنه ورته وغواړه او په کارونو کي مشوره ورسره کوه، او چي عزم دي وکړ بیا خو په الله توکل وکړه، یقیناً چي الله توکل کوونکي خوښوي.

۱۰. حساس ضمیر

داسي حساس ضمیر چي د ظلم، فساد او گناه په لیدو سره وپارېږي، د انحرافاتو په وړاندي ساکت او بې تفاوته پاته کېدا او بې اعتنائي ونشي زغملی، د مظلوم او محروم انسان په لیدو سره ئې زړه سوی او ترحم تحریک شي او د هر محتاج انسان لیدنه په هغه کي د مسؤلیت احساس راوپاروي، د مظلوم مرستي ته ئې چمتو کړي او د اړ او محتاج انسان لاس نیوي ته ئې وهڅوي، دا د یوه صالح او مؤمن لاربسود بله ځانگړتیا ده چي قرآن ئې زموږ په وړاندي د پیغمبر علیه السلام په شخصیت کي داسي انځوروي:

...ëÖŠã $B ïøã Ï{Ïã ... التوبه: ۱۲۸

څه چي تاسو ځوروي پر ده گران تماميږي،

یعني د هر هغه حالت په لیدو سره متأثر او غمجن کېږي چي خلک

ځوروي او له کړاو سره ئې مخامخ کوي، دا د ځان مسئوليت ګڼي چې خلک له دې حالته وژغوري. قرآن دغه صفت د موسی عليه السلام په شخصيت کې په دوو مواردو کې داسې انځوروي:

È,#ã ‘ $kŽÌi ‰_qù $gÎ÷d& ôÏB 7#øî Èûüîm 4’?ã pZƒÏ‰J9$# Ÿ@z Šr

`Ï “ Ï%©!$#uqßJ»óGÏ%tGø)tƒ Èû÷ü n=ã_u‘ ôÏB #‹»dr ¾ÏmÏGèã‹Ï© `Ï #‹»d Ín¨XÏ Fy

A$% ÏmøŠn=tã 4Ó|Óø)sù 4Ó›qãB ¼çn“.qù ¾ÏmÍr߉tã ôÏB “ Ï%©!$# ’?ã ¾ÏmÏGèã‹Ï©

ÇÊÎÈ ûüÎ7B @ÅÒB Arßtã ¼çm¯RÎ) Ç`»sÜø‹¤±9$# È@yJtã ôÏB #‹»d القصص: ۱۵

او په داسې حال کې ښار ته ننوت چې استوګن ئې غافل (د شپې يا غرمې په خوب ويده) ول، ناڅاپه ئې دوه سړي وليدل چې په خپلو کې په جګړه بوخت دي، دا يو ئې د ده د ډلې او دا بل ئې د ده له دښمنانو څخه، نو هغه چې د ده له ډلې څخه وو د هغه چا په خلاف ئې د مرستې نعره وروکړه چې دښمن ئې وو، نو موسی څپېړه ورکړه او په همدې سره ئې د هغه کار پای ته ورساوو (مړ ئې کړ)، وئې ويل: دا د شيطان کړنه وه، يقيناً چې هغه څرګند بې لارې کوونکی دښمن دئ.

په داسې حال کې چې دغه مهال موسی عليه السلام د شاهي کورنۍ غړی ګڼل کېدو، له ځانګړي احترام او عزت نه برخمن وو، خو چې ښار ته ننوځي او دا صحنه ګوري چې يو ظالم قبطي پر يوه مظلوم بني اسرائيلي تېری کوي، وهي ئې او هغه له ده نه د مرستې غوښتنه کوي، خو موسی عليه السلام خپل اجتماعي مقام ته په پام سره له دې صحنې په بې اعتنائي

نشي تېرېدی، حساس ضمیر او قوي عاطفه ئې دې ته نه پرېږدي چې مخ بلي خوا ته واړوي او په بې اعتنائي سره له هغه ځایه تېر شي، عدم مداخله او له مظلوم سره مرسته نه کول د خپل ایمان او غیرت منافي ګڼي، وروړاندي کېږي، له مظلومه دفاع کوي، داسي دفاع چې د ظالم قبطي په مرګ پای ته رسي.

قرآن ورپسې هغه صحنه زموږ مخي ته ږدي چې موسی علیه السلام له دې پېښې وروسته له مصره تښتي، د مدین په لور خوځي، له څو شپو ورځو مزل وروسته په مدین کي د یوه څا په غاړه شپانه ګوري چې راغونډ دي او خپلي رمې خړوبه کوي، ستړی ستومانه دئ، د یوې وني سیوري ته کښېني، د یوه ډاډمن پناځي په لټه کي دئ چې د فرعون له تعقیبه خوندي شي، ناڅاپه ئې سترګي پر دوو نجلیو لګېږي چې له شپنو لري، یوې ګوښې ته حیراني ولاړي دي او خپله رمه ساتي، د هغوی پرېشاني ئې دې ته اړ کوي چې ورشي او ترې وپوښتي چې د پرېشانۍ سبب ئې څه دئ او ولي د رمې راوستو ته اړي شوې؟ هغوی ورته وایي: تر څو نور شپانه خپلي رمې خړوبه نه کړي او له دې ځایه ولاړ نشي؛ موږ نشو کولی خپلي رمې ته اوبه ورکړو، پلار مو بوډا دئ، بل څوک د رمې د پاللو او پیایلو لپاره نه لرو، موسی علیه السلام د څا خوا ته ځي، له خپلي ټولي ستړیا او ستوماني سره سره په یوازي سر له څا دومره اوبه راباسي چې د هغو دوو پرېشانو نجونو رمه پرې خړوبه شي، بېرته د وني سیوري ته درومي او خپل رب ته دا دعاء کوي: اې زما ربه! ستا هغو پېرزوینو ته اړ او محتاج یم چې پر ما دي کړې وې؛ او د دعاګانو منونکی رب د هغه دعاء قبلوي او ډاډمن پناځی ورته

برابروي، همدا نجوني خپل پلار ته قصه کوي، هغه ئې ورغواړي او د ده د قصې له اورېدو وروسته ورته وايي: بې غمه اوسه؛ نور نو د ظالمانو له منګولو ژغورل شوی يې.

۱۱. فصاحت

فصاحت او د ژبي طلاقت هم د مشرتابه لپاره يو ضروري صفت دئ، فصاحت يوازي يو کمال او هنر نه دئ؛ بلکي د انشراح صدر، فهم او بصيرت، روښانه ذهن او ژور فکر نښه او د انسان د عقيدې او قول تر منځ د تنسيق او يووالي مظهر دئ، ځوک چي رغنده او سالم افکار نه لري حتماً به ئې وينا مبهمه او غامضه وموئ، مخاطب ته به تصنعي برېښي، تر اغېز لاندي به ئې نه ځي، د زړه او دماغ دړه به ئې نه ورته پرانيستل کېږي.

قرآن د دې ضروري صفت د يوې بېلګي په توګه د موسی عليه السلام دا وينا رااخلي چي پر رسالت د مبعوثېدو په مهال ئې وکړه او وئې ويل: زه د دې منصب او مأموريت لپاره وړ نه يم؛ ځکه فصاحت نه لرم، تر ما هارون (عليه السلام) غوره دئ، ځکه هغه تر ما افصح دئ، قرآن فرمايي:

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ÇÍÈ Èqèþf الشعراء: ۱۰-۱۴

او هغه مهال چي ستا رب موسی ته غږ کړ چي د دې ظالم قوم لوري ته راشه، د فرعون قوم ته، آیا (د خپل ظلم له بدو پایلو) نه ویرېږي؟، وئې ویل: اې زما ربه! زه ویرېږم چي دروغجن به مي وګڼي، سینه مي تنګېږي، ژبه مي (سمه) نه خوځېږي، نو د هارون لوري ته (دا رسالت) ولېږه، او د دوی پر ما د یوې ګناه (الزام) دئ، ویرېږم چي وبه مي وژني.

په دې مبارکو آیتونو کي د مشرتابه څو ضروري صفات په ګوته شوي:

الف: د لارښود او مشر د شخصیت او د ده د دعوت او مبارزې په اړه د خلکو اعتماد او باور، موسی علیه السلام په دې دلیل ځان د دې مقام لپاره وړ نه بولي چي ګمان کوي بني اسرائیل به ئې په دې دلیل ونه مني او د ده په اړه به شک وکړي چي دی د فرعون په قصر کي ستر شوی، د زعامت او قیادت شوق او تلوسه ئې له هغه ځایه ترلاسه کړې، د فرعون په قصر کي پاته کېدا دې ته هڅولی چي د قوم مشر او لارښود شي، داسي نه چي دغه انګېرنه د دې باعث شي چي بني اسرائیل د ده بلني او دعوت ته د شک په سترګه وګوري او له ایمان راوړو ډډه وکړي.

ب: هغه سعۀ صدر او پراخه حوصله چي موسی علیه السلام ئې د زعیم لپاره ضروري ګڼي، په خپل زړه او سینه کي نه مومي او له همدې امله ځان د مشرۍ لپاره مناسب نه بولي.

ج: فصاحت او په صراحت او وضاحت سره د خپل زړه خبره کول، دا

د مشرتابه لپاره هغه ضروري صفت دئ چي موسی علیه السلام هغه ته په پام سره هارون علیه السلام تر ځان د دې دندي لپاره غوره او وړ بولي.

د: اقتدار ته د رسېدو تلوسه نه درلودل او د لاس ته راوړو هڅه ئې نه کول، د اسلام له نظره قدرت ته د رسېدو هڅه حرامه او ناروا ده، څوک چي امارت ته د رسېدو هڅه وکړي د الله تعالی له تأیید او رعایت نه محرومېږي او الله تعالی ئې خپل نفس ته حواله کوي، د پیغمبر علیه السلام قول او فعل ښیي چي مسلمانان باید هغه څوک د امیر په توګه غوره نه کړي چي اقتدار ته د رسېدو هڅه کوي، د موسی علیه السلام په پورتنۍ قصې کي هم موږ ته همدا لارښوونه شوې، موسی علیه السلام داسي معرفي شوی چي غوښتل ئې د امارت پېټی د ده پر اوږو بار نشي او د ده پر ځای هارون علیه السلام ته وسپارل شي.

هـ: د مشر او کشر، د امیر او رعیت او د داعي او مخاطب تر منځ د اعتماد او افهام او تفهیم فضاء د قیادت لپاره یو بل ضروري شرط دئ، قرآن د موسی علیه السلام د قصې په ترڅ کي موږ ته همدا وایي او د موسی علیه السلام د دې وینا په ضمن کي ئې موږ ته بیانوي چي هغه وویل: د قبطي د قتل په وجه زما او د قبطیانو تر منځ د اعتماد او باور فضاء له منځه تللې، د دوی له لوري د قتل تور به د دې باعث شي چي زما بلني ته مثبت ځواب ونه وایي.

کله چي موسی علیه السلام؛ د عجز او ناتوانۍ له اظار سره سره؛ په دې ستري دندي ګمارل کېږي او علیم او حکیم رب هغه د دې منصب وړ ګڼي، نو الله تعالی ته داسي دعا کوي چي په ضمن کي ئې ټول هغه ضروري

وړتیالوي ترې غواړي چې د قیادت لپاره زیات ضروري دي او موسی علیه السلام ځان ورته اړ او محتاجه ګڼلو، فرمايي:

`Ï Z‰ þã Ó®ô m$r ÇÊÏÈ “ Ìþ£ þÍ žå„r ÇÊÎÈ “ Í6 ¹ ’Í ‰ÿ žÕ $ŠÉ ‘ A$%

brãd ÇËÉÈ ’Íd ôÏ #\/Ï r ’Í k@èô $r ÇËÑÈ ’Íq (qß)ÿ ÇËÐÈ ’Î$¡ Ï

7 sÎ¡ èõ1 ÇËÌÈ “ Ìþ£ þÎ çdÕ r ÇËÊÈ “ Íx ÿÎ Š®ô$ÇËÈ ÓÅ

۳۵-۲۵ :طه ÇÌÎÈ #ŽÅ / $ZÎ ÍMZä 7 RÎ ÇÌÍÈ #Ž•Ï . 8•äõRr ÇÌÌÈ #ŽÏ.

وئې ویل: اې زما ربه! سینه مې راته پراخه کړې، کار مي راته آسانه کړې، د ژبې غوټې مې پرانېزې، چې په وینا مې پوه شي، له خپل ټبر نه مې وزیر او مرستندوی راته وټاکه، ورور مې هارون، په هغه سره مې مړوند پیاوړی کړه او په کار کې ئې راسره شریک کړه، تر څو زیاته تسبیح دې ووایو او ډېر دې یاد کړو، یقیناً چې ته مو حال ته ښه لیدونکی (په حال مو ښه خبر) یې.

له دغو آیتونو نه اندازه لګولی شئ چې قرآن د اسلامي ټولني د زعیم او مشر د مواصفاتو په اړه څومره تفصیلي او دقیق بحث کړی، که دې ته ورته آیتونه او هغه چې په ترڅ کې ئې د غیر اسلامي ټولني د زعماوو ځانګړتیاوې په کې څېړل شوې راغونډ کړو؛ نو یقیناً چې پرېړ او ضخیم کتاب ترې جوړېږي، زموږ دوست همدرد صاحب ته یوازې هغه نه صفات په نظر ورغلي چې شاه ولي الله رحمه الله راغونډ کړي، لومړی ئې (بلوغ) او وروستنی ئې (قریشیت)!!.

تتمه

زه له زړه نه د ښاغلي محمد ايوب همدرد قدر کوم چي د دې رسالې د ليکلو زحمت ئې ايستلی، مطالعه ئې ورته کړې، کتابونه ئې ورته ليدلي او د علماوو نظريات ئې راغونډ کړي، مخصوصاً له دې پلوه چي دا رساله ئې په پښتو ليکلې، نه پوهېږم چي ده به خپلي زده کړي په کوم ځای او څنګه تعليمي مرکز کي کړې وي خو د طالبانو په ليکو کي په پښتو کي څه ليکل د ليکوال د ذاتي استعداد، کمال او زيار ننبه ګڼل کېږي، دا ځکه چي زموږ د هېواد په کليوالو مخکنيو مدرسو کي چي چا زده کړي کړې دي نه په پښتو سم ليک لوست کولی شي او نه په فارسي، د عربي په صرفي او نحوي قواعدو به ښه پوهېږي، خو په عربي نه څه ليکلی شي او نه خبري کولی شي، د دغو مدرسو نصاب داسي دئ چي پښتو، فارسي، تاريخ او جغرافيه نه په کي لوستل کېږي، د حديث له کتابونو نه يوازي مشکوٰة لولي او هغه هم د تبرک لپاره، په تفسيرونو کي د جلالين مختصر تفسير لولي خو د صرف او نحوي د تمرين لپاره او هغه هم د درسونو په پای او لويه دوره کي، بخاري نه لوستل کېږي دا ځکه چي امام بخاري رحمه الله له امام ابوحنيفه رحمه الله سره اختلاف درلود، قاعدهٔ بغدادي، صرف، نحو، شرح مأته عامل، خلاصهٔ کيداني، قدوري، کنز، عقايد نسفي، منطق ... د دغو مدرسو عمده او اساسي کتابونه دي، په دې نصاب کي د صرف او نحوې څو ابتدائي کتابونه او د فقهې څو مختصر کتابونه، د يونان د زړې او تاريخ وهلې فلسفې او منطق په څنګ کي لوستل کېږي، هغه فلسفه او منطق چي نه د چا د دنيا په درد خوري او نه د آخرت، خو پدغو مدرسو کي همدا له

موږه لوېدلې فلسفه او منطق تر ټولو نورو مضامينو مهم ګڼل کېږي. پيغمبر عليه السلام خو ابو ذر غفارى، بلال حبشي، صهيب رومي او سلمان فارسى ته هم د قرآن درس ورکولو؛ پداسي حال کي چي نه په ليک لوست پوهېدل، نه ئې صرف او نحوه او د يونان فلسفه او منطق لوستلى وو!! خو متأسفانه يو وخت زمونږ په محلي او کليوالو ديني مدرسو کي د قرآن له تدريس سره سخت مخالفت کېدو او هغه عالم ته به ئې د شک په سترګه کتل چي د قرآن تفسير او د احاديثو تدريس به ئې کولو، که به چا په لويه دوره کي د قرآن تدريس جائز ګڼلو نو هلته به هم په قرآن کي نحوه لوستل کېده او تر هر څه زيات به په نحوي تحقيق ترکيز کېدو!!

کاش طالبانو د خپل اقتدار په دوران کي يو جامع تعليمي نصاب جوړ کړى وى، مدرسه او مکتب ئې سره مدغم او يو واحد تعليمي نظام ئې رامنځته کړى وى، دا کار دومره ستر او مهم دئ چي د طالبانو د دنيا او آخرت لپاره کافي وو، متأسفانه ځيني کسان په دې نه پوهېږي چي دا دوه بېل بېل تعليمي نظامونه د استعمار د وخت پاتې شوني دي او د دښمن له لوري پر مسلمانانو تحميل شوي، د ملا او مکتبي د جنګولو لپاره، د ملا د تحقير او سپکاوي لپاره، د دې لپاره چي له مدرسې نه بايد د جومات داسي امام فارغ شي چي په هر څه کي خلکو ته محتاج وي، د خلکو دراوزو ته په ودرېدو مجبور وي، ډوډى، جامه او معيشت ئې د وظيفو، صدقاتو او خيراتونو له لاري تأمين شي، خو له مکتب نه به والي او وزير وځي، معاش، کور او موټر به دولت ورکوي، د شرعياتو له پوهنځي نه به قاضي وځي او د حقوقو له پوهنځي نه ولسوال او څارنوال، موږ غواړو دا حالت

پای ته ورسوو، تر دولسم پوري باید په ټولو زده کوونکو یو عام او مشترک نصاب ولوستی شي، په دې ګډ نصاب کي هم باید د دیني علومو کافي برخه وي او هم د ساینسي علومو او د تاریخ، جغرافیې او ضروري ژبو مناسبه او اړینه برخه، له دولسم نه وروسته باید د تخصص دوره پیل شي، چي په دې دورې کي به ځیني د دیني علومو پوهنځیو ته ځې، ځیني طب، انجنیري، زراعت او نورو پوهنځیو ته، د حقوقو په نامه هغه پوهنځی چي غربي حقوق په کي لوستل کېږي، دا باید د شرعیاتو په پوهنځي کي مدغم شي، هلته به غربي حقوق یوازي له اسلامي حقوقو سره د مقارنې لپاره لوستل کېږي.

په دې سره به د ملا او مکتبي تر منځ اختلاف د تل لپاره پای ته ورسېږي، موږ غواړو مکتب او مدرسه سره توحید کړو او د هېواد لپاره واحد تعلیمي نظام او واحد تعلیمي نصاب ولرو، داسي چي ډاکټر، انجنیر، والي او څارنوال مو په دین پوه وي او د جومات امام مو په ساینس او ورځنې علومو، مکتبي د ملا په اړه ونه وایي چي بې علمه او له دنیا بې خبره دئ او ملا د مکتبي په اړه ونه وایي چي بې دینه او ملحد دئ. له مکتب او پوهنتون سره حساسیت، له تعلیم او تربیې نه د نجونو محرومول، د مکتب او مدرسې د توحید او د یوه جامع تعلیمي نصاب د جوړولو په ځای پداسي مدرسو او نصاب ټینګار چي نه د طالب آخرت ښېرازه کولی شي او نه دنیا، نه د قرآن، حدیث، اسلامي تاریخ، د هېواد تاریخ، لیک او لوست ښودنه په کي کېږي او نه د ورځنې ژوند د ضروري علومو زده کړه، ... دا ستر ستر اشتباهات دي چي ځیني پرې اخته دي او عواقبو ته ئې متوجه نه دي.

زه په پای کي ټول مخلص مسلمانان، هغه چي د اسلام او مسلمانانو په روان دردناک حالت ځورېږي، د اسلام عزت او غلبه او د مسلمانانو سرلوړي غواړي، په آزاد او مستقل افغانستان کي واقعي اسلامي نظام قائمول ئې د ژوند او مبارزي اصلي هدف دئ؛ دې ته رابلم چي يو بل ته د وروری لاس ورکړي، په ګډه د دښمنانو مقابله وکړي، د راتلونکي اسلامي نظام د څرنګوالي په اړه په خپلو کي توافق وکړي، دا ژمنه وکړي چي هغه مسلمان امير به مني او په اخلاص سره به بيعت ورسره کوي چي د افغان ولس اکثريت ئې د امارت لپاره اهل ګڼي، اقتدار ته د رسېدو لپاره به د مسلمان په ضد وسله نه کاروي، د امارت لپاره به يوازي يوه لار شرعي او جائز ګڼي چي هغه د مسلمانانو له لوري څرګند او بلااکراه بيعت دئ، له نورو لارو به قدرت ته د رسېدو هڅه نه کوي، داسي حالت به راولي او داسي افغانستان به راتلونکي نسل ته په ميراث پرېږدي چي په هغه کي به اقتدار د ولس امانت ګڼل کېږي، واکمنان به د شريعت تابع او د خلکو په خدمت کي وي، اقتدار به نه د چا منصوصي حق ګڼل کېږي او نه موروثي حق، هيڅ واکمن به نشي کولی چي مطق العنان ديکتاتور ترې جوړ شي، له ولس سره داسي معامله وکړي لکه له خپلو غلامانو او اسيرانو سره او په بيت المال کي هر راز تصرف د ځان مسلم حق وګڼي، داسي نظام چي په هغه کي د اقتدار لاس ته راوړو لپاره نه يوه مرمی وويشتل شي او نه يوه قطره وينه توی شي.

موږ ټولو مجاهدينو ته وايو چي سخته او اوږده جګړه په مخکي لرو، د نړۍ ټول کفري ځواکونه زموږ په ضد متحد شوي، منافقين او روافض ئې

هم په خوا کي ودرېدلي، د اسلامي نړۍ منافق او مفسد حکام ئې هم ملګرتیا کوي، سفر اوږد وګڼئ او له لوړو ژورو ډک، یوازي د الله تعالی په فضل او پېرزوینه او په خپلو کي د یووالي په صورت کي دا اوږد سفر پلي کولی او سرمنزل ته رسېدلی شو، مه پرېږدئ چي مخکنۍ ترخې تجربې تکرار شي، د غلطو سیاستونو او ناسمو دریځونو په وجه مسلمانان په خپلو کي ښکېل شي او یو د بل په ضد له کافر نه مرستي غوښتو ته ځان اړ وګڼي او همغه څه وشي چي نن ئې په خپل هېواد او د نړۍ په ډېرو نورو اسلامي هېوادو کي په خپلو سترګو ګورو!! الهي له دې حالته تا ته پناه درولوړو!

سُبْحَانَكَ اللّهُمّ وَبِحَمْدِكَ، أشهد أن لاَ إِلَهَ إلاّ أنْتَ أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ

فهرست

عنوان **صفحه**

سریزه -- ۱

اسلامي خلیفه به څنګه؟ او د چا له لوري غوره کېږي؟------------- ۱۱

لومړی بنسټ: -- ۱۲

دوهم بنسټ: --- ۱۳

درېیم بنسټ:--- ۱۵

اهل الحل و العقد -- ۱۹

آیا د مشر لپاره موده ټاکل جائز دي؟------------------------ ۲۵

د مشر لپاره القاب -- ۲۹

د مشر مواصفات-- ۳۰

اسلامي شوری -- ۳۷

آیا امیر یا خلیفه د شوری د پرېکړو په مراعات مکلف دئ؟---------- ۴۰

آیا قرآن کافي او بشپړ نه دئ؟----------------------------- ۵۵

آیا د امیر تر څنګ د صدراعظم ټاکل صحیح دي؟ ----------------- ۷۷

موږ څنګه نظام غواړو؟------------------------------------ ۸۵

اسلامي نظام که غربي جمهوریت؟ -------------------------- ۹۳

ناسم تعبیر د غلطي ادعاء بنسټ ---------------------------- ۱۰۱
د اسلامي خليفه او امير اطاعت---------------------------- ۱۰۶
په یوه وخت کي له دوو خلفاوو سره بیعت ------------------ ۱۰۸
د خلیفه او امیر عزلول ------------------------------- ۱۱۳
متغلب څوک دئ؟ ----------------------------------- ۱۱۹
د مسلمانانو وژل په کومو حالتونو کي روا دي؟----------------- ۱۲۴
دا پوښتنه چي پرون رباني متغلب وو؟----------------------- ۱۲۶
په قرآن کي د مشر او قائد مواصفات ----------------------- ۱۲۹
۱.امانت-- ۱۳۰
۲ـ کفائت--- ۱۳۲
۳ـ علم --- ۱۳۵
۴ـ قائد باید د ولس لپاره قدوه او بیلگه وي ------------------ ۱۳۷
۵ـ یوازي له الله تعالی د اجر او بدلې طمعه ------------------ ۱۳۹
۶ـ توکل -- ۱۴۶
۷ـ شجاعت -- ۱۴۹
۸ـ د الله تعالی په لار کي د اذیتونو گالل ------------------- ۱۵۲
۹ـ د خلکو د هدایت تلوسه او د ملگرو په اړه زړه سوی: ---------- ۱۵۴
۱۰.حساس ضمیر ------------------------------------ ۱۵۶
۱۱.فصاحت -- ۱۵۹
تتمه -- ۱۶۳